

Diyalog

Aylık Siyasi ve Kültürel Dergi

Diyalog Kürt-Türk Dostluk Derneği (KTFA) Tarafından Erbil'de Hazırlanıyor

Dernek Başkanı :Felekeddin Kakeyi
Genel Yayın Yönetmeni: Şiwan Taveng
Basın Pres Danışmanı: Naile Aras
Çeviri: Agit Kh. Zaher
Foto: Herdi Hewrami
Grafik ve Dizayn: Foad Yousefi
qeqnes@gmail.com +964 750 473 1923

Adres: Irak / Kurdistan Bölgesi – Erbil, Azadi Cad. Barzani
Nemir Lisesi karşı, No. 27
Tlf. (Erbil): 009647702356000
Tlf.(İstanbul): 0090533015894
Web: www.kurd-turk.org
Mail: diyalog@kurd-turk.org
turkiyenasi@yahoo.com

Kürt-Türk Dostluk Derneği

Felekeddin Kakeyi

Kültürel ve Medeni Açılım

İnsanlık toplumunun daha kültürel açılıma ihtiyacı var. Medeniyetler daha bir birlerine karşı geniş bir şekilde açılmış değiller.

Şu anda var olan gerginliklerin çabuçak bir şekilde ortadan kaldırılması gerekiyor. Ancak bu yeterli değil. Daha derin bir şekilde meseleye bakarak karşılıklı kültürel ve medeni açılımların yapılması gerekiyor.

Halklar arasında kültürel problemler karışıklık sebebi olacağına yeni dünyaya açılmak, taassupçuluk ve kendini üstün görmekten kurtulmak gerekiyor.

Kültür ve medeniyetlerin kökenleri birdir. Ancak siyasi ve toplumsal görüş ayrılıkları ile ırkçılığın üstün gelme çabası birbirimizden uzaklaşmamıza neden olmuş yada böyle bir görüntü ortaya çıkmıştır.

Millattan önce birkaç yüz yıl, Mısır'da genç ve bilge firavun Ekhnaton'un eliyle Eton adında ilk tek tanrılı din meydana geldi.

Ekhnaton genç yaşında öldü. Ancak aydınlık bir tapma kültürü bıraktı. Bu dinin tanrı olduğunu ve bunun doğal bir yolla Ekhnaton'a ulaştığına inanılıyordu. Bu firavunun asıl ismi 4.Emnahatbi idi ve miladi 20.yy'da mumyası ve dinine dair yazılar Mısır'da bulundu. Ekhnaton'un inancına göre "güneş, aydınlık ve yer hayatın kaynağı ve insanlığın varlığıdır. Güneş sadece birinin ve bir toplumun malı değildir. Tam tersi herkesin malı ve mülküdür. Çünkü bu güneşten aynı şekilde yararlanıyorlar".

Yani bütün insanlar bu doğal kaynak karşısında eşittirler.

Ekhnaton bu felsefi ve dini dünya ile dini inanç ve gücü dargörüşlülükten ve bölgeselcilikten çıkarıp genele yaydı.

Bundan dolayıdır ki Ekhnaton'un dini ve inancı dünyadaki ilk genel ve kapsayıcı tarihi din olarak tanındı ve bu şekilde kalıp kayda geçen ilk din oldu.

Ekhnaton'un kelimesi iki heceden oluşmakta.

Ekhn: Mutluluk

Eton/Ton: Güneş, Enerji ve aydınlık.

Yani güneş, enerji ve aydınlık mutluluk vericidir. İnsan her gün mutlu bir şekilde güneş ve güneş ışıklarının doğuşunu karşılamalı.

Daha sonra Kürdistan ve Ortadoğu dağlarında aydınlık

Zerdüş'tin doğduğunu görürüz. Ekhnaton güneşin enerjisi ve aydınlık için günlük olarak şükran duyma adına marş okumuştur.

Aynı şekilde Zerdüş't de aydınlıkla varlık düzeyine çıkar.

Ekhnaton ve Zerdüş'tün marşı rabbın şefkatini, insan sevgisini ve feleklerin varlığını, mutluluğunu, aydınlığını ve güzelliğini ifade ediyordu. 35/1/2011'de başlayan mısır medeniyetinin yeni tarihinin doğuşunu yadediyoruz.

Mısır gençlerinin dirilişi ve değişim isteği Mısır ve genel olarak bütün orta doğu ülkeleri için özgürlüğe dair bütün dünyayı etkileyecek yeni bir aydınlık dönemdir. Mısır'daki bu yeni durumun ortadoğudaki herkes için büyük bir önemi var.

Bana göre herşeyden önce Mısır'ın medeni, kültürel ve felsefi yönünü yeniden anlamamız gerekiyor. Bu bizim bölgemiz özgürlüğe doğru götürcektir.

Bu perspektiften dostluk ruhunun yayılması, Kürt –Türk halkının birbirini anlaması gönüllere sıcak bir umut vermiştir.

Bu alanda da karşılıklı Türk-Kürt kültürü ve sanatı ortaya çıkmakta. Bunun en güzel örneği ise Türkiye Devlet Başkanı sayın Abdullah Gül'ün Kürt dili ve sanatına önem vermesidir. Bu da daha geniş bir kültürel açılımın önünü açıyor.

Sayın Abdullah Gül, Amed'te "Ağır Kevte Dile Min" şarkısını söylüyor. Bir başka münasebette de Kürt dilinden bahsediyor ve şunları söylüyor: "Mahkemede Türkçe ile cevap veremeyen Kürtçe konuşabilir"

Hiç şüphe yokki Kürt Kürt halkı Kürtçeyi bütün alanlarda kullanmak için daha fazla önem bekliyor.

Bizim ümitlerimiz kültürel, medeni ve sanat yönlü açılıma bağlanmış durumda. Bundan dolayıdır ki bu alanda gerçekleşen her yenilik ortadoğuda geleceğe dair Kürtlerin mutluluğu demektir.

Türkiye'deki halklar arasında barışın ve uzlaşmanın sağlanması ve bu yönde istikrarın olması geleğin temel taşıdır.

Kürt halkı da toplum ve Türk devleti ile güvene ve asayişe dair fırsatları kullanmalıdır.

BAŞKAN BARZANİ: “Ya durumu daha iyi yapacam yada başka bir karar verecem”

“Herzaman fakir kesimiyleyim. Ne kimsenin ortağım nede hiçbir şirketi destekliyorum. Hiçkimseye haksızlık yapılmasını da kabul etmem”

Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani, halkın sorunlarını yakından görmek amacıyla Erbil’de halkla bir araya geldi.

Görüşmede bir konuşma yapan Başkan Barzani: “ halkın durumunu yakından görmek istiyorum” dedi.

Başkan Barzani: “ Bizim mücadalemiz günlerden bir gün iktidar olmak için değildi. Özgür yaşamak için halkın kurtuluşu için mücadele ettik.” Dedi.

Başkan Barzani, görüşmeye katılanların konuşmalarını dinledi. Katılımcılar hizmet sektöründeki gecikmelerden ve adaletsizlikten bahsetti.

Katılımcıları dinledikten sonra konuşan Başkan Barzani: “ Kendim herzaman fakir kesimleiydim. Ne kimsenin ortağım nede hiçbir şirket ve kimseyi destekliyorum. Ben şimdiye kadar halkın kaderiyle ilgili olan başka bir şeyle uğraşıyordum. Gerçekten hükümetin milleti görmesi gerekiyordu. Biz millet için mücadele ettik. Kendimize değil.” Dedi.

Kürdisrtan bölgesinin kurumsallaşan bir bölge olması gerektiği üzerinde duran Başkan Barzani: “ sorunların kendisine gelmeden önce hükümet içinde çözülmesi gerektiğini belirtti.”

Kürdistan Bölgesi Başkanı: “Bu bölgede hiçkimseye haksızlık yapılmasını kabul etmiyorum. Ya durum daha iyi yapacağım yada başka bir karar vereceğim” dedi.

Shwan TAVENG

Irak Kürdistan Bölgesi'nde darbe yok demokrasi var

Gorran Hareketi'nin demokrasi dışı, makul olmayan ve aniden yayınladığı beyannamesi ve Irak Kürdistan Bölgesi'nin durmunu Tunus ve Mısır'la özdeşleştirerek deklare etmesi Kürdistan Bölgesi'nde farklı sınıflar tarafından büyük bir tepkiyle karşılandı.

Beyannameden hemen sonra, bölgede gerginlik çıkmaması ve bölgedeki sükunetin devamı için Bölge Başkanlığı, hükmet, parlamento, KDP ve KYB'nin politbüroları, sivil ve resmi kurum kuruluşlardan beyannameye karşı tepki geldi.

Tunus ve Mısır'da cereyan eden halk ayaklanmalarıyla birlikte, Gorran Hareketi yayınladığı ani ve sert içerikli bir beyannameyle KDP ve KYB'nin hükümete, parlamento kurumları, mahkeme, asayiş ve peşmerge konularına karışmalarının önüne geçilmesi çağrısında bulunmuştu.

Halbuki, Gorran Hareketi kendisi bir siyasi hareket olmasına rağmen parlamentonun ve Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin tasfiyesini ve bir geçiş hükümetinin kurulmasını istemekte. Aynı hareket, öte yandan bölgedeki partilere çağrıda bulunarak bölge hükümetinin yasal kurumlarının tasfiye edilmesi için destek istiyor.

Gorran hareketinin bu çağrısı genel olarak bütün partilerden tepki gördü ve 30/01/2011'de bu partinin çağrılarına karşı diğer taraflardan ortak bir açıklama yapıldı.

Buna rağmen, Kürdistan sokağı karışma ve gerginlik tehlikesi geçirdi. Bununla da Gorran'ın büyük bir siyasi hata yaptığı ortaya çıktı. Bu hareketin maskesi düştü ve gerçek yüzünü halka göstermiş oldu. Bu durum, bu hareket tarafından reform için pozitif anlamda atılmış bir adım olmamakla birlikte, deneyim kaybını da beraberinde getirmiş olacaktı. Bütün çabalar, reformlar ve değişimler proje dahilinde, siyasi ve hukuki meşruiyet çerçevesinde ve seçim sonuçları ile oy verenlerin iradeleriyle oluşturulmuş kurumların korunması için olmalı.

Kürdistan'daki durum ise yasal seçimlerle oluşturulmuş bir durum olup, bu hareket tarafından yasadışı bir şekilde ortadan kaldırmaya çalışılıyor. Bundan dolayıdır ki bu hareket tarafından deklare edilen açıklama ters tepti ve kendi destekçilerini de endişe içinde bıraktı.

Gorran Hareketi'nin bu çıkışı Kürt ulusunun güvenliği için zararlıydı

111 üyeli Kürdistan Parlamentosu'nda 25 sandalyeye sahip olan Gorran Hareketi, kendini Kürt halkının temsilcisi olarak görüyor ve Süleymaniye'de bir tepeden hareketle hükümete, parlamento ve Kürt halkının iradesine zorla sahip olmaya çalışmakta. Burada şunu söylemek gerekiyor: "Peki eğer Gorran Hareketi 25 sandalye ile kendisini Kürt halkının temsilcisi olarak addediyorsa, parlamentoda çoğunluğa sahip KDP ve KYB kimi ve neyi temsil ediyor?"

Bu hareketin düşüncesi, bizi Mahabat'ta kurulan Kürt cumhuriyeti dönemine bazı aşiretlerin içine düştükleri durumu hatırlatıyor ki, bazı aşiretler cumhuriyetin dağıtılmasından sonra cumhuriyet ve lider Gazi Mammed hakkında farklı bir eğilim içine girmişlerdir. Elbetteki burada şunu açık bir şekilde ifade etmek gerekiyor; Gorran Hareketi'nin bu tavrı sadece Kürdistan Bölgesi için olumsuzluklar içermiyordu aynı zamanda bütün Kürt ulusu için de tehlikeli içeriyordu.

Eğer bugün Kürdistan Bölgesi'nin kazanımları görmezlikten gelinirse ya da bir tarafa bırakılırsa, uluslararası düzeyde ciddi bir kişilik kaybına uğramış ve tanımı olmayan bir ulus haline gelmiş oluruz. Zira bu kazanımlar öyle kolay bir şekilde elde edilmiş kazanımlar değildir.

Öyle sanıyorum ki Kürdistan halkı, hükümetin sahip olduğu bu gelişmişlik düzeyine bakarak devrim ve darbe ihtiyacının olmadığını farkındadır. Yapılması gereken belki bazı sorunların çözümünden başka bir şey

değildir.

Halbuki Gorran Hareketi'ne çıkışına baktığımızda başka ülkelerden kopya edilmiş bazı şeyler görürüz. Daha önce Sovyet Rusya'da bazı gelişmeler karşısında nasıl ki komünistler gibi bazı gruplar el avuç açıp yanılığın içine girdiyse, Gorran Hareketi de Kürdistan Bölgesi'nin realitesini Mısır ve Tunus'ta yaşanan bazı gelişmelere benzeter bir yanılığın içine girdi. Çünkü Kürdistan Bölgesi ile bu ülkelerde yaşanan durumlar arasında temelde bir benzerlik söz konusu değildir.

Kürdistan Bölgesi Tunus Mısır değil

Biz gerçekte Mısır, Tunus ve Sudan gibi ülkelerde görülen değişimden ve bu değişimin zulüm ve baskı gören diğer ülkelerde esmesinden memnun olmakla beraber, Gorran hareketinin benzerlikler kurarak gerginliklere neden olmasından da rahatsız olduğumuzu dile getirmek gerekiyor. Çünkü bugün gelinen nokta 20 yıldır çekilen acıların sonucunda elde edilmiştir. Eğer Kürdistan Bölgesi ile adı geçen ülkeler arasında bir benzerlik kurulacaksa bence bu benzerlikler bazı alanlarda yolsuzluk, adaletsizlik olması ve şeffaflığın olmaması şeklinde olabilir. Ancak çok açıdan da birbirinden farklı iki taraftır. Kürdistan Bölgesi'nde aktif ve özgür bir medya var ve yapılan seçimler uluslararası ölçülere göre yapılmaktadır. Sorunlara ise reform yoluyla çözümler üretilmektedir.

Bizim Mısır, Sudan ve bölgedeki diğer ülkelerden farkımız var. Zira biz bir bölge olarak, bize yönelik yıkma ve ortadan kaldırma tehdidi altındayız.

Şunu da açıkça ifade edilmesi gerekiyor ki Gorran Hareketi'nin görüşleri kendisini bağlar. Çünkü bu görüşler muhalif bir hareketin düşünceleridir ve bu bütün halka hatta bütün muhalefete mal edilemez. Biz Kürdistan halkı olarak elbette ki reform ve değişim istiyoruz. Sorunların çözülmesini ve yolsuzlukların ortadan kaldırılmasını istiyoruz. Ancak hükümetin ve parlamentonun tasfiyesini istemek makul olmayan bir istektir ve bu istek kabul edilemez. Çünkü bu, Bölge'nin siyasi sisteminin çözülmesi anlamına gelir. Kürtler hakkındaki en son tanımlama kısa bir süre önce Arap İslam alimlerinden ve müftülerinden geldi. Zira

onlara göre federalizm isteyen her Kürt kafirdir ve dinden çıkmıştır. Halbuki binlerce şehitdin kanıyla kurulan bir hükümet var ortada. Bundan dolayıdır ki hükümetin tasfiye edilmesini talep etmek makul olmayan bir taleptir. Eğer ortada idari anlamda sorunlar varsa, bütün bunlar masada çözülebilir ve bir sonuca ulaştırılabilirler.

Gorran Hareketi muhalefet oluşturmakta başarısız

Gorran Hareketi Bölge'de üçüncü bir güç olarak ortaya çıktığında, başlangıçta, siyasilerin artık İslami ideoloji yerine eleştiri ve parlamentoda muhalefeti öğreneceklerini düşündük. Bunun yanında, reform ve değişim isteyen diğer bazı güçler daha var. Reform istemek, değişim istemek yasal bir zeminde haklılıklara sahip ancak bu hareketin ciddi anlamda ne istediği nasıl bir programının olduğu net değildir. Zira bir süre reformist bir tavır içindeyken bir süre sonra radikal bir harekete dönüştü.

Ancak gerçek şuki Gorran Hareketi Kürdistan Bölgesi'nde hiçbir zaman ciddi anlamda ve gerçek bir muhalefet modeline sahip olamadı. Gorran Hareketi'nin muhalif bir parti ya da hareket olarak yapması gereken hükümeti ya da parlamentoyu yıkmaya çalışmak değil; eksiklikleri belirleyip sağlıklı bir iyileşme talep etmektir.

Gerçekte ise hem iktidarın hemde muhalefetin genel olarak sahip olması gereken, birbirini tamamlayıcı unsurlar olmalarıydı. Halbuki Gorran Hareketi'nde hakim olan zihni yapının yıkmaya isteğinden başka bir şey olmadığı görüldü. Öyle sanıyorum ki eğer bu hareket yöntemini değiştirmesse çöküntü yaşayacak ve bu hareketin liderleri kendilerini çöküntü felaketinden kurtarmayacaklardır. İslamist ideolojinin de geçmişi bundan farklı değildi. Zira kendilerini demokrasiye, dış dünyaya ve beraberce yaşamaya hazır hale getiremediler ve sonuç olarak kendilerini kırılma, dağılma ve yıkımdan kurtaramadılar.

Son olarak şunu belirtmek gerekiyor ki, Bölge'nin istikrarı ve güvenliği için zararlı olacak her şeyden uzaklaşmak gerekiyor. Gerek yasal kurumlar içinde olsun ve gerek liderlik düzeyinde siyasi atılımlarda olsun yapıcı bir dille diyalog ve çözüme doğru gidilmesi gerekiyor.

Gorran Hareketi'nin Irak Kürdistan Bölgesi'ni Tunus, Mısır ve Libya'la bir tutan bildirisi tepki yarattı

Goran'a tepkilerin makul boyutu

Parlemanterler: "Goran'ın talepleri yasal değil"

Diyalog / Erbil

Goran'ın hükümetin tasfiyesini talep eden beyannamesinden sonra Kürdistan Bölgesi'nin siyasi durumunda gerginlikler meydana geldi. Bununla beraber beyanname büyük bir rahatsızlık yaratmasına rağmen Goran hareketinin beyanname üzerinde hala ısrarlı olduğu gözleniyor.

Kürdistanlı parlamenterler Goran hareketinin bu tavrından oldukça rahatsız ve bu yönde tepkilerini de dile getiriyorlar. Parlemanterler Kürdistan Bölgesi'nin ve çıkarlarının koruması gerektiği ve halk temelli, millet temelli ulusal çıkarların birleştirilmesinin gereği üzerinde dururken, Goran hareketinin tepkisinin son derece zararlı olduğu üzerinde ortak görüşlerini dile getiriyor.

"Goran'ın talebi yasal değil"

Kürdistan Parlamentosu'na İslam Birliği partisi üzerinden üye olan Nask Tufiq, Newroz Radyosu'na verdiği demeçte, Goran hareketinin taleplerinin önceki taleplerinin tekrarı olduğunu yeni olan tek şeyin hükümetin tasfiyesine yönelik talepler olduğunu, bu talebin yasal olmadığını çünkü bu talebin parlamantonun dışından geldiğini zira hükümet değişikliğinin sadece parlamantonun içinden yapılabileceğini ve buna karar verecek olanın sadece seçim sandıkları olabileceğini söyledi.

Sosyalist Demokratik Parti üzerinden parlamanter olan Befrin Hussain parlamantonun halkın oyuyla oluşturulduğunu ve tek bir tarafın isteğiyle feshedilemeyeceğini belirtti.

Parlemanter Gulizar Kadir parti çıkarlarının halkın çıkarlarının önüne geçirilmemesi gerektiğini söyledi.

Kadir, milletin temsilcisi olmaları gerektiğini ve millet karşısında sorumlu olmaları gerektiğini ve parlamanterlerin partisel sorunları parlamantoya ge-

tirmemesi gerektiğini belirtti. Kadir, sorunların diyalog ve konuşma ile çözülmesi gerektiğinin altını çizdi.

Muhalefetin sorumluluğu var.

Parlemanter Shwan Kaban, muhalefetin iktidar kadar ulusal ve milli meseleler konusunda sorumlu olduğunu belirterek ileri ülkelerde muhalefetlerin kendilerini genel siyasi sistemin içinde görüğünü zira muhalefetlerin itidara gelecekmiş gibi sorumlu bir şekilde davrandıklarını belirtti.

Parlemanter Halil Osman, muhalefetin iktidarın üstlendiği sorumluluğu üstlenmesi gerektiğini ifade etti.

Kürdistan Bölgesi'nin kendi gerçekliği var

Goran'a göre son zamanlarda Arap ülkelerinde yaşananlar Kürdistan'da tatbik edilmeli. Bu konuda konuşan Parlemanter Kaban, her toplum kendine has özelliklerinin olduğunu ve başka bir yerden kopya hiçbir şeyin başka bir yer üzerinde tatbik edilemeyeceğini belirtti.

Hataya düşmüş bir muhalefet

Bazıların muhalefetin uzun bir deneyiminin olmadığını düşünüyor. Kaban, Goran'dan önce parlamantoda muhalefet olduğunu, Goran'ın KYB'den kayan bir hareket olduğunu ve onların amacının muhalif olmaktan çok siyasetleri için taraf toplamak olduğunu belirtiyor.

Tek çözüm yolu: Seçim sandığı

Parlemanter Halil Osman, iktidarın değişmesi için sandıktan başka yol olmadığını belirterek bunun halkların birliğini ve beraberliğini pekiştirdiğini söylüyor.

Foto: Sefin Hamid

Gün Ulusal Diyalog Günüdür

Kürdistan Bölgesi'nde siyasi taraflar diyalog masasına oturmak istiyorlar

Diyalog / Erbil

Kürdistan'daki siyasiler, akademisyenler, aydınlar Süleymaniye'de gerginliklerin ortadan kaldırılması için diyalog çağrısında bulunuyor.

Süleymaniye'deki gösterilerin KDP bürosuna saldırıyı içine alarak genişlemesiyle beraber bu kentteki halkı korku ve endişe sardı.

Gösterilerin devam etmesinden dolayı bütün tarafları durumun sakinleşmesi için çalışıyor. Siyasiler ise Süleymaniye'deki karışıklıkları Kürdistan Bölgesi'nin tecrübelerine zarar verici bir durum olarak yorumluyor.

İslami Komala Partisi lideri Ali Bapir, herkesin kendini ifade edebileceğini ancak saldırı ve şiddetin bunda yerinin olmadığını belirtti.

Süleymaniye'deki gerilimin ve gerginliğe çok acil bir alınması gerekiyor. Gözlemciler, siyasi taraflar ve akademisyenler diyalog için birleşmek gerektiğini belirtiyorlar.

Kürdistan'daki bugünkü durumun bir gerçekliğinin olduğunu belirten Bapir, Kürdistan Bölgesi'nin diğer yerlere benzemediğini, bütün tarafların sorumluluğu içinde hareket etmeleri gerektiğini söylüyor.

Papir, Bölges başkanı Berhem Salih, Neçirvan

Barzani, Newşirvan Mustafa, İslami Komala partisinin ve Yekgirtu'nun diyalog için toplanması gerektiğini belirtiyor.

İslami Birlik (Yekgirtu) partisinin siyasi büro üyesi Ebubekir Karwani, siyasi partilerin geçmiş dönemlerde meydana gelen kavgalarda taraf olmamaları gerektiğini, eski kavgaların yeniden ortaya çıkmaması gerektiğini belirtiyor. Karwani, gösterilerin medeni istekler çerçevesinde yapılması gerektiğinin altını çizdi.

Karwani: "kendimizi sivil halka karşı silah ve zor kullanmaktan uzak tutmalıyız. Kürdistan Bölgesi için gerçek bir yol haritası gerkiyor ve bunu için hareket etmek gerekiyor" diyor.

Kürdistan İttifakı Listesi'nden Parlametoyaüye olan Fazıl Beşareti, medyanın gerçekleri söylemesi ve bunu Kürdistan halkına göstermeleri gerektiğini bununla beraber siyasilerin de olumlu bir tutumlarının oması gerektiğini söylüyor.

Beşareti, din adamlarının , üniversite hocalarının, sivil kurumların ve diğer kurumların durumun normalleşmesi için bireysel ve toplu olarak çalışmalarını gerektiğini ifade etti.

"Ulusal bir birlik hükümeti çözümün şimdiki anahtarıdır"

Kürdistan Bölgesi'nin tanınan aydınları yazılı bir çağrı da bulundular. Bir kopyasının Diyalog deşisinin eline geçtiği ve kamu oyuna hitap edilen yazılı çağrıda Süleymaniye'de (17/02/2011) gerçekleşen gösterilerin bütün kesimler için kaygıverici olduğu dile getirildi. Çağrıda, siyasilerin , aydınların, yazarların, gençlerin ve her kesimin olaylar karşısında sağduyulu olması ve bu meselenin çözümü için ciddi bir şekilde çalışılması gerektiği belirtildi.

Yazılı çağrıda, hükümetin ve partilerin önünde yolsuzluk ve adaletsizliklerin olduğu dile getirilirken, bununla mücadelelenin sivil yöntemlerle olması gerektiği ve bunun yolunun şiddet olmadığı dile

getirildi.

Çağrıda, siyasi partilerin hükümetin işlerine karışmamaları gerektiği, sözlerin uygulamaya geçirilmesi gerektiği zira halkın artık sözlere güvenin azaldığı belirtildi.

Çağrının bir diğer bölümünde siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel mekanizmalar için yasal iyileşmelerin yapılması, kurumlaşmanın sağlanmasının sorunların önüne geçebileceği bunun içinde ulusal bir birlik hükümetinin kurulması gerektiği belirtildi.

Erbil'de hayat normal

Foto: Sefin Hamid

Goran Medyası peşmerge, zerevani ve diğer güçlerin Erbil'de sokaklara döküldüğü propagandası yapılırken, bu yönlü propagandalar Erbil'deki yetkililer tarafından reddedildi.

Erbil Valisi Newzad Hadi, Goran medyasında yayınlanan propagandaların hiçbir temelini olmadığını ve Erbil'de hayatın normal seyrinde devam ettiğini, Goran medyasının karışıklık yaratmak istediğini söyledi.

Erbil polisi kentte durumun normal olduğunu polisin sokaklara döküldüğü ile ilgili haberlerinin hiçbir temelini olmadığını söyledi.

Cumhurbaşkanının yeniden seçilmesi

Zanyar Cewher

Irak uzun yıllar karışıklıklar içinde kaldı. Diktatörlük kol geziyor ve ülke yıkıntı içindeydi. Uzun süren bu durumun ardından Irak'ta son yıllarda ciddi yenilikler yaşanıyor. Irak'ta artık diktatörlük değil demokrasi ve demokratik yaşama biçimi konuşuluyor. Ülkede bütün bunlar yaşanırken, başa geçen bir Kürt lider Irak'taki iyi gidişatta ciddi anlamda pay sahibi oldu. Yani bir Kürt lider iki dönemdir ülkede cumhurbaşkanlığı yapıyor.

Eğer bu liderin tarihine bakacak olursak,

gençliğinden itibaren kendisinin mücadele içinde millet için başarının kavgasını veren bir kişi olarak ortaya çıkacağı görülür. Irkçı rejimler Kürtlerin ortadan kaldırılması için planlı bir şekilde çalışıyorlardı. En son faşist Saddam rejimi Kürtlerin ortadan kaldırılması için her türlü yolu denedi. Kürtlerin mücadelesi buna izin vermedi.

Mam Celal, Kürtlerin hakları için hem silahla hem de kalemiyle sabırlı bir şekilde mücadele etti. Mam Cela, mücadelesi boyunca Kürtlerin çıkarları için mücadele etmiş bireysel çıkarları bir tarafa bırakmıştır. Mam Celal böylece Irak'ın Saddam rejiminden kurtulmasından sonra bütün Iraklılar tarafından ülkenin başına geçmesi için seçildi.

Mam Celal'in görevi boyunca ülkede adalet için çalışması, ülkenin birliği ve beraberliği için çaba sarfetmesi kendisini dünya çapında ve ülke içinde istenen bir lider konumuna getirdi. Dünya ve ülke siyaseti Mam Celal'in sergilediği performans karşısında kendisine artı not verebildi. Bütün bunlar Mam Celal'in Dünya Sosyal Demokrasi Organizasyonu'nun başkan yardımcılığına seçilmesini de beraberinde getiren önemli etkenlerdendi. Mam Celal, ilk dört yıllık görevi boyunca başarılı bir devlet başkanlığı yaptı, ülkedeki etnik, dini ve azınlıklara eşit bir şekilde yaklaştı. Yine bu özelliğinden olacakki dört yıllık görevi sona erdikten sonra, Irak'lı siyasi gruplar tarafından ülkenin başında durması için yeniden devlet başkanlığına seçildi. Irak'ın ülke bütünlüğünü koruyan ve beraberliği sağlayan böyle bir lidere ihtiyacı var.

Barzani'nin altı önerisi kabul edildi

El-İrakiye Listesi Süreçten Çekilme İddialarını Reddediyor

Irak'taki memnuniyetsizliklerden bazı gruplar ve medya grupları çeşitli şekillerde istifade ederek halkı farklı şekillerde yönlendirmeye çalışmaktalar. Bazı medya grupları bazı yöneticileri kendileri için referans olarak kullanmakta, onların adıyla demeçler yayınlamaktalar.

Irak'ın orta kesimi ve güneyinde yapılan gösterilerin Mısır, Yemen, Ürdün ve Cezayir gibi ülkelerde gerçekleştirilen gösteriler gibi yayıldığı lanse edilmekte ve kaynağı belirsiz haberler yayınlamak suretiyle Eyad Allawi başkanlığındaki El-İrakiye listesinin süreçten çekildiği ifadeleri sıkça kullanılmakta.

Irak Parlamentosu'nda konuyla ilgili olarak yapılan açıklamada ise, Irak'ın bahsedildiği gibi bir süreç içinde olmadığı, Irak'ın demokratik bir parlamento-

ya, özgür bir medyaya sahip olduğu belirtti. Emniyet güçleri ise gösteri düzenleyenleri korumak amacıyla görev başında olduklarını belirterek, anayasaya göre hareket ettiklerini ve gösteri düzenleyen halkı koruyacaklarını çünkü halkın gösteri ve kendini ifade etmek haklarının olduğunu belirttiler.

Irak'ta bir önceki dönemde parlamento üyeliği yapmış ve aşiret işlerinden sorumlu devlet bakanlığı görevini yerine getirmiş olan Cemal Betiğ, Allawi'nin liderliğini yaptığı El İrakiye listesini süreçten çekilmediğini, Allawi'nin Kürdistan Bölgesi başkanının önerilerinin altı maddesini kabul ettiğini söyledi.

Betiğ, bazı gecikmeler yaşandığını ancak bunun olumsuz bir siyasi tutum göstermeye neden olmadığını belirtti.

Kürtler Türkmenlerin Irak'taki oluşuma katılmaları konusunda ısrarlı

Türkmenler Devlet Başkanlığı Yardımcılığından Mahrum Edildiler

Irak parlamentosu Irak Devlet Başkanlığı Yardımcılığı ile ilgili yasal düzenleme yapılması önerisini reddetti.

Devlet Başkanlığı yasasına göre Devlet Başkanı 3 yardımcı talebinde bulunuyor. Türkmenlerin üst düzey bir mevki alabilmeleri için 4. Yardımcı talebini içeren teklif Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani'nin isteği üzerine Irak Parlamentosu'na sunuldu. Ancak Parlamento bu yönlü bir düzenleme yapılması konusundaki talebi onaylamadı. Böylece Türkmenler Devlet Başkanlığı Yardımcılığı mevkiinden mahrum bırakılmış oldular.

Konuyla ilgili olarak konuşan Irak Parlamentosu'ndan bir üye, Türkmenlerin kendi içinde dahi öneriye hayır oyu verdiğini ifade etti.

Bir başkan parlamenter de Kürtlerin Türkmenlerin hükümete katılımı konusunda ısrarlı olduğunu belirtti.

Kürdistan Başkanı Mesut Barzani, Irak'ta yeni hükümetin kurulduğunda bir devlet başkanlığı yardımcılığının Türkmenlere verilmesi konusunda görüşlerini dile getirmiş ve bu görüş siyasi çevrelerce çok tartışılmıştı. Irak Devlet Başkanı Celal Talabani de Adil Abdulmehdî'nin başkan yardımcılığına getirilmesinden sonra 4. Yardımcılık getirilmesi isteğinde bulunmuş ve bunun da Türkmenlere verilmesi yönünde düşüncelerini dile getirmişti.

Her ne kadar bu konuda farklı görüş ve düşünceler olsa da Türkmen Cephesi Türkmenlerin haklarının verilmediğini belirtiyor.

Konuyla ilgili konuşan Kürt parlamenter Leyla Hasan, anayasanın herkesin hükümete katılma hakkının olduğuna dait maddesi gereği önerinin kabul edilmesi gerektiğini belirtti. Hasan, he ne kadar 4 yardımcı olması konusunda bir zorlama olsada bunun iyi niyetin bir ürünü olduğunu belirtti.

Türkmenlerin Kürdistan Parlamentosu'ndaki temsilcisi Yaşara Necmettin Altıparmak, Türkmenlerin Irak'ın geçmiş 80 yılında haklardan mahrum bırakıldıklarını ve Türkmenlerin hükümete katılımıyla Irak'taki siyasi yönetim biçimi hakkındaki olumsuz düşüncelerin bertaraf edileceğini ifade etti. Altıparmak, 4.yardımcının Türkmenlere verilmesi durumunda Türkmenlerin büyük bir memnuluk duyacaklarını belirtti.

Türkmen Cephesi milletvekillerinden Jale Neftçi Türkmen Cephesi oluşumunun Irak Parlamentosu'nda göz önünde bulundurulması gerektiğini ve 4. Yardımcılığın bu cepheye verilmesi gerektiğini söyledi.

Kürt Parlamenter Dr. Necmettin Kerim, 4. Yardımcılığın Türkmenlere verilmesiyle Kürtlerle Türkmenler arasındaki ilişiklerin çok daha güçlü bir düzeye ulaşacağını ve Kürtlerin bunu bir iyi niyet gösterisi olarak yaptıklarını belirtti.

Neçirvan Barzani Güney Kore Lideri Tarafından Ödüllendirildi

Diplomatik Hizmet Onur Madalyası Kürdistan Halkının Geçmişine Saygının Nişanesidir

Güney Kore, her sene, gösterdiği çaba ve başarılarından dolayı bir ülkenin liderine yada önemli şahsiyetlerinden birine onur ve başarı ödülü veriyor. Güney Kore bunu özellikle kendisi ile ödülü verdiği ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek için yapıyor.

Kürdistan Bölgesi'nin eski başbakanı Neçirvan Barzani, gerek geçmişte gerek şimdi genelde bütün dünya ve özelde de Güney Kore ile ilişkileri geliştirmek için önemli bir çaba göstermiştir.

Serbaz Hawrami ödülün Neçirvan Barzani'ye verilmesinin sebebinin kendisinin iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek için gösterdiği gayret ve çabalar olduğunu söyledi.

Hawrami bu ödülün KDP düzeyinde değil bütün Kürdistan Bölgesi düzeyinde Barzani'ye verileceğini ifade etti.

BM'nin müttefiklerinden olan Güney Kore, Irak'ın özgürleştirilmesi sürecinde Kürdistan Bölgesi'nde binlerce asker bulundurmuş ülkelerden biriydi.

Barzani'ye ödül

Ocak ayının 29'unda Güney Kore Başkanlık sarayı KDP'nin Genel Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani'yi resmi bir törene karşıladı. Törene çok sayıda üst düzey partili ve yetkili katıldı. Törende G.Kore'nin diplomatik hizmet konusundaki emri okundu. İlgili yazıda, Neçirvan Barzani'nin çabalarından ve iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve bu ilişkilerin sağlam bir temele oturması için gösterdiği çabalardan bahsedildi. Başkanlık tarafından yapılan konuşmada da G.Kore'nin Kürdistan Bölgesi halkının geçmişte yaşadığı acılarının farkında olduğu belirtildi. Irak'taki gelişmelerinde dile getirildiği konuşmada, Bölge Başkanı Mesut Barzani'nin ülkenin siyasi krizden çıkması için gösterdiği çabalardan övgüyle bahsedildi ve iki ülke arasındaki ilişkilerin iki ülke halkı için hayra vesile olması temennisinde bulunuldu.

Basra ve Federal Bölge

Kürdistan Bölgesi'nin federal bölge olmasından sonra elde ettiği zenginlikler, Irak'taki diğer bölgelerin dikkatini çekiyor.

2003'ten sonra federal bir devlet haline gelen ve bünyesinde şuana kadar tek federal bölge olan Kürdistan Bölgesi'ni içinde barındıran Irak'ta, Basra gibi diğer bölgelerin de federal olması konusu sıkça gündeme geliyor. Konu, siyasi taraflarca ve ekonomik çevrelerce tartışılıyor. Basralı işadamları bölgenin geri kalmışlığından bahsederken, bölgenin bu durumdan kurtulması için çözüm üretilmesi gerektiği sıkça dile getiriliyor.

Anayasal bir talep

Talep özellikle de iş çevrelerinden gelirken bazı çevreler bölgenin iç çekişmelere sahne olabileceği yönündeki çekincelerini ifade ediyorlar ve hayallerin gerçekleşmeyeceğini belirtiyorlar. AP'nin bir raporuna göre Basra'da şikayetlerin sürdüğü belirtilirken bölgede yatırımların artmasıyla bölgenin otonom bölge olması yönündeki isteklerin de arttığı ifade ediliyor.

Irak'ta otonom bölge olma konusunda anayasada maddeler bulunmakta ve Basra'da şüana kadar iki defa referandum için girişimde bulunuldu ancak merkezi Bağdat hükümetinin bu konuda bazı engellerinin olduğu görüldü. Bazı gözlemciler, Basra'nın federal bölge olmasıyla birlikte merkezi hükümetin zayıflayacağını ve ülkedeki petrolün kontrolü konusunda sorunlar yaşayacağını ve bunun bir örneğinin de Bağdat ile Bölge arasındaki mevcut sorunlar olduğunu düşünüyor.

İkinci büyük kent

Genel olarak Basra Irak için stratejik bir öneme sahip. Yaklaşık 3 milyon nüfusu var. Bu durum kenti Irak'ın ikinci büyük kenti yapmıştır. Irak'taki yedek petrolün % 70'i bu kentte ve bunun 143.1 milyar varil olduğu tahmin ediliyor ve körfeze açılan yolda bulunuyor. Günlük 1.9 milyon varil petrolün buradan dışarıya ihraç edildiği tahmin ediliyor. Bununla beraber kent, geçmişte yaşanan savaşlar nedeniyle maruz kaldığı yıkımdan kurtulmaya çalışıyor. Eski hakimlerden Wail Abdüllatif, yabancı şirketlerin ve petrol şirketlerinin kente gelişiminin kentteki fakir halk üzerinde etkili olduğunu söylüyor. Irak'ta yabancı şirketlerle yapılan sözleşmelerin 6'sı Basra kentindeki petrolle ilişkili.

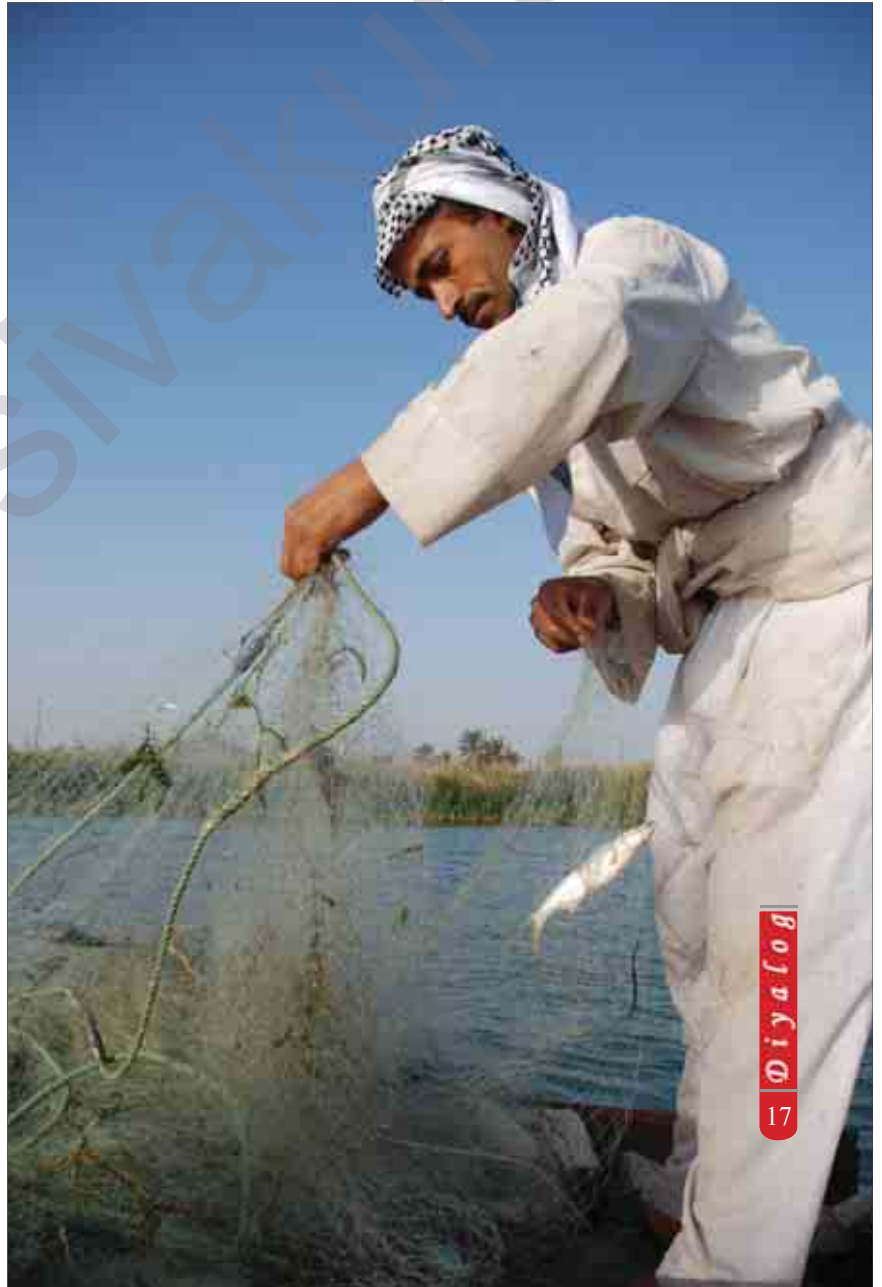
Günlük 2 milyon dolar

Basra'da Bağdat hükümetinin gerekli projelere izin vermesi durumunda günlük 2 milyon dolar petrol gelirinin olması bekleniyor. Kentin federal bir statü kazanması durumunda ise bu kenti çok büyük bir gelir bekliyor. Şu anki statüsüyle 190 milyon dolar alacak olan Basra, otonom statü kazandığında alacağı pay 9 milyar dolara yükselecektir.

Basra'nın otonom olma isteği 1920'lere dayanıyor. Ancak Basralıların otonom olma isteği İngilizler tarafından ihmal edildi. Zira İngilizler merkezi bir hükümetten yanaydılar.

Basra'nın otonom bölge olması için geçmişte atılan adımların benzerleri Irak'ın 2003'ten sonra uğradığı değişimden sonra da devam etti ve bu konu son zamanlarda sıcaklığını iyice arttırmış durumda.

Genel olarak Basra Irak için stratejik bir öneme sahip. Yaklaşık 3 milyon nüfusu var. Bu durum kenti Irak'ın ikinci büyük kenti yapmıştır. Irak'taki yedek petrolün % 70'i bu kentte ve bunun 143.1 milyar varil olduğu tahmin ediliyor

Siyasi yıkımın farkına vardıktan sonra Sünniler federalizm talebinde bulunuyor

Hazırlayan: Diyalog

Sünnilerin bir bölümü Irak'ta yeni hükümette etkili olmalarını durumunda federalizm talebinde bulunacaklarına dair işaretler veriyor.

Özel bir bölge

Diyala Vilayeti'ne bağlı Mikdadiye kazasının Abdulrahman Cami imamı Ziyad Cuburi: "Daha önceleri halka seçime katılmaları için çağrıda bulunduk ancak şimdi ise orta kesim için kendimize has bir bölge talebinde bulunuyoruz çünkü Bağdat hükümetinden yıkımdan başka hiçbir şey görmedik." Diyor.

Cuburi: " Ülkenin kuzeyi Kürtler için güneyi ise Şiiler için olsun. Kendi temsilcilerini ve yetkililerini seçsinler. Niye Kürtler bütçeden yararlansın Şiiler de hükümeti Kontrol altında tutsunlar? Nereye gitsek bize terörist diyorlar. Artık kendi bölgemiz olsun istiyoruz" dedi.

Özel bir bölge

Cevela'nın ileri gelenlerinden Şeyh Ali El-Karwi, "Eğer bize imkanlar sağlanmazsa. Kendi bölgemizi isteyeceğiz. Orta kesim hizmetten yoksun kalmıştır. Kürtler ve Sünniler bizden daha ileri değiller. Bizde kendimiz için bir bölge oluşturabiliriz ve bizim kimseye ihtiyacımız yok." Dedi.

Sünnilerin bu çıkışı, 2005 anayasası için gösterdikleri tepkilerin aksine. Sünniler o zaman bölge oluşturma meselesini ülkeyi bölme olarak nitelemişlerdi.

Irak'ın birliğinin tehlikeye girmesi meselesi

El-İrakiye Listesi üyesi A.Kerim Samarayi, sorunların çözümü için çalışmak gerektiğini belirterek Sa-

“Daha önceleri halka seçime katılmaları için çağrıda bulunduk ancak şimdi ise orta kesim için kendimize has bir bölge talebinde bulunuyoruz çünkü Bağdat hükümetinden yıkımdan başka hiçbir şey görmedik.”

lahaddin kentinde bazı kesimlerin özel bir bölge istediklerini ancak böyle bir bölgenin Irak'ın birliği için tehlike arz ettiğini, sorunlarının çözülmemesi durumunda bölge oluşturma isteklerinin daha da artacağını ve daha sonra bunun önüne geçilemeyeceğini belirtti.

Elbu Esvet aşiretinin reisi Şeyh Talal Abdulkerim Iraklı sünnilerin artık kenara itilmemeleri için seçime katıldık. Ama eğer buna devam edilirse farklı bir yöntem başvuracaklarını söyledi.

Sünni Araplar

Öğretim Görevlisi Taha Mustafa, Irak'ın istikrar ve huzuru yakalayamadığını ancak bir bölge oluşturulması

durumunda istikrarın elde edilebileceğini ve bunun için özel bir bölge oluşturulması gerektiğini belirtti.

Adını gizleyen bir diğer Iraklı ise Kürdistan Bölgesi'ne benzer bir yapısı olması durumunda kaynaklardan istifade edebileceklerini belirtti.

Kerkük endişesi

Sünniler arasında bölge konusunda farklı düşünceler var. Şiilere komşu olan ülkeler farklı Kürdistan'a komşu olanlar farklı düşünüyorlar. Bazıları bölge oluşturma tehlikeli olduğunu sünnilerin bölge oluşturmaya beraber Kerkük sorununun çözüleceğini bunun da kendileri için olmadığını düşünüyor.

Madrid'ten Rumadi'ye Federalizm

Stran Abdullah

Demokrasi Irak'a yerleşene kadar ve güçler ayrılığı siyasete temel oluşturan kadar federalizm dostları ve taraftarları da artacaktır.

Burada, Sünnilerin de kendilerine has bir bölge oluşturma isteği ve talebi konuşulmuyor değil. Federal Irak çerçevesinde düşündüğümüzde, başkan Talabani'nin İspanya'nın başkenti Madrid'te Kürt meselesi için dile getirdiği düşünceler bütün Iraklı oluşumlar için siyasi bir tercih meselesi haline geldi.

1987 den 2010 yılına kadar geçen süre 23 yıldır. 23 yıl tarihi bir süreç için çok az bir süredir. 15/10/1995'de Newyork'ta yapılan muhalifler kongresi Irak anayasasında yasal bir temel kazandı. Bu süreden sonra, ülkenin güneyinde Basra'da olduğu gibi federal bir yapı için çalışılmakta.

Aslında anayasa federalizm için çok iyi temel hazırladı. Ancak federalizm arka plana itildi. Şiiler çok yönlü olarak unutulmuşlardı ve şöven bir otoriteye sahipti. Bölgenin uğradığı baskı onları ister istemez federalizm düşüncesiyle çıkışa itti. Ancak federalizmin uygulamaya geçememesinin iki sebebi vardı:

-Şiilerin önceliklerinin farklı olması. Şiilerin öncelikleri Kürtlerin önceliklerinden farklıydı.

-Çoğunluk olmaları sebebiyle devamlı iktidar olma istekleri.

Ancak şimdi lokal iktidarların çıması sebebiyle Şiilerin görüşlerinde bazı değişiklikler oldu. Şiiler, kendi durumları konusunda bölgesel güç olma yönünde açık bir şekilde

fikir değişikliğine gitti. Kurumlar içinde merkezileşme onların fikiri olarak değişim göstermelerini daha da pekiştirdi. Şiilerin yanı sıra, sünnilere baktığımızda, geçmiş deneyim tecrübeler onları daha fazla düşündürüyor. 140. Maddenin daha önce yapılan demografik değişimi yeniden ön görmesi Sünnileri Kürtlerin ve Şiilerin düştüğü önceki duruma düşme konusunda endişlendiriyor. Onlar Kürtler ve şiiler gibi kurban vermek istemiyorlar.

Sünniler, ellerine almak istedikleri merkezi bir yapı için yedi yıllarını heder ettiler. Ancak şimdiki Şii kontrollü merkezi yapıdan dolayı komşu sünni devletleri kendilerine siper edinmiş durumdadır.

Korkunun bazen tez ve siyasi proje ürettiği düşüncesi burada kendini buluyor. Zira sünniler önceleri federalizm konusunda tam çekinceye sahip iken, şimdi federalizme yönelmiş durumdadır. İşte bundan dolayıdır ki federalizm hereksin derdinin dermanı oluyor.

Korkunun bazen tez ve siyasi proje ürettiği düşüncesi burada kendini buluyor. Zira sünniler önceleri federalizm konusunda tam çekinceye sahip iken, şimdi federalizme yönelmiş durumdadır. İşte bundan dolayıdır ki federalizm hereksin derdinin dermanı oluyor.

Birleşmiş Milletler'in (BM) 7. Maddesinin Irak ve Kürdistan Ekonomisi Üzerindeki Etkisi

Dr.İzzet Sabir İsmail

Birleşmiş Milletler'in Irak'a dair 7. Maddesi, dünya güvenliği ve barışı için tehdit oluşturan bir devlet karşısında uluslararası güç kullanımını öne çıkaran bir maddedir. Irak'ın 1991'de Kuveyt'i işgal etmesinden sonra Irak'ın dünyadaki bütün parasına el konuldu ve bloke edildi. Buna ek olarak BM tarafından Irak'ın lehine çok sayıda karar alındı.

7.Madde

BM'nin 7. Maddesi 13 fıkradan oluşuyor ve bunu bir bölümünde Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılması için güç kullanımını öne çıkaran 687 nolu kararı bulunurken diğer bölümde ise 986 nolu karar bulunuyor. Bu karar gıda karşılığı petrolle ilgili bir karardır. Bir diğer bölümde nükleer silahların durdurulması ve bir başka bölümde ise Irak ile Kuveyt arasındaki sınırların yeniden belirlenmesi konusunu içinde barındırıyor. Bunun yanında BM tarafından Irak için oluşturulan bir sandık var.

20 yıl aradan sonra BM genel sekreteri Irak'ın artık 7.maddenin kapsamının dışında olduğunu artık Irak'ın kararları yerine getirdiğini ifade etti.

bir bağlılığının kalmadığıyla ilgilidir.

Ekonomik taraflar

Bu kararın ekonomik boyutları şu şekilde sıralanabilir:

1- Irak bundan sonra ekonomik özgürlüğe sahiptir ve ABD gibi büyük ülkelerle anlaşmalar yapma hakkına sahiptir.

2-1/6/2011'den sonra 50 milyar dolar olarak tahmin edilen bloke edilmiş paraları kullanma özgürlüğüne sahiptir.

Ekonomik alt ve üst yapının canlandırılması

Dünyadaki bir çok ülkede, merkez bankaları dolar ve Euro gibi çeşitli döviz yedeğine sahip. Bu, döviz dengesini korumak için uygulanan bir politikadır. 7. maddenin Irak üzerindeki etkilerinden biri de, Irak'ın istediği gibi döviz yedeğini kullanamamasıdır. Zira, dolar karşısında Euro'nun değer kazanması, Irak'ın sahip olduğu dolarların değerini yükseltmemiştir. Halbuki dolar düştüğünde, ağer altın ve Euronuz varsa, zarar etmemiş oluyorsunuz. Kürdistan Bölgesi içinde yukarıda yapılan tespitler sözkonusu olabilir.

Yasa Projesi

Birinci yasa projesi Irak'ın bloke edilen paralarının 1/6/2011'e kadar geri verilmeyeceği ile ilgilidir. Eğer bloke edilen paralar Irak'a geri verilirse, Irak'tan alacağı olan ülkeler alacaklarını talep edeceklerdir.

İkinci yasa projesi ise Irak üzerinde atom konusunda uygulanan cezaların artık kalkmasıyla ilgilidir.

Üçüncü madde ise Irak'ın artık 7. Madde ile ilgili hiç-

Kürtlerin endişesi artıyor mu yoksa azalıyor mu?

“Cezaların kalkması Irak’ı bölgedeki güçlü bir ülke haline getirir”

BM’ye bağlı güvenlik kurulu, Saddam Hüseyin’in idam edilmesinin üzerinden 4 yıl geçtikten sonra Irak üzerinde 20 yıldır devam eden cezaları kaldırma kararı verdi.

Irak’ın bu durumuna bazıları sevinirken bazıları da endişeleniyor. Bu duruma endişelenenler Kürtler, sahip oldukları acı geçmişten dolayı endişelenmekte haksız değiller.

Kürtler Irak’ta hükümetlerin zayıf olduğu durumlarda isteklerine kulak verildiğini ancak hükümetlerin güçlü olduğu dönemlerde isteklerine güçle karşılık verildiğini düşünüyor ve BM’nin bu kararıyla Irak’ta hükümetin güçleneceğini düşünüyorlar.

Kararın yaraları ve zararları var

KYB’nin dışilişkiler sorumlusu Necmettin Kerim kararın genel olarak Irak için yararlı olduğunu düşündüğünü kararın alındığı dönemde durumun farklı olduğunu Irak’ın o dönemde her taraftan kuşatılmış halde olduğunu belirtiyor.

Kerim, kararın Irak’a zararının milyar dolarları bulaacağını söyleyerek Irak’tan hak talebinde bulunacak çok sayıda tarafın ortaya çıkacağını belirtti.

Foto: Sefin Hamid

Karar

ABD'nin siyasi anlaşmalara saygı göstermek istediğini belirten Kerim, Irak'ta istikrarın tam sağlanması için Kerkük ve tartışmalı bölgeler sorunun çözülmesi gerektiğinin altını çizdi.

Üç Karar

Güvenlik Kurulu kitle imha silah doyasının kapatılması kararı verdi. Bu, Irak'a atoma sahip olma yolu açtığı gibi gıda karşılığı

Kürtler Irak'ta hükümetlerin zayıf olduğu durumlarda isteklerine kulak verildiğini ancak hükümetlerin güçlü olduğu dönemlerde isteklerine güçle karşılık verildiğini düşünüyor

petrol programını da feshetmiş oldu.

Siyasi gözlemciler kararın Irak'ı uluslararası cemiyete sokacağını belirtiyor.

Bu üç karar, Irak'a askeri saldırı dahil olmak üzere ceza yolunu açan BM'nin Irakla ilgili 7. Maddesinin ortadan kaldırılmasıydı elbette. Kerim, "BM Irak'ın kendi içindeki sorunları çözmesi çağrısında bulundu" dedi.

Kürtlerin endişe

Irak Parlamentosu üyesi Dr. Saman Fevzi, Irak'ın bu karardan sonra bağımsız olarak silah alımı ve uluslararası sözleşmeler yapabileceğini söylüyor.

Irak'ın bunların birlikte artık güçlü bir orduya sahip olacağını belirten Fevzi, Kürdistan Bölgesi'nin de bununla birlikte güçlenmesi gerektiğini aksi durumda Kürdistan Bölgesi'nin tehlikelerle karşı karşıya kalacağını altını çizdi.

Irak'ın güçlenmesiyle beraber 140. Madde ve tartışmalı bölgeler sorununun da çözülmesi gerektiğini belirten Fevzi, Kürdistan Bölgesi'nin çıkarlarını koruması gerektiğini belirtti.

Cazaların son bulması

Güvenlik Kurulu'nun toplantısına katılan Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari, kararla ilgili olarak şöyle konuştu: "Bu, Irak'ın cezalardan kurtulması ve Irak'ın kendi bağımsızlığına ulaşması için bir başlangıçtır" Zebari, Irak'ın artık bir daha bu dönemi yaşamayacağını belirterek yardımlarından dolayı Joe Biden'a teşekkür etti.

Fransa karşı çıktı

Bu konuda garanti olmadığını için karara çıkan bir ülke vardı. Fransa karar için olumsuz oy kullandı. 1991 yılında çıkarılan 687 nolu kararla Irak'ın her türlü toplu ölüm silahından arındırılması gerekiyordu. Irak buna mecbur bırakılmıştı ve Bağdat'ı her türlü kimyasal ve biyolojik silah kullanımından menetmişti.

İkinci karar Irak'ın gelirleriyle ilgili 1483 nolu karardı. Bu karar BM denetiminde Irak'ın gelirlerinin seyri belirleniyordu.

Irak kararı olumlu karşıladı

Irak Dışişleri Bakanı Vekili Abavi Irak'ın BM'nin bütün talimatlarına uyduğunu belirterek bunun da Irak üzerindeki 7. Maddenin kaldırılmasıyla sonuçlandığını belirtti.

Blok edilen paraların akıbeti

Bu kararla birlikte Irak'ın dünya bankalarında 20 yıldır bloke edilen bütün paraları Irak'ın kullanımına sunulacak. Irak artık eski Irak olmaktan kurtulacak çünkü üzerindeki ambargolar ve cezalardan kurtulmuş olacak. Irak'ın gelişmesiyle Kürdistan Bölgesi de gelişecek ve bu Irak'ta genel olarak ekonomik gelişmeyi beraberinde getirecektir.

Irak'ta mandater sistemin kalkması

Ferid Eseserd

Irak'ın üzerindeki uluslararası cezanın kaldırılması 2010'da bölgede meydana gelen en önemli olaylardan biridir. Bu olay 1932'de Irak'ın üzerindeki mandanın kaldırılması gibi önemli bir olaydır. Irak bağımsız bir devlet olmasına rağmen İngiltere'nin mandasıydı. Yirmi yıl önce Kuveyt olayıyla başlayan ambargo döneminde cezaların etkileri konusunda sağlıklı bir yorum yapılmıyordu. Cezaların bazı tehlikeleri bazı olumsuz yanları vardı. Cezaların kaldırılması için bir zaman belirlenmemişti. Hatta rejimin yıkılmasından sonra yedi yıl geçmesine rağmen cezaların ne zaman kalkacağı net değildi. Cezaların ortadan kaldırılması için bir otorite vardır. Cezaları koyan otoriteler arasında cezaların kaldırılması için birşey yapılmadı. Zira cezaları koymada etkili olanlar 5 daimi üye olmasına rağmen sonuç bize farklı şeyler düşündürdü. Cezalar Irakın yüzünü kökten değiştirdi. Irak bu nedenle uluslararası camiada asi bir ülke olma konumuna geldi ve dünya barışına ve güvenliğine tehlike arz etmeye başladı.

Irak'ın 7. bölümün etkilerinden uzaklaştırılması ve uluslararası cezaların önüne geçilmesinin en önemli sebeplerinden biri devlet başkanlığının ve dışişleri bakanlığının ciddi çaba ve gayretleridir. Bu iki açıdan da Kürtler başlıca rolü üstlendi.

İç düzeyde cezaların kaldırılmasının Irak'ın ekonomisi üzerinde çok önemli etkisinin olacağından bahsediliyor. Enazından bunun tazminat ve petrol satışında etkisinin olacağı ve bununla birlikte savunma sanayisinde gelişme ve ilerleme olacağı kesindir. Zira cezaların kalkmasıyla birlikte silahlanmanın önü açılmış olacak ve Irak ciddi bir şekilde silahlancaktır.

Irakın yüzünü kökten değiştirdi. Irak bu nedenle uluslararası camiada asi bir ülke olma konumuna geldi ve dünya barışına ve güvenliğine tehlike arz etmeye başladı.

Erbil'deki İlk Arap Konsolosluğu açıldı

Mısır Kürdistan Bölgesi ile güçlü ilişkiler için çaba gösteriyor

Hazırlayan: Diyalog

Kürdistan Bölgesi'nde var olan istikrar ve düzen çok sayıda ülkenin dikkatini çekiyor. Bu durum şuna kadar çok sayıda ülkenin bölgede temsilcilik açmasını beraberinde getirdi.

Bölgede şuna kadar çok sayıda Avrupa ülkesi konsolosluk açmış bulunmakta. Arap ülkelerine gelince, onların bu konuda geciktikleri söylenebilir. Ancak buna rağmen Mısır bir süre önce bölgede resmi bir şekilde konsolosluk faaliyetlerini başlattı. Mısır, Bölge'de konsolosluk açan ilk Arap ülkesi oluyor.

Mısır konsolosluğu bu ülkenin Dışişleri Bakanı'nın katıldığı resmi bir törenle açıldı.

Mısır'ın Bölge'de konsolosluk açması konusunda bir açıklama yapan Kürdistan Bölgesi hükümeti sözcüsü Dr. Kawa Mahmud, Mısır ile Kürdistan Bölgesi arasındaki ilişkilerin çok eskiye dayandığını belirterek bölge hükümetinin bu ilişkilere büyük bir önem verdiğini belirtti.

Mahmud, bu konsolosluğun açılmasının iki taraf arasındaki siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirileme-

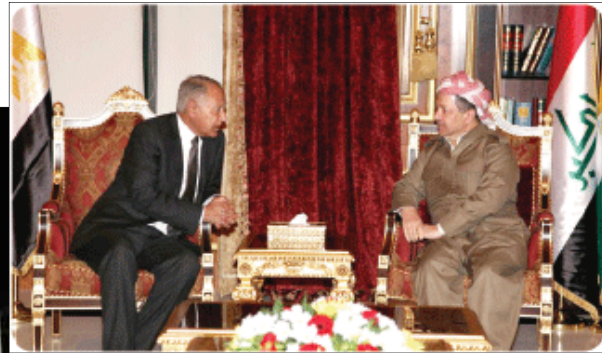
sine çok büyük bir katkı sağlayacağını belirtti.

Kürdistan Bölgesi'nde şuna kadar 16'dan fazla ülkenin konsolosluğu ve temsilciliği bulunuyor ve bütün bunlar iki taraf için büyük avantajlar sağladı.

Mısır Kürdistan Bölgesi ile güçlü ilişkiler istiyor

Mısır Konsolosluğu'nun açılışı için bu ülkenin dışişleri bakanı Erbil'deydi. Bakan, Mısır'ın Bölgeyle ilişkilere önem verdiğini belirtti.

Bakan ve beraberindeki üst düzey Mısır heyeti Başkan Barzani tarafından kabul edildi. Başkan Barzani ile yapılan görüşmede konuşan Mısır Dışişleri Bakanı, Kürdistan Bölgesi'nin istikrarlı bir yer olduğunu ve bunun Mısırlı şirketler için bir çekim merkez haline geleceğini ifade etti. Irak'taki siyasi duruma değinen Bakan Bölge Başkanı Barzani'nin Irak'ta hükümet kurma krizinin aşılması konusunda çok büyük bir rolünün olduğunu ifade etti. Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani de yaptığı konuşmada, Mısır'ın hem kadim bir ülke olduğunu hem de bölge için önemli bir ülke olduğunu söyledi.

Başbakan'ın başarılı Mısır Gezisi:

Arap Birliği'nin temsilciliğinin Erbil'de açılması çok önemli bir adımdır

Kürdistan Bölgesi Başbakanı Dr.Berhem Salih, beraberindeki üst düzey bir heyetle Mısır ziyareti çerçevesinde Arap Birliği genel sekreteri Amr Musa ile görüştü.

Görüşmenin ardından iki lider bir basın toplantısı düzenleyerek gazetecilere açıklamalarda bulundular.

Ortak ilişkilerin kurulması

Basın toplantısında konuşan Musa, başbakan Salih ve beraberindeki heyetle görüşmekten mutluluk duyduklarını ve görüşmede Mısır -Kürdistan Bölgesi -Irak ilişkilerini ele aldıklarını belirtti.

İlerleme Programı

Arap Birliği sekreterini ve birliği ziyaretlerinin öneminden bahseden Salih, Irak'ın durumu, Kürdistan Bölgesi ile ilişkiler ve daha başka konular hakkında görüş alışverişinde bulduklarını, genel sekreter Musa'nın Irak ve Kürdistan Bölgesi konusunda ılımlı tavırlarının gelişmeleri daha da ilerletmek açısından önemli olduğunu belirterek Arap Birliği'nin temsilciliğinin Erbil'de açılmasının öneminden bahsettiklerini ifade etti. Salih, basın toplantısında, herkesin çıkarlarını önemsediklerini, Kürdistan Bölgesi'nin de kendi çıkarlarını önemseydiğini ve kendi çıkarlarının Irak'ın çıkarlarıyla uyumlu olması için çaba sarfettiğini ifade etti.

Gazetecilerin AB temsilciliğinin Erbil'de temsilciliğinin açılacağı konusu gazetecilerin üzerinde durduğu bir başka konuydu.

Dış işleri bakanı ile görüşme

AB genel sekreteri ile görüşmeden önce Mısır Dışişleri Bakanı ile bir görüşme yapan Başbakan Berhem Salih, Bölge konusunda yaptığı konuşmada Irak'ın bir parçası olduklarını ancak kendilerine has bir yapılarının olmasından onur duyduklarını belirtti.

Çok sayıda alanda önemli başarılar elde ettiklerini ifade eden Başbakan, bu başarıların devam edeceğini ve bölgenin diğer bölgelere ve Arap ülkelerine örneklik teşkil ettiğini ifade etti.

Mısır Dışişleri Bakanı da yaptığı konuşmada bölgedeki gelişmelerden haberdar olduklarını ve bu gelişmelerin devam etmesi temennisinde bulduklarını belirtti.

Yatırım ve ekonomik yardım

Başbakan Salih, Mısır Ziyareti çerçevesinde bu ülkenin Ticaret ve Sanayi Bakanı ile ede bir görüşme yaptı. Görüşmeden sonra düzenlenen basın toplantısında konuşan Salih, Kürdistan Bölgesi'nin imarı için sunacakları çok şeyin olduğunu belirterek Bölge'nin Irak'ın bir parçası olduğunu, bölgede olabilecek herşeyin Irak'ın genelinin çıkarına olduğunu ifade etti.

Mısır Ticaret ve Sanayi Bakanı da yaptığı konuşmada, Salih'in Mısır ziyaretinin önemi üzerinde durdu.

Salih, basın toplantısında, herkesin çıkarlarını önemsediklerini, Kürdistan Bölgesi'nin de kendi çıkarlarını önemseydiğini ve kendi çıkarlarının Irak'ın çıkarlarıyla uyumlu olması için çaba sarfettiğini ifade etti.

Arap Zirvesi için Bağdat ve Erbil seçeneği

Karwan Ali*

Bağdat mart ayında çok önemli bir zirveye tanıklık edecek. 23.Arap Zirvesi Mart ayında Bağdat'ta toplanacak ve bunun için Irak hükümetince 300 milyon dolarlık bir bütçe ayrıldı. Bu bütçeyle kentteki 5 yıldızlı hoteller yenilenecek ve devlet erkanları için villalar yapılacak.

Lojistik çalışmalar, hotellerin temizlenmesi, çevre düzenlemesi, emniyetin artırılması çalışmaları başlamış bulunmakta ve ilgili bakanlıklar yoğun bir çalışma temposuyla çalışmaktalar. Ancak şunu belirtmek gerekiyor ki Irak'taki bazı merkezler, çalışmaların zamamanında tamamlanıp tamamlanamayağı konusunda şüphelerin olduğunu, emniyetin sağlanıp sağlanamayacağı konusunda ve bazı ülkelerin katılıp katılmacağı konusunda şüphelerin olduğunu zira Irak'ın tam bağımsız olmadığını ve hala ABD askerlerinin işgali altında olduklarını düşünüyor. Zirvenin Bağdat'ta yapılmasının getireceği yararları ve artıları düşünüldüğünde neden bu kentte yapılmak istendiği açıklığa çıkmış olacak.

Herşeye rağmen, hükümet zirvenin Bağdat'ta yapılması konusunda ısrarlı davranıyor ve herşeyi göze alıyor.

Ancak şunun da bilinmesi gerekiyor ki öyle görünüyor hükümetin bir alternatifi daha var. Onlar, Bağdat'ta başarısız olunması durumunda toplantının başka bir yerde yapılması konusunda alternatifler sahip. Dolayısıyla toplantı başka bir yerde de yapılabilir.

Daha önce Zirve'nin Erbil'e taşınması konusu üzerinde çok konuşuldu ve bu hala konuşulmakta. Erbil Irak'ın bir parçası ve bu kent bunun gibi bir zirveler için çok büyük avantajlara ve lojistik kolaylıklara sahip. Çok sayıda siyasi gözlemci zirvenin Erbil'de yapılmasının daha başarılı bir sonuç vereceğini düşünüyor. Zira Erbil kenti daha önce de çok sayıda yerli ve uluslararası toplantıya ev sahipliği yaptı ve çok başarılı sonuçlar alındı.

**Kürdistan Nwe Gazetesi'nin Editörü*

Daha önce Zirve'nin Erbil'e taşınması konusu üzerinde çok konuşuldu ve bu hala konuşulmakta. Erbil Irak'ın bir parçası ve bu kent bunun gibi bir zirveler için çok büyük avantajlara ve lojistik kolaylıklara sahip

Kürdistan Bölgesi Hristiyanlara kucak açıyor

Hristiyanlar ülkenin güneyinde ve orta kesiminde saldırılara uğrarken Kürdistan Bölgesi onlara kucak açıyor. Resmi verilere göre Hristiyanlar yıldan yıla yerlerinden ayrılmakta başka yerlere göç etmekte.

Hazırlayan: Diyalog

Verilere göre 2003'ten bu yana Irak'ın çeşitli bölgelerinden Kürdistan Bölgesi'ne 36 bin Hristiyan, Arap ve Kürt ailesi göç etti. Kürdistan Bölgesi başkanı bunun için bir komisyon kurdu.

BM Göçmenler Bürosu, göçlerin nedeninin ülkenin güney ve orta kesiminde (Bağdat, Diyala ve Musul) meydana gelen şiddet olaylarına bağlıyor. Verilere göre Irak'ta 2003 yılından önce 800 bin Hristiyan aile varken, bu sayı 2003 yılından sonra 500 bin aileye indi. 300 bin aile şiddet olaylarından dolayı ülkeyi terk etti.

Aşuri Beyt Nehern partisinin genel sekreteri Rumyo Hekari Hristiyanlara yönelik saldırıların planlı saldırılar olduğunu ve bunun nedeninin de Hristiyanların ülkedeki her oluşum gibi haklarını talep etmesi olduğunu belirtiyor.

Hristiyanların Irak'taki baş piskoposu Natanasyus ülkedeki saldırılar nedeniyle Hristiyanların Avrupa ülkelerine göç etmelerini isterken İngiltere'nin de bunun için Hristiyanları göçmen statüsünde ülkeye alması gereği üzerinde durdu.

Hristiyanların bu durumu karşısında Kürdistan Bölgesi'nden bir açılım geldi. Kürdistan Bölgesi Baş-

kanı Mesut Barzani, 6. kabineden ve özellikle de içişleri bakanından bunun için bir düzenleme yapmasını istedi.

Kürdistan Bölgesi Hristiyanları Kucakladı

Irak'taki Hristiyanlar, içinde buldukları zor durumdan dolayı her sene kutladıkları ve gerçekleştirdikleri dini törenlerini evlerinde yapmak zorunda kaldılar. Kürdistan Bölgesi'nde ise istikrar ve huzur olması onların bu törenlerini rahat ve güvenli bir şekilde yapmalarını sağladı.

Hristiyanlar, uğradıkları saldırılardan dolayı artık Bağdat'tan çıkmaya ve güvenliğin hakim olduğu Kürdistan Bölgesi'ne girmeye karar verdiler. Hristiyanlar, Bağdat'taki korkuları aşarak Bölge'de rahat bir şekilde dini ayinlerini ve törenlerini gerçekleştirebiliyorlar. Bölgedeki istikrar ve güvenlik onlar için yılbaşında sokaklara çıkma konusunda ciddi bir teşvik unsuru oldu. Hristiyanlarla birlikte müslüman halkta yılbaşını sevinç gösterileri ile geçirdi. Etkinliklerin Irak'ın genelinde azalmasının nedenlerinin başında ise ülkedeki istikrarsız durumdur.

Hristiyanlar otonomi talebinde bulunuyor

Kürdistan Bölgesi'nde bulunan Aşuri Beyt Nahreyn Hareketi Sekreteri Musul Ovası'nda Hristiyanlar için otonom bir bölge oluşturulması için genelde Irak ve özelde de Kürdistan Bölgesi'ndeki siyasilere arasında ciddi bir tartışma yaşandığını belirtiyor.

Hareketin Sekreteri Rumyo Hekari, genelde Irak ve özelde de Kürdistan Bölgesi'nin siyasi oluşumlarıyla Duhok'ta bir toplantı gerçekleştirdiklerini, yakın bir zamanda Aikawa'da yeniden toplanacaklarını, toplantıda Hristiyanlar için otonom bir bölge talebi üzerinde duracaklarını ve bu talebin somutlaştırılarak hükümete sunulacağını ifade etti.

Bu konuyu daha önce de Kürdistan Bölgesi'ndeki Hristiyanlar arasında tartışıldığını ancak son dönemlerde meydan gelen olaylardan sonra bu konuyu yeniden gündeme getirdiklerini ifade etti. Hekari, Irak'ta vatandaşlarının içinde yaşayabilecekleri istikrarlı bir yerlerinin olması gerektiğini ve bunun içinde Musul'un uygun olduğunu çünkü köylerinin çoğunun orada olduğunu belirtti.

Hekari Kürdistan Bölgesi anayasasına göre kendilerine ait bir bölgenin olabileceğini sözlerine ekliyor.

Hristiyanlar, uğradıkları saldırılardan dolayı artık Bağdat'tan çıkmaya ve güvenliğinin hakim olduğu Kürdistan Bölgesi'ne girmeye karar verdiler. Hristiyanlar, Bağdat'taki korkuları aşarak Bölge'de rahat bir şekilde dini ayinlerini ve törenlerini gerçekleştirebiliyorlar.

Ek bilgiler:

*Hristiyanlık İslam'dan sonra Irak'taki ikinci büyük dindir ve bu anayasaya geçmiştir.

*Hristiyanlar 14 taifeye bölünmüşler. Arapça, Kürtçe, Ermeni ve Aşurice dilleriyle konuşuyorlar.

*Hristiyanlar 1947 yılında yapılan nüfus sayımına göre toplam 4,5 milyon nüfus içinde 149 bin nüfusa sahiptiler. Bu da toplam Irak nüfusunun % 3.1'ine denk geliyor.

*1980 yılında Hristiyan nüfusu bir milyona yükselmiştir. Bu oran 1991'de azaldı. 2003'den sonra 300 bin Hristiyan aile ülkeden ayrıldı.

*Hristiyanlar Keldani Katolik Kilisesi, Süryani Ortodoks, Süryani Katolik, Ermeni Katolik, Ermeni Ortodoks, Meşreqi Kon kilisesi, Meşreqi Aşuri kilisesi, Rum Katolik, Rum Ortodoks gibi kiliselere bölünmüşler.

Irak'ta Kürt halkı için kendi kaderini belirleme hakkı

Geçmişten buyana, Kürtler Irak'ta uluslararası camianın da kabul ettiği kendi kaderini belirleme hakkı için çaba göstermiştir. Kürtler bunun için iki aşamayı katetti: Otonomi ve Federalizm. Kürtlerin Irak'taki durumuna baktığımızda, aşırı nasyonalist araplardan dolayı Kürtlerin, bağımsızlık isteklerine rağmen ve bunu bir hak olarak görmelerine rağmen, Irak'tan ayrılmadığı görülür.

Tarih

Kürtlerin taleplerinin nasyonalist ve baasçılar tarafından reddedilmesi bir yana, saldırıların ve savaşların kurbanı olmaları onların ne denli büyük bir haksızlığa uğradıklarının açık belgesidir. Nasyonalist ve Irkçı olmayan Abdül Kerim Kasım dahi Kürtlerin talepleri karşısında reddiyeci bir tavırla hareket etmeye çalıştı. Kürtler otonomi hakkını elde ettikleri zaman da Saddam Hüseyin ve İran şahı 1975'te anlaşarak Kürtlere karşı birlikte hareket ettiler. Buna rağmen Kürtler bağımsızlığı ortaya koymadılar. Ama bu Kürt aydın ve entellektüellerin bağımsızlığı dile getirmediikleri anlamına gelmez elbetteki.

Sözler

Kürtlerin 1991'den bugün kadar özellikle de uluslararası camianın kontrolü sağladığı ve Saddamcıların püskürtüldüğü dönemde iki defa bağımsız olma fırsatları doğdu. 2003'de Irak'ta rejim değiştiğinde ve Saddamcılar ortadan kaldırıldığında Kürtler bağımsız olma fırsatı yakaladı ancak Kürdistan Parlamentosu 1992'de federalizm kararı almıştı ve bunun özellikle anayasada yer alması için çaba göstermişti.

İhtimaller Sanatı

Kürt halkı ikinci dünya savaşından sonra bazı demokratik arap ülkeler tarafından hak sahibi olarak görüldü. Irak'ta özellikle sol cephede bulunan partilerden Komünist parti 1956'da gerçekleştirdiği ilk kongresiyle Kürtlerin kendi kaderini belirleme hakkını tanıdı. Üstat Şerif Aziz, 1948-49'da ele aldığı kitabında Kürtlerin haklı

bağımsızlık hakkından açıkça bahsediyor. 1992 yılında temellenen federalizm kararı 2003'ten sonraki federalizm kararıyla birlikte bölgesel realiteler göz önünde bulundurulduğunda doğru bir karardı. Bu, Kürdistan ve Irak'ın çıkarları çerçevesindeydi. Bunlar birlikte siyasette hep söylenen "Siyaset ihtimaller sanatı" sözü yerini bulmuş oluyor. Kürtlerin federalizm kararının takdir edilmesi ve buna saygı duyulması gerekiyor ve bu Kürtler için bir nevi garantidir.

Irak'taki sorunların demokratik ve akılcı bir şekilde çözülmesi gerekiyor ve her saldırının Kürdistan ve Irak'a zararı olacaktır ve iki tarafın da çıkarları yara alacaktır. Olumsuzlular Kürt ve Kürdistan düşmanlarını bundan yararlanmaya sevkedecektir ve onlar Kürtlerin bağımsızlık için çalışacakları fikri kendilerinde belirlecektir.

Dikkatli bir gözlem

Kürtlerin kendi kaderini belirleme hakkını elde etme isteği demokratları korkutmuyor. Çünkü onlar Kürtlerin ne zaman isterlerse bu adımı atabileceğiyle hareket ediyorlar. Bunun da şüana kadar Kürtler için bir zararının olmadığı görüldü. Kürtlerin sağlam bir şekilde hareket etmeleri, dikkatli bir şekilde yürümleri bölgede karışıklık yaratmak isteyenleri çok iyi bir şekilde engelliyor. Kürtlerin bağımsızlık isteklerine radikal bir şekilde yaklaşanların da noksanlıklarının olduğu aşikardır. Zira onlar saldırı metoduyla hareket ederek bir yere varılacağı kanısındalar. Halbuki saldırganlıkla hareket etme niyetinde olanların aslında kendilerine ve silaha inançlarının olmadığı görülüyor. Onlar çözümden çok sorun yaratma eğilimindedir. Bu, özellikle de Kürtlerin Irak'ta federalizm elde etmesine karşı çıkan ülkelere zemin hazırlıyor. Halkın desteğini almak isteyen Kürdistan Parlamentosunun aldığı federalizm kararına saygı gösterilmeli.

* *Almanya'da yaşaya demokrat Iraklı Arap bir yazar.*

Dr. Kazım Habib*

Kürtlerin taleplerinin nasyonalist ve baasçılar tarafından reddedilmesi bir yana, saldırıların ve savaşların kurbanı olmaları onların ne denli büyük bir haksızlığa uğradıklarının açık belgesidir

Geleceğini belirleme hakkı... Sudan'ın güneyinden Kürdistan'ın güneyine

Başka Halklara Helal Kürtlere Haram!

Dr. Arsalan Bayız

Acaba niye Araplar 22 devlete ve 22 bayrağa sahip olabiliyorlar ve bazı devletleri yine Araplardan başka kesimlerin ayrılmalarına ve bağımsız bir devlet kurmalarını isterken ve öte yandan Türkiye yukarıda anlattığımız Kıbrıs meselesinde bu kadar hassas iken Kürtlerin bağımsızlık talebi bunlarda ters tepki yaratıyor!

Bölgenin en kadim halklarından biri olan Arap halkı, bugün 22 bağımsız devlete sahip ve BM'de 22 bayrakları var.

Araplar bir millet, bir din, bir din ve ortak adet göreneklere sahipler. Bütün bunlara rağmen tek devlet olma yolundaki çabaları her zaman başarısızlığa uğramıştır. Eğer araplar sahip oldukları toprakla, kültürle ve dinle tek bir devlet olabilseler bugünün süper güçlerinden biri olurlar. Ancak bırakın bunu bazen bir karış toprak için aralarında sorunlar ve hatta savaşlar olabilmekte ve siyasi açıdan da çok sayıda grup ve kütleye ayrılmışlardır. Bunlar da dünyadaki bazı yerlere bağlı olarak çalışıyorlar. Bunun en açık örneği ise Filistin meselesidir ve onların bu konuda da birbirini tutmayan görüş ve düşünceleri var. Bazı taraflar bir yandan işin çözümünden yana tavır belirlerken bir yandan da kargaşa yaratmaktan uzak durmuyorlar.

Fas'a göz attığımız zaman orada da Libya ve Cezayir'in desteği ile bu ülkeden ayrılmak isteyen ve Arap ülkelerinin sayısını 23'e yükseltmek isteyen bazı grupları görürüz.

Osmanlı imparatorluğunun mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti de Irak'taki Türkmenleri desteklemekte, onlara yol göstericilik yapmakta ve hatta farklı şekillerde destek te vermekte. Tarihe baktığımız da Türk ve Yunanlılarla birlikte nüfusu 750,000 olan Kıbrıs'ta Yunanlılara karşı silah kullanmış ve Kıbrıs'ın nüfusunun sadece % 15,3'ünü oluşturan Türkler için bağımsız bir devlet kurmuştur. Orada-

ki Türkler için askeri koruma dahi sağlanmakta.

Hiçbir ülkenin içişlerine karışmak ve hiçkimseyi içişlerimize karıştırmak da istemiyoruz. Hiçkimse için plan ve proje de üretmiyoruz elbette. Ama burada akıllara takılan bir konu var: Acaba niye Araplar 22 devlete ve 22 bayrağa sahip olabiliyorlar ve bazı devletleri yine Araplardan başka kesimlerin ayrılmalarına ve bağımsız bir devlet kurmalarını isterken ve öte yandan Türkiye yukarıda anlattığımız Kıbrıs meselesinde bu kadar hassas iken Kürtlerin bağımsızlık talebi bunlarda ters tepki yaratıyor!

Kuveyt'in km2 alanı 178183,399,637

Bahreny'nin 7161,046,814

Ve Katar'ın 11,4371,450,000 iken Kürdistan Bölgesi tek başına 80,000 km2 dir. Her üç ülkenin nüfusu Kürdistan Bölgesi'nin nüfusu kadar değil. Kürdistan'ın nüfusu bugün 5,5 milyondur. Burada büyük Kürdistan'dan bahsetmiyoruz . Ancak yine soralım: Neden Kürtler diğer milletler gibi kendi kaderini kendisi belirlemesin ki? Kürtlerin dili, kültürü ve üzerinde yaşadıkları toprakları var ve çıkarlarını da uluslararası temeller üzerinde kurmuş. Rojname Gazetesi'nin 613. Sayısında Profesör Dr. Kemal Mezher'e ait bir yazıda Kürtlerin kendi kaderini belirleme isteklerinin 1983'e dayandığı ve bunun için KYB'nin girişim içinde olduğu ve Mam Celal'in çok defa bunu dile getirdiği belirtiliyor. Ancak şimdiki duruma baktığımızda Kürtleri'in kardeş Araplarla yaşamayı tercih ettikleri görülüyor.

kurdistani nwe

Kürdistan'ın Derinliklerine Yolculuğum

Sara Talip Suheyl*

Kürt dili İran dil grubundandır ve Ari olarak adlandırılmaktadır. Kürt dilinde en yagın lehçeler Soranice ve Krmançcadır. Kürtler 30 milyonluk bir nüfusa sahip ve bunun 16 milyonu Türkiye'de, 8 milyonu İran'da 4 milyon Irak'ta ve 2 milyonu da Suriye ve Lübnan'da.

Kürdistan muazzam bir manzaraya sahip dağlık bir bölge olup, sıra dağların ardı sıra bir birne bağlandığı ve her tarafın doğal yapısının bozulmadan yem yeşil kalabildiği sıradışı bir yer.

Araba kullandığınızda etrafınızda eşsiz güzellikler, güller ve çiçekler görürsünüz. Ara ara durup güllerin ve çiçeklerin kokusuyla neşelenmek mümkün değildir. En fazla ilgimi çeken gül ise Kürtlerin "Gulale" dedikleri güldür.

Ancak bazı yerlerde çöl haline gelmiş köyler de görmek mümkün. Bu konuyu Dukan Belediye Başkanı Munire hanıma soruyorum. Aldığım cevap şok ediyor beni. Zira 168 köy önceki rejimin saldırıları ve baskıları sonucun boşaltılmış.

Güzel olan şey ise Munire hanımın bir kadın olarak önemli bir mevkide yer almış olmasıydı. Kürt kadını ulusal ve fikri düşünce yolunda çok büyük atılımlar ve çok önemli çalışmalar yapmıştır. Geçmiş bir hatırlayalım: Leyla Kasım 1974 yılında Irak'ta idam edilen ilk kadındı. Zindana atılan ilk kadın da Kürt hareketinin kadın liderlerinden Nesrin Razaydı. Sene 1960. Khatu Khanzat ve daha niceleri... Kadının Kürt toplumunda çok önemli bir yeri ve konumu olmuştur.

Kürt kadınının gıysinin verdiği şahsiyet ve güzelliğin

Arapların Kürtlerle olan ilişkisinin derin kökleri vardır. Allah coğrafik olarak ikisini birbirine bağlamıştır. Ancak kültür, din ve çıkarlar bu coğrafik etkenden daha güçlüdür.

ise bambaşka bir yeri vardır. Uzun ve parlak gıysiler, özel bir kumaşla dikilmekte ve kadın doğayla içiçe muhteşem bir uyum sağlamıştır. Güzellik ve naz.... Kürt kadınının gıysilerinden yüze yansıyan önemli özelliklerdir.

Elbise... Ve belkide ona tamamlayıcı bir güzellik veren altın ve mücevherat... bir de bunu merak ediyoruz ve kendimizi altın pazarının içinde buluyoruz. Arap ülkelelerinden desenlerin yoğunlukta olduğu altınlar görüyoruz ve soruyoruz: "Ya Kürt desenler nerede?" Cevap: "Özel istek üzerine yapılır"

Kendimizi olabildiğince doğaya veriyoruz. Gördüklerimiz bize sadece şu soruyu sorduruyor: "Bunca nimet varken nasıl oluyorda bundan yararlanılmıyor?"

Bunu içindirki sosyal, siyasi, ekonomik ve ziraa vs. her alanda gerçekten herşeyi görüp keşfetmek istemişimdir. Renk motiflerini arıyorum doğada ve Kürtlerin somutlaşmış kültüründe. Kırmızı ve sarı en çok kullanılan renkler.

Kaymak...Kaymak arıyoruz. bir diğer meşur ürün. Her ne kadar Türk kaymağının adı çıkmışsada Kürt ve Irak kaymağı kadar güzel olması mümkün değildir. Kürdistan'da yemeğim kaymak, dağdan getirilmiş halis bal ve cevizdi. Kürt alimlerinden devamlı olarak duyduğum şey ise cevizin beyne iyi geldiğiydi ve çeşitli hastalıklara çare olduğuydu. Misafirpervelik... bir de bu var Kürt kültüründe. Onların içine girdiğinizde onlardan farklı değilsiniz onların gözünde. Saygı ve hürmet her anlamda bizi buluyor. Onlar geçmiş rejimin zulmüne uğrasalarda kendi insanı yapılarından ve insani davra-

nışlarından hiçbir şey kaybetmemişlerdir. Meda Kültür Haftası festivaline de katıldım gezim sırasında. Bundan çok memnun oldum. Başkan Barzani'nin desteği ve Fahri Kerim'in yönetiminde yapılan bir festival. Başkan Barzani içeri girdiğinde Irak marşı ve okundu ve ben kendimi tutamayıp ağladım. Zira ilk defa ülkemde bayrağıma selam veriyordum. Başkan Barzani'nin meyda ve diğer konular hakkında yaptığı konuşmalar beni Arap medyasının durumunu yeniden düşünemeye itti. Zira gerçekler hep saklı kalmakta. Başkanın Irak'ın hep tek paraça kalacağına dair sözleri beni memnun eden bir diğer ayrıcalıklı konuydu. Kürdistan'ın tamamıyla Irak'tan koptuğunu sanıyordum. ancak duyduklarım ile gördüklerim arasında fark vardı. Irak'a bağlı, aynı anayasayı paylaşan federal bir bölge görüyorum. Tarih bu bölgenin ne kadar demokratik bir bölge olduğuna tanıklık edecektir.

Irak'ın genelinde sevindirici bir haberde Irak Devlet Başkanı'nın Irak'ın borçlarının silinmesi için sergilediği başarıydı. Kürdistan Bölgesi'ndeki gerçeklilerin meyda tarafından saptırılması ise beni üzen bir başka konuydu. Zira bölgedeki gelişmeler baş döndürücü bir hızla devam ediyor.

Dönüş yolunda şoförün bana bir dağ göstererek bu sensin demesi beni çok şaşırttı. Çünkü dağın ismi saraydı. Gösteşli ve heybetli bir duruşu vardı bu dağın. Kürtler Sara ismini çok severler. Bunun içindir ki bu isim çok yerde kullanılır. Bu dağ ismini, Mir Muhammed'in isminden alır. Onun eşinin ismi Saray'dı. Mir Muhammed Soran bölgesinin miriydi. 1881'de bağımsızlığını ilan edince Osmanlıların saldırısına uğrar ve İstanbula sürülür. Mir Muhammed orada öldürülür.

Kürdistan'da geçen günlerimde bazı Kürtçe kelimer de öğrenmedik değil: Supas, Brsime, Germ, Hivi, Xebat vs. Suyasi hayat ve partiler bölgede canlılığını koruyor. KDP, KYB ve diğer partiler. Kürtler köylerden sürülmüş Irak'ın çeşitli yerlerine sürgün edilmişlerdir. 700 bin Kürt insanı bu anlamda mağdur edilmiş ve köylerinden edilmişlerdir. En büyük zulüm ise 16 mart 1988'de Halepçe'de yapıldı. Oraya gittim. Binlerce insanın ölümü canlı bir hatıra gibi saklanıyor. Duygularıma hakim olamadım ve ağladım.

**Iraklı-Ürdünlü kadın edebiyatçı. Kahire'de yaşıyor.*

Kürt dadının giysinin verdiği şahsiyet ve güzelliğin ise bambaşka bir yeri vardır. Uzun ve parlak giysiler, özel bir kumaşla dikilmekte ve kadın doğayla içiçe muhteşem bir uyum sağlamıştır. Güzellik ve naz.... Kürt kadınının giysilerinden yüze yansıyan önemli özelliklerdir.

HACI ALİ HAN İTİMADU'S-SALTANA'NIN SEYAHATNAMESİ

1-2

Tercüme: Esra Doğan (Tahran Üniversitesi Phd İslam Ülkeleri Tarih ve Medeniyetleri Bölümü)

Yazar Hakkında bilgi

Hacı Ali Han İtimadu's-Saltana (اعتماد السلطنة) İran Kacarlar döneminde Mekke'ye Anadolu güzergahını kullanarak giden en ilginç seyahatname yazarlarından birisidir. Bu dönemde yazılan Atabat ve Hac seyahatnameleri takip ettiği güzergah itibari ile geçtiği şehirler hakkında o günün bilgilerini bizlere vermes açısından oldukça önemlidir.

Yazar Bağdat'tan hareket ederek, Kifri, Zermeti, Te vaduk, Kerküğ'e buradan da Erbile gelir. Musl Cizre Mardin Diyarbakır üzerinden Haleb'e burdan da Osmanlı resmi hac kervanına katılarak Şam ve Medine ve Mekke'ye hacca gider. Biz burada onun Osmanlı topraklarındaki güzergahı üzerinde olan ve bu gün itibarı ile Irak toprakları içinde kalan şehirleri göz önünde bulunduracağız.

Hacı Ali Han, Muhammed Mirza'nın veliahdlığı sırasında onun sandıkçıbaşılığına getirilmiş, saltana

erişmeden önce bir müddet de o dönemin önemli vazifelerinden biri olan Hansalariliğe (Derbarilik-devlet görevi-yöneticilik) getirildi. Muhammed Şah'ın ölümünün sonlarına doğru (h.1261) onun ikinci karısı yani Abbas Mirza Melikara'nın annesi intikam hissi ve Şah'ın malına tamahkârlık suçlaması ile [18] onu Şah'a şikâyet etti ve Şah tarafından sopa ve dağlama cezası ile cezalandırıldı. Görevden alındı ve bütün mal varlığına el konuldu.

Hicri 1261 yılında Muhammed Şah onu bir daha öldürtmek istemişti. Hacı Ali Han bu durumdan haberdar olunca neyi var neyi yoksa alıp süratle Niyaveran'dan kaçmış ve Kum şehrinde Hazreti Masume'nin ziyaretgâhının yakınına yerleşmişti. Ama Kum Hâkimi Sadr el-Memalik Erdebili'nin Şah'ın emri üzerine yerleştiği yerden kendisini, ailesi ve adamları ile birlikte isyancılık sıfatı ile Tahran'a tebid etmiş ve bir müddet sonra tanıdıkları vasıtası ile ve izlediği zekice politika

sayesinde hapisten çıkmayı başarmıştı. Kendisi daha sonra Irak'a, Atabat'a memleket dışına sürülmüştü. [19]

Hacı Ali Han azledildikten sonra bir yıla yakın Gülpayegan şehrine sürgün edilerek cezalandırıldı.. 1277 yılında iki yerin Huzistan ve Loristan hâkimiyeti de elinde idi. Bu tarihte görevini icra edememesi yüzünden Tahran'a geldi. Hükümet içişleri şura üyesi ve bakanlar kuruluna katıldı. 1278 yılında Adliye Veziri olduğu bu görevde iken kendisine 1279 yılında İtimadu's-Saltana lakabı verildi. Onun yerine 1278 yılı başında Mutemi'd-Devle lakabı aldı. İtimadu's-Saltana 1281 yılı sonlarına kadar Vezir-i Dadgosteri (Adalet Bakanı) görevinde bulundu ve aynı yıl içerisinde vezirlikten azledildi. Onun yerine Mirza Mustafa Han Efşar Bahau'l-Mülk seçildi. 1282'de Mirza Muhammed Han Mecdu'l-Mülk Singi'nin yerine Vezayif (İşler) ve Vakıfların vezirliğine getirildi. Bu görevin yanında Hemedan hükümet işleri idaresine getirildi. Bu dönemde Vezaret ve Vezayif görevi dışında Şahrud

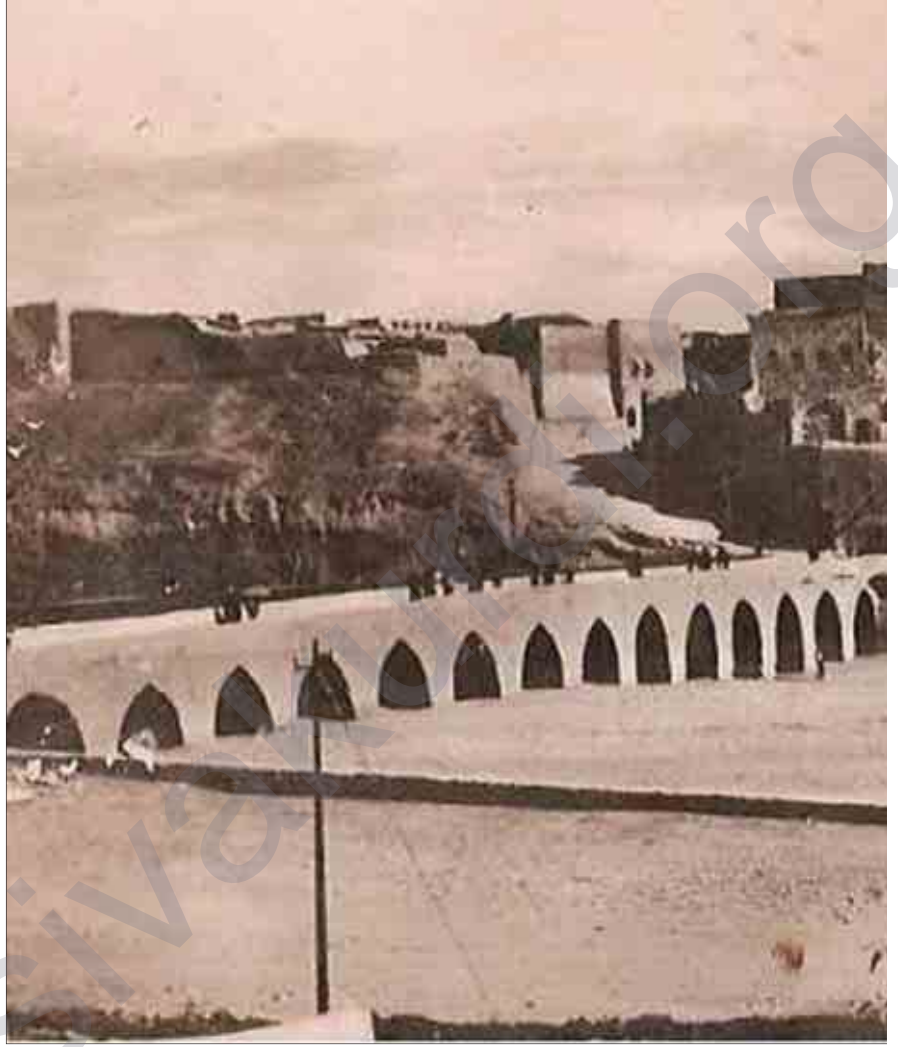
Beştam Damğan ve Kazvin hâkimiyetine de getirildi. Yazar 15 Cemaziyyesani 1298 vefat etmiştir

BAĞDAT'TAN HAREKET

1263/1836 Şaban ayının on sekizi cumartesi günü akşamı, Bağdat Meşhed Abad'dan Musul'a 75 km. uzaklıkta olan büyük Zap Suyu'nun kenarındaki sarayın yönetimini elinde bulunduran Bağdat Valisinin hesabından olmak üzere bize, dört posta atı verildi. Ayrıca, Acemlerin deyimi ile karasuranı, iki atlı korucu, bir rehber ve her bir noktada misafirlerin ağırlanması için şehrin hâkimlerinin gereğini yerine getirmelerine dair bir buyruldu tuğrası da takdim edildi. Bununla birlikte posta atlarından rahatça istifade edebilmeleri, her konakta bir yüzbaşı ile birlikte elliden fazla ve yüzden az olmamak şartı ile hazır atlı bulundurmaları, yolu koruyup posta ve kendi devlet sınırlarını geçirmek için garnizon (sahlu) tesis etmeleri, devletin korumasındaki bu postanın yol eşkıyasından hiçbir şekilde taciz ve zarar görmemesi için bir yol emri ile ferman da verildi.

Tüccarların, para, eşya ve mücevherleri bu yolla gönderdiği, çok miktarda mektuplardan oluşan emanetleri de içeren bu devlet postası (çaparı), İstanbul'dan Bağdat'a uzanan yoldaki şehirlere, özellikle de Diyarbakır, Mardin, Musul ve Kerkük'e ulaşır.

Bu postanın kusursuz ve sağlam olarak varacağı yere ulaşmasına büyük gayret gösterirler. Bütün konak yerlerinde atlı korucular yerleştirilmiş ve postanın korunması için büyük miktarda harcamalar yapılmıştır. Her on beş günde bir İstanbul'dan Bağdat'a peş peşe elli konak mesafesince sürekli posta gidip gelmektedir. Tüm bu at ve postacıların masrafları da tacirlerin emanetlerinden ve mektuplarından elde edilen gelirle karşılanmaktadır. Mektupların taşıma ücreti olarak ağırlığınca altın verilir. Mesela İstanbul'dan Bağdat'a mektup göndermek isteyen bir kişi mektubunu önce İstanbul'da tanımış ve güvenilir bir kişi ve postacıbaşı olan Tatar Ağası'na teslim eder. Emanetine karşı da ağırlığınca altın verir ve Tatar Ağası da emanetleri on beş gün içinde yerine ulaştırıp cevabını getirir. Şimdilerde mektup kâğıtlarını kiralardan dolayı öyle ince ve nazik yapıyorlar ki, iki bin beyit yazı, mührünün ağırlığı ile birlikte yalnızca 5 gr. geliyor. Kâğıdın başında kullanılan mühür ağırlığından dolayı kiraya dâhil edildiği için şimdilerde kullanımdan kaldırılmıştır. Halk bunun yerine renkli, billur gibi olan bir çeşit mühür icat etmiş. Kıymetli taşlar ve bunlar gibi olan cisimler de kâğıttan alınan kiranın aynısıdır; ama bu tip eşyalar iki parçadan fazla olursa bu sefer de bağlama miktarı ücreti de eklenerek alınır. [36] Mesela bir kişinin tek parça yükü olduğunu ve bu yükün Tebriz ölçüsü ile 24 batman geldiğini ve kilometre hesabı ile kira alındığını var sayalım. Bu kişi, her 5 km. için 500 dinar tutarında olan iki buçuk kuruşu öder. Bunun gibi bir kişinin eğer kendine ait posta atı ve sürücüsü varsa ondan alınan da bir yük hesabı olduğundan, her bir saat için beş yüz dinar vermesi gerekir. Bu miktar pek de fazla olmasa gerek ama 10 km. bir mesafe için beş bin dinar veren bir kişinin, kendine ait olması durumunda, her konağın masrafı beş yüz dinardan fazlaya gelmez. Fakat şu da var ki, tatarhane (menzil) atı ile birlikte çabuk ve son derece emniyetli bir şekilde gideceği yere ulaşır. Zira tatarhane atı, devlet

süvarisi ile korunduğundan eşkıyadan zarar görmesi imkânsızdır. Bu postanın herhangi bir vilayet valisinin kendi yönetim alanı içerisinde zarar görmesi halinde bütün mesuliyet ona aittir. Bütün bu açıklamanın yanında bendeniz Basra, Bağdat ve Şehr-i Zor vilayetinin valisi, saygıdeğer Hacı Mehmet Necip Paşa'nın emri ile mesuliyeti altındaki topraklarda olduğum müddetçe kira parasından muaf tutulmuştum. Maiyetimize posta atları, yirmi dağ korucusu, bir bayrak ve davulcu da verilmişti.

Deli Abbas'ta (دلی عباس) Çarpışma

Ayın gökyüzünü gündüz gibi aydınlattığı Şaban ayının on dokuzuncu Pazar gecesi sabaha iki saat kala Bağdat'ın yaklaşık 100 km. uzaklığında olan Delibaş Konağı'nda Arap atlıları, atlarını ansızın bizim tarafımıza sürdüler. Yanımızda gülle ile barut vardı.

Gürcü hizmetçim Suhrab, Merağalı yakınım Mirza ve ben üç atlı olmuş kendimizi savunmak için beraberimizde getirdiğimiz yirmi (dağlarda istifade edilen) Cibali atı ile birlikte onlara karşı koyuyorduk. Bizde bol tüfek ve tabanca yoktu. Ancak Araplarda da cephan olmamasından dolayı bizim taraftan sadece iki Arabı ve üç atı katledebildiler. Yoldaşların dediğine göre bize saldıran Araplardan biri benim kurşunumla cehennemini boylamıştı. [38] Sonunda ne kadar barutumuz varsa bitti. Yardıma gelececek kimse de yoktu Araplar seksene yakın atlı idiler. Cephanemizin bittiğinden emin olunca hepsi birden üzerimize üşüştüler. Her birimize dört beş Arap atlısı düşüyordu. Bizim saflardan yakınım Mirza, savaş atlılarından dört kişi ve ben de dahil toplam altı kişi yaralandı, bunlardan biri iki gün sonra vefat etti.

Bizi bir güzel soyup soğana çevirmiş, elbiselerimize kadar her şeyimizi almışlardı. Dağ süvarilerin bütün teçhizat, at ve eşyalarını aldılar. Önümüzden giden elli altmış hayvanlık kervanı da bizden beter etmişlerdi. Son derece perişan bir vaziyette Deli Abbas Konağına döndük yalın ayak aç ve çıplak. Başımıza gelenleri Bağdat Valisine yazdım. Çok üzüldü. Hemen bir özür mektubu yazarak bana nakit on tümen lütufta bulundu. Deli Abbas Konağı'nın sorumlusu atlı yüzbaşısını azletti. Fakat benim ricam üzerine görevine geri iade etti; ama bu lütufların bizim durumumuzu düzeltmeye hiçbir faydası olmadı. Tabidir ki o bu hareketini kendi memleketinin düzeninin muhafazası yönünden düşünmüştür. Şam seferi için götürdüğümüz bütün mallar ve eşyalar yağmalanmıştı. Bu arada Bağdat'ta oturmakta olan merhum komutan Hasan Ali Mirza'nın oğlu eyalet naibi Nevvab Rıza Kulu Han aramızda çok fazla bir samimiyeğin olmamasına rağmen başımızdan geçenleri iştince, ilgi gösterip bizim için giyecek bir şeyler, yolculuk eşyaları gönderdi. [39] Bağdat Valisi bize yeniden posta atı, atlı muhafızlar ve gittiğimiz yerlerdeki emirlerce iyi karşılanmamız için mühürlü hüküm mektubu verdi. Bu işlerin halledilmesi için Deli Abbas Konağı'nda Sekiz gün boyunca, yemek, giyecek ve yataktan bihaber bir vaziyette, bir harabe köşesinde, yorgan ve döşeği topraktan, giysisi ise bir çuldan ibaret olan Bağdat'ın buradaki Adine köyünün köylüleri gibi aç, susuz ve çıplak kala kaldım. Ne olursa olsun sonunda bu da bitti.

Bağdat'tan haber gelince yola koyulduk. Bu yol, Osmanlı Devleti için büyük bir gelir kaynağı olduğu gibi aynı zamanda bu yol için bir yüksek makam da oluşturulmuştu. Hem devlet işlerinin aksatılmadan yapılması hem de büyük bir gelir sağlamasından dolayı bu yol çok önemlidir.

Hacı Necip Paşa

Hacı Necip Paşa, Osmanlı'nın meşhur vezirlerinden biridir. Büyük ve şanlı Padişah Mahmud Han devrinde iş başına gelmiş, Osmanlı Devleti'nin önemli vilayetlerinin çoğunda yönetimde bulunmuş, merhum Sultan Abdulhamid'in saltanatına kadar da Bağdat vilayetinde yönetimde kalmış ve Şeyhu'l-Vüzera makamına nail olmuş-

tu. XIII. yüzyılın sekseninde vefat etmiş olması muhtemeldir. Mert, halk dostu ve garipsever idi. Şu anki Cidde Valisi Cemil Paşa da, Necip Paşa'nın oğlu ve Osmanlı Devleti'nin meşhur ve kabul görmüş vezirlerindendir. 1258 yılında Bağdat askerlerini Kerbelay-ı Mualla ve Necef-i Şerif'e gönderip toplu kıyımına sebep olan da işte bu Necip Paşa'nın ta kendisiydi. Bu çarpışmada kırk binden fazla kişinin öldürüldüğü tespit edilmiştir. Öldürülenlerin ve diğer herkesin malları yağma edilmişti. Denilir ki Sultan Abdulmecid Han bir gün bu üzücü olayın hikâyesini Necip Paşa'ya sorar. O da arz eder. Sultan gözyaşları içinde ona:

“Hayber savaşının intikamını aldım da devlete hizmet ettim deme!” der.

Özetle daha önce de arz ettiğim gibi, Şaban ayının on sekizinci gecesi Bağdat'ı terk ettik. [40]

Nikçe (1) (نیکچه. Konak)

Burası, yolumuzun üzerinde 55 km. mesafedeki ilk konaktır. Susuz bir köydür. Birkaç hurma ağacı bulunur. Bunun dışında iyi karpuz da yetiştirilir. Ahalisinin çoğunu Araplar teşkil etmekle beraber Türkler de burada yaşamaktadır.

Deli Abbas (2) (دلی عباس. Konak)

İkinci konak, 50 km'dir. Burası bayındır değildir ve harabe olan büyük bir kervansarayı vardır. Birkaç Arap ailesi kervanlardan

geçimlerini sağlamak için Deyale Nehri'nin kıyısında bulunan bu kervansarayda yaşarlar. Burada bol olan bir tek şey varsa o da iri ve tatsız olan bir çeşit balıktır. Geçmişte şu anki hali ile tavanı harap durumda büyük bir köprüsü varmış. Her sene bu köprüyü tamir ederlermiş, fakat suyun taşması ile birlikte yeniden yıkılmış.

Karatepe (3) (قره تپه. Konak)

Üçüncü konak Karatepe adı ile ünlüdür. Yaklaşık 45 km'den oluşan bu yerin 15 km'si dağlık, kalanı ise çöldür. Top arabalarını geçirmek için belirli bir yolu yoktur. Yaklaşık yüz hanelik iyi bir köydür. Az miktarda hurmalıkları vardır. Burada iyi bostan ekerler. Öyle bir karpuzu var ki ben şimdiye kadar o tatlılıkta bir karpuz görmemişim. [41]

Kifri (4) (کفری. Konak)

Dörüncü konaktır. Bu küçük kasaba hoş havadar ve güzel bir yerdir. Birçok ev ve sokaktan oluşan kasabanın ortasından akan bol sulu bir ırmağı, küçücük ve tertemiz bahçeleri vardır. Ahalinin çoğu Kürt ve Arap'tır.

Zermati (5) (زرماتی. Konak)

45 km. mesafede olan bu yer beşinci konaktır. Burası da küçük bir kasabadır, fakat güzellikte Kifri ile kıyaslanamaz. Suyu az olan bu mekânın halkı Türk'tür.

Tevaduk (6) (توادق. Konak)

Diğer adı Taduk olan bu yer 45 km. bir alana sahip olup altıncı konaktır. Görevlendirilmiş asilzadelerden Celal Ağa namıyla bilinen, daima sarayın borçlusu ve şamar oğlanı olan bir ağası vardır.

KERKÜK (7. Konak)

Yedinci konak olan Kerkük 45 km. uzaklıkta olup kasabadan büyük ve şehirden küçüktür. Küçük ama son derece sağlam bir kalesi vardır. Kalenin temelinin yüksekliği (veya derinliği) duvarının yüksekliği ile eşittir. Ekili alanlarının çoğu kale dışındadır. Ekili yerler bin adım araları olan ve her biri bir kasaba büyüklüğünde olan üç verimli araziye ayrılmıştır. Arazi iyi bir suya sahiptir. Bazen 100 km. uzaktan yüksek bir dağdan şehre kar getirilip satılır. Meyvesi bol, mamulü çok, temiz ve küçük bir şehirdir. Çok sayıda asil ailelere sahip olan bu şehrin halkı misafirperverdir. Aslında bir süre burada kalıp daha sonra yola devam etmek yapılacak en iyi şeydir. Burada ceylan ve keklük aylanır. Harikulade bağları vardır. Bağdat Valisi tarafından görevlendirilmiş gayet büyük ve son derece insaniyet sahibi Talat Ağa isimli birisi buranın yöneticisidir.

Kerkük, zamanımızda Şehri Zor'un kuzeybatısında bulunan ve Musul'a tabi olan bir hükümet merkezidir. Bir tepe üzerine kurulan bu şehrin sağlam bir kalesi vardır.

On üç bin nüfusun yerleştiği bu yere, Revanduz, Salihiyye, Erbil, Ratiyye, Kuyisancak, Altunköprü vb. yerler tabidir. Bir rivayete göre Hz. Danyel'in kabri buradadır. Şehrin çevresinde çok miktarda zift ve nef kuyuları vardır. H. 1156'da Osmanlı ordusu Kerkük ovasında İran ordusunu yenip şehri geri almıştı. [42]

Altunköprü (8) (آلتون کوپری. Konak)

Sekizinci konak olan Altunköprü 45 km. bir alana sahiptir. Acem dilinde "pol-i tala" da denilen bu konak, çok şifalı ve ferahlık veren bir yerdir. Yüksek bir mekânda bulunan kalesinde çoğunluğunun çalgıcılık ve rakkaslıkla iştiğal ettiği yüz kadar aile oturmaktadır. Musul vilayetine tabi olan ve Kerkük'te hüküm süren Naibu'l-Hüküm (vekil) de bu kasabanın sakinlerinden biridir. Halkın dili Türkçe'dir. Bağdat'ın sekiz, Musul'un üç konak uzaklığında yer alan ve sonbaharda sal (kelek) ve gemilerin üzerinde işlediği Zapı Sufla Çayı (Aşağı Zap Çayı), bu kasabanın yakınından geçmektedir. Suyun çoğaldığı üç günlük zaman içinde yiyeceklerin sallara yüklenip Bağdat'a gönderilmesi burada sürekli şahit olunan bir şeydir.

40 km. mesafede bulunan Şat bu çaya katılır. Söz konusu nehrin suyu öyle garip bir şekildedir ki kalenin duvar hizasına elli fersah kala onun hemen dibinden ikiye bölünür. Nehrin bir kolu kalenin bir tarafın-

dan, diğer kolu ise öbür tarafından akar ve kaleyi hendek şeklinde kuşatan su, tekrar başlangıçtaki gibi birbirine kavuşur. Çok rahatlatıcı bir yerdir. Köprü üzerinde kalenin yolunun yalnızca buradan geçtiği iki büyük kapısı vardır.

Yüksek bir mekânda bulunan kalenin etrafı çöldür. Kale halkı yeterli erzağı olduğunda kaleyi korumakta bir sıkıntı çekmez ve sabırlı davranırlar. [43]

ERBİL (9. Konak)

Dokuzuncu konaktır. 55 km'dir. Altunköprü ve Erbil'in gelişmişliği burada görülmez. İyi bir göle sahip olmasından dolayı burası ziraat ve tarıma çok müsaittir. Erbil çok güzel bir kasabadır. Buranın memuru, Necip Paşa'nın Gürcü kullarından olan Muhsin Efendi'dir. İyi huyu, hal ve ahlakını, rahmetli kaymakamın oğlu Mirza Muhammed'e benzetirler. Kasabanın ortasında üzerinde hükümet merkezi inşa ettikleri dayanıklı ve gayet güzel bir tepede hükümet merkezi vardır. Kalede dört top bulunmakta ve beş yüze yakın aile yaşamaktadır. Havası ve suyu gayet iyidir. Değirmenin ihtiyacı olan suyun yarı miktarı kadar içme suyu dağdan gelir. O durulukta su çok az bulunur. 30 km. uzağında karlı bir dağ vardır. Bu dağdan satmak için kar indirerek şehre getirirler. Muhsin Efendi bize sonsuz ikramda bulundu, ama bize eşlik etmesi için görevlendirilen kale atlıların yüzbaşısı olan Veli Osman adında bir mendebur vardı ki edepsizce birtakım hareketlerde bulundu. Babasına lanet olsun! Musul'un güneydoğusuna düşen Erbil'in dört bin aileden oluşan halkının tamamı Kürt'tür. Makedonyalı İskender M.Ö. 331'de büyük İran padişahı Daray-ı Kiyani'yi işte bu yerde mağlup etmişti. Bir rivayete göre İskender, tarihin başlangıcını o gün olarak kabul etmişti. Erbil dağlık bölgeler arasında sayılırdı ve eski dönemlerde Zor Sancağı'nın merkezi durumundaydı. Bu şehir Büyük ve Küçük Zap Nehrinin arasında bulunmaktadır. Erbil, Musul'un iki konak uzaklığında sağlam surlarla çevrilmiş ve dümdüz ekili alanları olan bir kasabadır. [44]

Yardımsever Hükümdar

Ulu Padişah Muzafferuddin Ebu Said Kökbörü b. Ebu Hasan Ali Türkmanî'nin hükümrânlığı zamanında Erbil ve çevresi çok gelişmişti. Birçok su kanalı bu çölü suluyordu. Bu himmetli hükümdar, bu sakin şehirde saray ve ulu cami, kör ve sakatlarla dul ve yolcuların geçmeleri için köprüler, hastalar için de hastane inşa ettirdi. [45]

Fakirlere, miskinlere ve yolda kalanlara yemek verip giydiriyor ve onlara ihşanda bulunuyorlardı. Büyük bir medrese kurup Hanefî ve Şafîî hocalarını bu medresede ders vermeleri için görevlendirdi. Kendisi her hafta bu medreselere gider talebelere ihşanda bulunurdu. Süfîler için de bir dergâh tayin edip onlara da ikramda bulunuyordu.

Her yıl limanlara çok miktarda mal yollar, Müslüman esirleri gayri Müslimlerden satın alır, kendilerine masrafları için para bağışlayıp memleketlerine yollardı. Her sene Harameyn yoksullarına beş bin tümen yollardı. Arafat dağının suyunu, bu büyük hükümdar Mekke şehrine çekmiştir ve Arafat dağından su tedariki için birkaç suni göl inşa ettirmiştir.

Bu padişah, âlemlerin Peygamberinin doğum yıl dönümüne özel bir saygı gösterirdi. Rivayet edildiğine göre kendisinin tertiple ettiği mevlide Irak, Şamat, Kürdistan, İran ve diğer komşu ülkelerden çok sayıda Kuran okuyucusu, âlimler, edipler, şerifler, hekimler ve sanatçılar katılır, bunun için Erbil'de toplanırlardı. Kendisi mevlitten bir ay önce ahşaptan yirmi kubbe diktirirdi. Birkaç tabakadan oluşan bu kubbeleri çeşitli kıymetli eşyalarla bezedi. Çalgıcılar, sanatçılar ve diğer değerli hüner sahipleri bu tabakalarda oturur; çalmaya, okumaya ve hünerlerini göstermeye başlarıydı. Halk alışverişi bir kenara bırakıp, şehrin giriş kapısından dergâha kadar olan mesafede karşılıklı iki taraflı git gel yapılan cadde oluşturuurlardı.

Her gün ikindiden sonra bu padişah sokaklardan geçer, kubbelerden birinde oturur ve hüner sahiplerinin olağanüstü sanatlarını izlerdi. Çok eğlendirici ve hoş kukla oyunları Padişah'a sergilenirdi. O, geceleri dergâhta sofilerin vecd ve semalarını temâşa eder ve oracıkta bir odada uyurdu. Sabah

namazından sonra da ava çıkardı.

Mevlit günü olunca, saz ve söz eşliğinde çok sayıda inek ve deve sokaklara getirilip kesilirdi ve kesilen etlerden çeşitli tat ve lezzette yemekler pişirilip orada hazır bulunan herkese ikram edilirdi. Mevlit gecesi, akşam namazını takiben icra edilen sema'nın ardından bütün sofiler ve köleler meşale ve lambaları alarak, tekbir ve telbiyelerle zikrederlerdi. Sonra da Padişahın önünden geçerek dergâha dönerlerdi.

Padişah sabah namazından sonra yüksek bir kürsüde tahta oturur ileri gelenleri kendi huzurunda kabul ederdi. Yer yer sofralar serilir hazır bulunanlara çeşitli yemeklerden tattırılırdı. Vaizler vaaz verir, okuyucular Kuran tilavet eder, şairler şiirlerini cemiyete okurlardı. Padişah da derecelerine göre hazır bulunanları hilat ve ödülleriyle sevin-dirirdi.

Bu Padişah, hiçbir savaşta yenilmemiş daima zafer kazanmıştır. 630 yılının Ramazan ayının on sekizinde vefat etmiştir. Kendi vasiyeti üzerine defin için Mekke-i Mükerreme'ye götürülecekken birkaç aksilikten dolayı geri kalmış ve Kufe'de Hz. Ali'nin kabri civarına defnedilmiştir. Adı geçen Padişah'ın Rabia Hatun adlı zevcesi ise 640 yılında vefat etmiş, cenazesi, kendisinin inşa ettirdiği Şam'daki Kasıyon Tepesi eteğindeki bir medreseye defnedilmiştir. [46]

Kurudere (10) (قوری دره. Konak)

Kelek ismiyle de anılır. 40 km'dir. Onuncu konaktır. Kurudere, Zap Suyu'nun kıyısında bulunur. Bağdat'la Musul arasındaki sınır bölgede yer alır. Küçük bir köy olan bu yerin halkı sallarla (kelek) Zab Suyu'nda taşımacılıkla hayatlarını sürdürmektedirler. Zap Suyu'nun özellikle de yukarı kısmı, sal olmadan geçilemeyen büyük bir nehirdir. [47]

Açıklama

Kürtçe bir isim olan "kelek" bir çeşit su taşıma aracıdır. Şişirilmiş on beş ya da yirmi tulum birbirine bağlanır ve ince kalaslarla tutturulur. Ama Kürtlerin yaptıklarına pek güvenilmez. Diyarbakır'da yapılan ve Dicle nehri üzerinde kullanılan bu kelekler

bağlayış tarzları itibarı ile hem daha sağlam hem de daha büyük, adeta gemi gibi güvenilir ve rahattır. Zira yüz yirmi tane sapa-sağlam keçi tulumunun tahtaya bağlanması ile yapılan bu keleklerin boyu on (10,25 m.), eni ise üç zer (3.75 m.)'dir. Salın dört tarafı bir karış yüksekliğindeki tahtalarla sağlamlaştırılmış ve dikdörtgen kafes şeklinde oluşturulmuştur. Salın üstü naylon ya da keçi derisi ile örtülmüştür. Bu sayede oturanlar hava değişiminden korunmuş olmaktadır.

Büyük Diplomat Mevlana İdris-i Bitlisi

Şakir Epözdemir

Mevlana Hakimuddin İdris-i Bitlisi (1452–1520), büyük bir ihtimalle Diyarbekir’de dünyaya gelmiştir. Babası, Şeyh Hüsameddin Ali El-Bitlisi’dir. Şeyh Hüsameddin, âlim ve faziletli bir kişidir. Kendisi, yazar ve mutasavvıftır. Bu değerli niteliklere sahip olması nedeniyle, ona aynı zamanda “Mevlana” lakabı ile değer biçilmiş olduğu için, bütün yazarlarca “Mevlana” ünvanıyla anılmaktadır.

Bitlisi ailesinin Bitlisli olduğunu ve oranın bilginleri ve âlimleri üzerinde saygınlıklarının bulunduğunu, Bitlis Hâkimi Şeref Han'dan bariz bir şekilde anlamaktayız.

Mevlana Şeyh Hüsameddin, başkenti Diyarbakır olan Akkoyunlu Devleti'nin Sultanı Uzun Hasan'ın saray katipliğini yapmıştır. Akkoyunlu Devleti'nin başkenti, 1469 yılında Tebriz'e nakledildiğinde, ailesiyle birlikte Tebriz'e giderek, görevine orada da devam etmiştir.

Mevlana Hüsameddin, Suhreverdiyye tarikatına mensuptur ve Tebriz'deki Molla Cami'nin toplantılarına katılmıştır.

Mevlana Şeyh Hüsameddin, 1495 yılında Tebriz'de vefat etmiştir.

İdris-i Bitlisi de, babasının ve içinde bulunduğu çevrenin değerleri, kültürü ve ulemaların feyzi ile kendisini yetiştirme imkanı bulmuş; babasıyla birlikte Tebriz'de bulunurken, tahsilini orada tamamlamış ve kendisini geliştirerek tarihimizdeki büyük yerini almıştır.

İdris-i Bitlisi, Uzun Hasan'ın ölümünden sonra, 1478 yılında babasının yerine geçerek hükümdar olan Sultan Yakub'un özel kâtabi görevine getirilmiştir. "Saray Kâtipliği" veya "Münşilik" olarak adlandırılan bu görev, vezirlik mertebesinde önemli bir görevdi. Bu görev, aynı zamanda Sultanın genel sekreterliği veya başmüşavir görevleriyle eş değerd.

Sultan'ın seyahatlarına da iştirak eden

Mevlana İdris'in "Risale-iHüzzaniye" adlı eseri, Sultan'la yaptığı Azerbaycan-Arran gezisinin doyumsuz bir meyvesidir.

İdris-i Bitlisi, Sultan Yakub'un ölümüne kadar (1491) Özel Katiplik görevini sürdürmüş, daha sonra, Sultan Yakub'un yerine geçen Sultan Rüstem ve Elvend Bey zamanlarında da (1491-1501) Nişancılık ve Divan Katipliği yapmıştır.

Mevlana İdris, Akkoyunlu Sarayı'nda 20 yıl görevde bulunmuş; Şah İsmail'in Akkoyunlu Devleti'ni ortadan kaldırdığı sırada başkent Tebriz'i terk ederek, Mekke ve Medine üzerinden İstanbul'a gitmiş ve Osmanlı Padişahı Sultan II. Beyazıt'ın maiyetine girmiştir.

Sultan Beyazıt, maiyetine giren Mevlana İdris'i Sarayına alır; ona maaş bağlar, hediyelerle ödüllendirir ve ondan Osmanlı Tarihi'ni yazmasını ister. İdris-i Bitlisi, 8 Cilt ve 8000 beyitten meydana gelen Osmanlıların o güne kadar devam eden 8 padişahının hayatlarını ve dönemleriyle ilgili tarihi olayları yazarak, büyük bir şaheser meydana getirir.

Mevlana İdris bu eşsiz eseri 30 ayda tamamlamış ve "Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk tarihini yazan tarihçi" unvanına hak kazanmıştır. Mevlana İdris, bu eserini Farsça kaleme almış ve bu esere, Kürtçe'de de aynı manaya gelen "Heşt Behişt" yani, (8 Cennet) adını vermiştir.

Bundan sonra, ölümünden hemen önce 1520' lerde Osmanlıca yazdığı ve Sultan Selim dönemini ele alan, biraz da Kanuni Sultan Süleyman dönemine değinen "Selimname" adlı eseri, biz Kürtler için ne kadar önemli ise, aynı zamanda 1000 yıllık tarihi Kürt-Türk birlikteliğini dillerinden düşürmemelerine rağmen, bu tarihi beraberliğimize hak - hukuk ve adalet bakımından zerre kadar değer vermeyen Türk yöneticileri için de, bir o kadar önemli bir eserdir.

Gerek Mevlana İdris'in Selimnamesi ve gerekse onun çok değerli oğlu Mhemed Çelebi olarak da adlandırılan Mevlana Ebul - Fazıl Mehmed Efendi'nin yazdığı, Heşt Behişt Zeyli, Selim Şah Name, Tevarih-i Al-i Osman, Tarih-i Osmanî adlı eserlerinin piyasada olmamaları, büyük bir eksikliklerdir.

Arşivleri inceleyen araştırmacılar; "Mevlana İdris'in, Selimname isimli eserinde Sultan Selim Han dönemindeki olayların

"Mevlana İdris'in, Selimname isimli eserinde Sultan Selim Han dönemindeki olayların ve özellikle Osmanlılarla Kürt Beyleri arasında akdolunan antlaşmaların süreçleriyle ilgili gelişmelerin çok iyi bir şekilde ele alınmış olduğunu"

ve özellikle Osmanlılarla Kürt Beyleri arasında akdolunan antlaşmaların süreçleriyle ilgili gelişmelerin çok iyi bir şekilde ele alınmış olduğunu” söylemektedirler. Aynı araştırmacılar; Mevlana İdris’in bu eserinin, aynı zamanda Kürtler açısından da çok önemli olduğunu belirtmektedirler.

Bu konuda daha aydınlatıcı ve ayrıntılı araştırmalar yapmak, son derece önemlidir. Bu önemli durum, bugün bir görev ve hizmet olarak Kürt yazar ve araştırmacılarının ilgisini beklemektedir.

Mevlana İdris’in büyük şahsiyetini daha anlaşılır bir şekilde ortaya çıkarmak, yaptığı hizmetleri objektif ölçülere dayanarak, dürüstçe gözler önüne sermek ve tarihimizi doğru öğrenmek ve doğru bir biçimde algılayabilmek ihtiyacının yakıcı bir şekilde önümüzde durduğu bilincinde olduğum için, bu soylu görevi layıkıyla yerine getirme çabası içinde olacak olanların kervanına katılmak, ve bu uğurda, bu deryada bir damla bile olabileceksa, bu mütevazı çalışmayı yazılı hale getirmek için, kendi çapımda kaleme aldım.

Kimi Kürt aydınları, Mevlana İdris-i Bitlisi’yi değerlendirme konusunda benim görüşümde olmayabilirler. Zaten, Kürt aydınlarının; 1514’ Ierdeki durumu ve tarihi gelişmeleri; tarafsız, objektif bir şekilde iyi bir araştırmaya tabi tutarak değerlendirmeden ve gerçekleri kavramadan, benim ulaştığım değerlendirmelerle ittifak edebilmelerinin bir hayli problemlili olduğunu biliyorum. Bu problem, aynı zamanda Kürtler arasında oluşturulan yanlış ve haksız yargılar açısından da söz konusudur. Bu itibarla, sözünü ettiğim ciddi araştırmalar derinleştirilip, yaygınlaştırılmadan, bu aşamada benim değerlendirmelerimle ittifak halinde olabilecek pek az Kürt yazar ve araştırmacılarının olacağını da kabul ediyorum.

Önemli olan, Kürt-Osmanlı tarihinin doğru ve dürüst bir şekilde öğrenilmesi ve ortaya çıkartılmış olmasıdır. Gönül isterdi ki, bu konuda bugüne kadar önemli bir mesafe alınmış olsaydı. Ne var ki, bu konuda geç kalınmış olmak her şeyin sonu değil. Bugün de yarın da bu gerçeği görüp, hızla eksikliklerimizi giderebilir, yanlışlarımızdan arınabiliriz. Bunun için de, Kürt aydınları, en doğal hakları olan dini ve felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini, kendi tarihlerini

doğru ve gerçekçi bir şekilde öğrenip ortaya koyabilme çabalarının dışında tutmaları gerekir.

Onlar, bu inanç ve felsefi düşünce ölçülerini; tarihi araştırmanın ve doğru öğrenmenin çerçevesi haline getirme çabası içinde olmazlarsa, tarihi gerçekleri halklarına sunup, gerçek hizmetlerini yapmamış olurlar. Eğer bu yapılmaz veya ihmal edilirse, Kürtler de önlerini görmekte zorlanacak, gerçek kişiliğini bulmakta ve kimliğine sarılmakta büyük problemler yaşamış olacaktır.

Bitlis Hükümdarı Şeref Han, yazılışını 1597 yılında tamamladığı ünlü Kürt Tarihi Şerefname’de; Mevlana İdris’i şöyle anlatıyor: (1)

“-Emir Şerefın, babalarının ve atalarının mülkü olan Bedlis Vilayetini (abç: Bedlis Vilayeti öğünlerde Bitlis Merkez,

Ahlat, Muş, Hınıs ve buralara bağlı minnikaları kapsamaktaydı.) gasp etmiş olan Kızılbaş'lardan geri almak konusundaki umudu gerçekleştiremeyince ve bu iş bir süre gecikince öte yandan Sultan Selim Han'ın bütün İran ülkesini istila etmek niyetinde olduğunu öğrenince; bu şartlardan yararlanmak için fırsatın elverişli olduğunu anladı. Ve:

“-Araştırma alanının atlısı, başarı yolundaki kervanın reisi, temel kanunların ve detay kanunlarının mütehasşisi; kutsallık medresesinin müderrisi, Bedlis Bilgini'nin oğlu düşünür İdris ve köklü Diyaeddin ailesine yücelik, iyilik, ikbal ve devlet dileyenlerin seçkini Muhammed Ağa Kelhoki ile Al-i Osman Sarayı'na itaat ve sadakatlerini ve tahtlarına bağlılıklarını sunmak konusunda anlaştı.

-Bunlar Kürdistan Beylerinden ve hü-

kümdarlarından 20 kişiyi bu tedbirde kendilerine katıncaya kadar çalıştırdılar ve bir bağlılık ve itaat mektubu yazarak düşünür Mavlana İdris'e ve Muhammed Ağa'ya verdiler, bunlar da bu mektubu yüce eşiklere sunmak üzere İstanbul'a hareket ettiler.”(...) diyor ve devam ediyor.

Sultan Selim Han'ın Edirne'den 23.11.1515 tarihinde Mevlana İdris'e gönderdiği mektup şöyle başlıyor:

“-Sultanların dostu ve faziletler sahibi Mevlana Hakim. Şeyh İdris Hazretleri;

Doğruluğunuz ve sadakatle çalışmanız, bütün gayretlerinizi sarf etmeniz neticesinde, Diyarbakır ve havalisinin fethedilmesi mümkün oldu. Bu başarınızdan dolayı yüzünüz ak olsun.” (War Sayı :1. Sf.63)

Sayın Kemal Burkay, “Kürtler ve Kürdistan” adlı kitabında, İdris-i Bitlisi ve Şah İsmail olayı hakkında şunları yazıyor: (2)

“Şah İsmail 1507 tarihinde Kuzey Kürdistan'da Erciş ve Ahlat yörelerini ele geçirdi. (Maraş'ta- abç.) Dulkadiroğlları'nı yenerek Elbistan'a kadar ilerledi. Dönüşte de Harput Kalesi'ni kuşatarak aldı. Diyarbakır Valisi kentin anahtarını Şahismail'e teslim ederken Bitlis Emiri Şeref Han da kendisine bağlılığını bildirdi. Daha sonra Bağdat üzerine yürüdü ve burayı da savaşa gerek kalmadan aldı; buna rağmen kentte bir hayli kan akıttı ve sunni din adamlarına ait kimi türbeleri yıktı.

Şahismail'in Diyarbakır Valiliğine getirdiği Muhammed Beg Ustaclu, Mardin, Cizre ve Musul yörelerinde denetimi sağlamak için çok kan döktü. Direnen Cizre kenti harebeye çevrildi, kentin Müslüman ve Hristiyan halkı, çocuk-kadın demeden kılıçtan geçirildi.

Böylece kısa sürede Akkoyunlular devleti ortadan kalkarken Kürdistan'ın tamamı Safevilerin egemenliği altına girdi ve İran Devleti batıda Osmanlı sınırlarına ulaştı.

Onbir kadar Kürt beyi, bağlılıklarını sunmak için Hoy kentinde bulunan Şahismail'in yanına gittiler. Ancak Şahismail kimi olayları gerekçe göstererek, Şirvan ve Hazzo (abçıSason) Beyleri hariç, ötekilerini hapse attı. Beylerin yerine de çoğu yerde kendi valilerini atadı.

Ancak, bu olay Kürt Beylerini Osmanlıların safına itti. Osmanlı Sultanı Yavuz Selim, Şahismail'in tersine, Sünni Kürt

Beyleriyle dayanışma ve ittifak politikasını izledi. Kürt kesiminde ise bu ittifakın başını Bitlis’li Mevlana İdris (İdris-i Bitlis-i) çekiyordu. 1514 yılında Osmanlı ve Safevi orduları Çaldıran’da karşı karşıya geldiğinde, 16 kadar Kürt Beyi askeri güçleriyle birlikte Osmanlılar safında yer almışlardı. Şahismail’in yenilgisinde bunun önemli payı oldu ve Sultan Selim Tebriz’e kadar ilerledi.

Etkili bir Şeyh ailesinden olan İdris-i Bitlis-i’nin başarılı diplomatik çabaları sayesinde Osmanlı Sultanı ile Kürt Emirleri arasında bir anlaşmaya varıldı. Buna göre Kürt Emirlikleri Osmanlı Padişahlığına bağımlılığı kabul ediyor, ancak bunun ötesinde tüm hükümler haklarını koruyorlardı. Bu yönetim hakları, babadan oğula geçecek ya da Emir, eskiden beri sürüp gelmekte olan örf ve adetlere uygun olarak bölgedeki aşiretler tarafından seçilecek ve Padişah’ın bu seçimi onaylayan fermamıyla geçerli olacaktı. Kürt Emirler Osmanlıların bütün savaşlarına katılacaklar, buna karşılık Sultan da onları dış saldırılara karşı koruyacaktı. Yine Kürtlerin Osmanlı Sultanına geleneksel hediyeler vermeleri de gerekiyordu.

Kimi Kürt aydınları, Kürt Beyleri ile Osmanlı Sultanı arasında söz konusu anlaşmayı sağlamakta büyük bir rol oynayan İdris-i Bitlis-i’nin tutumunu Kürdistan’ın daha sonraki tarihi açısından olumsuz olarak nitelerler. Ancak bunun tam tersini düşünenler de var. Bu anlaşmanın Osmanlıların durumunu güçlendirdiği ve Kürdistan’ın büyük bölümü üzerinde egemenlik kurduğu açık. Ancak böyle bir anlaşma olmasaydı Kürtlerin bölgede ortaya çıkan iki büyük güç arasında ayakta durabilme şanslarının ne olduğu da düşündürücüdür.”

Mehmed Emin Zeki’nin, “Meşahir-i Kurd u Kurdistan” Türkçe anlamıyla Kürt Ünlüleri eserinin 150.-151. sayfalarındaki (Mehmet Bayrak İkinci Basım 1998

Svveden) Mevlana İdris ile ilgili değerlendirmelerini aktarıyorum:

“-El Hakim olarak tanınan İdris-i Bitlis-i, Kürtlerin en faziletli meşhurları arasında sayılmaktadır.”

“Yavuz Sultan Selim’in döneminde yüksek bir makam sahibi oldu. Arap ülkelerinden sorumlu Askeri Kadı rütbesine erişti (1512). Yavuz Sultan Selim, Çaldıran

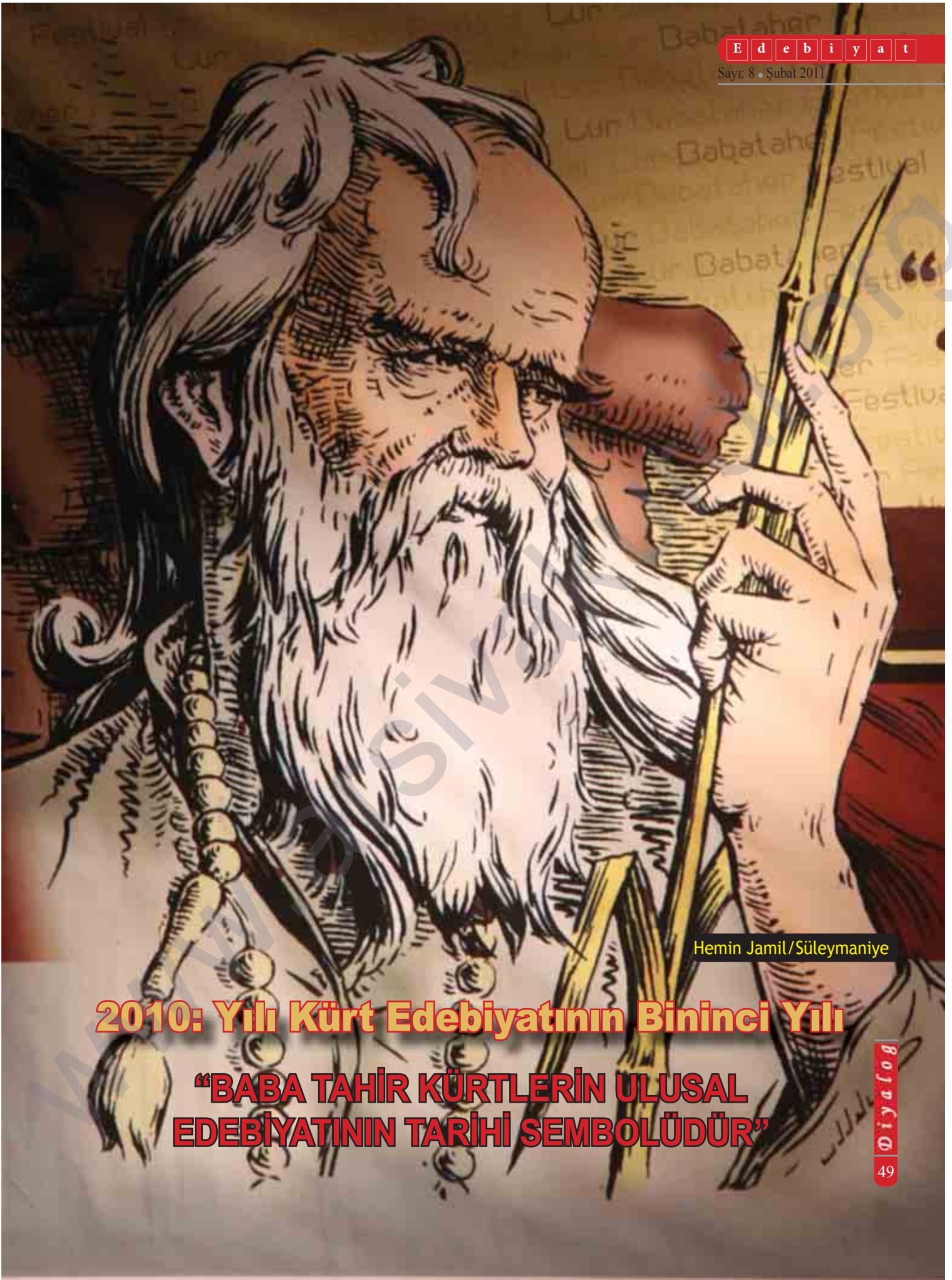
Savaşı’nda galip gelince Tebriz şehrini teslim alması için onu İran’a gönderdi. Burda Sultan’ın görkemli bir şekilde karşılanması için resmi hazırlıklarda bulundu.

Kürt Beyliklerini barış yoluyla Osmanlı Devletine bağlamak için çaba sarfetti. Osmanlı Devleti’nin himayesine girmeleri için Diyarbakır, Mardin, Urfa, Musul ve Cizre’nin kuzeyine düşen diğer Kürt Emirleri de İdris-i Bitlis-i’nin edebi ve maddi yardımını görmüşlerdir.”

Kürdistan’da iç idareyi tesis eden Kürt Büyüğü olan İdris-i Bitlis-i’dir. Bunu Osmanlı Devleti’nin yararına yapmıştır, (abç. (!)) Kürt milliyetçiliğine zemin hazırlayan bu federasyon; Birleşik Hükümetler ve Birleşik Eyaletler düzeni şeklinde kurmuştu. Mahalli Kürt İmaretleri’nin sürekli korunmasını sağlamıştı...

Şayet, Sayın Mehmet Emin Zeki’nin beyan ettiği gibi Mevlana İdris’ in yaptıkları doğru ise, yapmadıklarından onu sorumlu tutamayız. Ayrıca, iki devlet veya iki millet arasında yapılan tüm anlaşmalar, her iki tarafın menfaati gözetilerek yapılır. “Bunu Osmanlılar yararına yapmıştır.” hükmü, hem yanlış ve hem de yeterli bir özenin ve incelemenin yansıtması gereken gerçeklikten uzaktır. Osmanlılarla Kürtlerin en az 330 yıllık (1514-1850) gibi uzun bir zaman sürecini tahlil etmeden yargıya varılamaz. İdris, “Kürdistan’da iç idareyi tesis ettikten sonra”, çok kısa bir süre hayatta kalmış ve 1520’de hem kendisi hem de kendisine güvenen bütün Kürt Beylerinin sadakatlarına emin olan Yavuz Sultan Selim vefat etmişlerdir. Burada önemli olan, Kürt-Osmanlı Antlaşma Metni ve Mevlana İdris’in Osmanlı Kanunnameleri ile tesis ettiği Kürt Hükümetleri, Sancak, Ocaklık, Yurtluk, Liva, Miri-aşiret ve benzeri statülerinin doğru kurulup, kurulmamış olmasıdır. M.Emin Zeki Bey’den 300 yıl önce meseleyi dile getiren büyük hükümdar ve tarihçi Şeref Han, söylenmesi gerekenleri söylemiş ve özellikle Kürt-Osmanlı anlaşma maddelerine bile çok aykırı olan dedesinin 1533’lerde Tatik Ovası’nda Osmanlılarca katledilmesini bile sorgulamamış ve Mevlana İdrisi’ i sorumlu tutmamıştır. Kanımca bu durum, tarihi anlamak ve tarihçilik açısından bizler için öğretici olmalıdır. 15.02.2011 – Hewlér

Mehmed Emin Zeki’nin: “El Hakim olarak tanınan İdris-i Bitlis-i, Kürtlerin en faziletli meşhurları arasında sayılmaktadır.”

Hemin Jamil/Süleymaniye

2010: Yılı Kürt Edebiyatının Bininci Yılı

“BABA TAHİR KÜRTLERİN ULUSAL
EDEBİYATININ TARİHİ SEMBOLÜDÜR”

KÜRT VE FARS EDEBİYATININ AŞK VE SEVGİ ŞİİRLERİNİN ÇOĞUNUN KAYNAĞI: BABA TAHİR

Kürt edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Baba Tahir Lor Hamadani'nin hayatının daha iyi bilinmesi, Kedebedi yönünün daha iyi tahlil edilmesi, şiirlerindeki aşk, irfan ve daha çok sayıda yönünün daha iyi anlaşılması için "Baba Tahir; Edebiyat Tarihimizin Sembölü" adı altında ilk defa bir festival düzenlendi. Süleymaniye'de gerçekleşen festival Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle Lor Merkezi tarafından organize edildi.

14-15.12.2010'da gerçekleştirilen festivalin ilk oturumunda çok sayıda konuşma yapıldı. İlk oturumda bir konuşma yapan Dr.Mohammed Ali Sultani, Baba Tahir'in Kürt edebiyatındaki tartışmasız yerinden bahsederek çok yönlü bir analizde bulundu. Baba Tahir'in eserlerini akademik bir analizden geçiren Sultani: "Kürt ve Fars edebiyatının aşk ve sevgi şiirlerinin çoğunun kaynağı Baba Tahir idi. İlim ve irfan Baba Tahir'in her zaman beraber kullandığı iki konudur ve ikisine aynı şekilde bakmıştır" dedi.

Araştırmalar

Festivalin öğlenden sonraki oturumunda Baba Tahir ile ilgili araştırmalara değinildi. "Baba Tahir'in Beyit-

lerinde Kültürel Aydınlanma", Kelsum Osman Pur, "İrfan, Şiir ve Din" Şeyh Motasım Haşmi, "Baba Tahir Lor", Behroz Melekşan, "Baba Tahir'in Kişiliği" Rafet Muradi araştırmaların bir bölümünü oluşturdu.

Aynı oturumda çeşitli müzik gösterilerinin yapıldığı bazı etkinlikler düzenlendi.

Festival Düzenleme Komitesi Yüksek Kurulu üyesi Sirwan Celal, festivalle ilgili olarak yaptığı konuşmada Baba Tahir'in Kürt ulusal edebiyatı tarihinin büyük emsallerinden olduğunu, döneminin ilerici ve güncel kalabilen ender kişilerinden olduğunu ve döneminden 1000 yıl sonra da güncelliğini koruyabilen ve Kürt edebiyatı tarihinde adı canlı kalabilen bir isim olduğunu ancak

Kürdistan Bölgesi'nde Baba Tahir'e daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etti.

Aydınlara görüşleri

Yazar ve aydınlardan Hayas Kakeyi, festival konusunda şu görüş ve düşüncelerini dile getiriyor: "Bu tür festivaller çok çok önemli ve yararlıdır. Baba Tahir ve diğer benzer zatların özel bir önemle anılmaları önemlidir. Zira Baba Tahir çok daha iyi tanıtılmalıdır. Bundan dolayı bu tür festivallerin kendi döneminde tanınan bir şahsiyet olan Baba Tahir'in tanıtılmasında çok büyük bir rolünün olacağına inanıyorum."

Yazar khalil Azadikwaz: "Ne yazık ki Baba Tahir üzerinde akademik metodla ilmi bir çalışma yapılmış değil. Bu tür festivaller Kürt tarihinin ve kültürünün yeniden canlandırılması açısından çok önemlidir." Dedi.

Yazar Ekrem Mihrad: "Bu festival boyunca sunulan araştırmalar çok önemlidir. Hatta şunu da diyebilirim ki Kürtler ve Farslar içinde şuna kadar yapılan araştırmalardan daha iyi araştırmalardır ve bu araştırmaların her biri Baba Tahir'in değişik özelliklerini yansıtır" diye konuştu.

Ödül

Festivalin ikinci gününde farsça ve Arapça 6 araştırma daha sunuldu ve ikinci günün programında çeşitli müzik gösterilerinin içinde bulunduğu etkinlikler düzenlendi. Festivalin sonundan çeşitli ödüller dağıtıldı.

"2010 yılı Kürt edebiyatının bininci yılıydı"

Festival sırasında bir açıklama yapan eski Kültür Bakanı, Kürt-Türk Dostluk Derneği Başkanı Felekedîn Kakeyi, festival ve Baba Tahir konusundaki düşüncelerini şu şekilde dile getirdi: "Miladi 2010 yılı büyük şair Baba Tahir Hamadani'nin (950-1010) bininci doğum yılıdır ve eğer kabul görürsek, Baba Tahir yazılı Kürt edebiyatının başlangıcıdır. Yani yazılı Kürt edebiyatının 2010'a denk gelen bininci yılıdır. Mustafa Resul, Maruf Haznedar ve diğer bilim ve ilim erbabı şahsiyetler Lorice temele sahip Baba Tahir'i yazılı Kürt edebiyatının başlangıcı sayıyorlar.

Son yıllarda Baba Tahir'in eserleri üzerinde yapılan dikkatli çalışmalarda

eserlerin Soranice, Kırmanca ve yukarı Hawrami diyalektlerinde yazıldığı ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, Baba Tahir'in eserlerinin güzel ve orijinal Kürtçenin yine Kürt diyalektleri olan Kelhur ve Goran (Hewrami) ile karıştırılarak kompozit edildiği ortaya çıkıyor.

Bende burada şunu dile getirmek istiyorum ki, Baba Tahir'in eserleri yazılı Kürt edebiyatının ve kültürünün başlangıcıdır. Çünkü 1100 ve 1300 yıl öncesine dayanan ve eski Goran diyalektiyle yazılan ilim ve irfan konulu bazı al yazmalar bulunmuştur. Bunlardan biri de Baluli Dana'nın (Baluli Mahi)dıvanıdır. ki buda Loristan bölgesinde ortaya çıkan dini törenlerin kuruluşu aşamadır. Ben burada "kurulum" diyorum "kurucu" demiyorum. Çünkü bu din hep

"Ne yazık ki Baba Tahir üzerinde akademik metodla ilmi bir çalışma yapılmış değil. Bu tür festivaller Kürt tarihinin ve kültürünün yeniden canlandırılması açısından çok önemlidir."

Avesta'nın sadece Kürtlere ait olmadığı ve dilinin bugün kullanılan Kürt diliyle tıpatıp aynı olmadığı da doğrudur. Ancak bir çok ulustan oluşmamız bizim elimizde olan bir şey değildir. Ari halkları bir noktada ortaklar. Çünkü Avesta Kürt, Fars, Beluci, Afgan ve diğer ulusların ortak kitabıdır

vardı. Zerdüştlüğün bir koluydu ve Baluli Dana tarafından Loristan'da gizlice kurulmuştu. Bugün milyonlarca kişi tarafından Yunanistan ve Irak'ta yaşıyor ve Baluli Dana'nın el yazmaları incelenmeye değerdir. Ancak şunu da ifade etmek istiyorum ki hala Baluli Dana'nın el yazmaları 1300 yıl öncesine dayanmasına rağmen ilk yazılı eserler olarak kabul edilmiyor.

Halbuki bu gerçekte, yazılı Kürt edebiyatının en eski ve somut örnekleridir. Bunlar dahi kabul edimese bir diğer eser var. Bu da Zerdüş'tün Avestasıdır. Emin bir şekilde şunu diyebilir ki bugünkü edebiyat ve kültürümüzün kaynağı Avestadır.

İslami Kürtlere şunu söylemek istiyorum: Korkmayın! Bu gerçek İslam dinine gölge düşürmeyecektir. Kültür ile dinin birbirinden önce ya da sonra gelmesi doğal bir şeydir.

İkinci bir nokta olarak biz burada hala dinin gelenek, görenek ve görevlerinden bahsetmiyoruz. Sadece edebiyatın dilinden bahsediyoruz. Arap müslümanlar Arap cahiliye dönemi şiirini araştırıp bahsediyorlar. Yani şunu demek istiyorum ki Avesta'yı başlangıç olarak kabul etmeliyiz. Bütün milletler eski din, destan ve efsane dilini başlangıç olarak kabul eder.

Avesta'nın sadece Kürtlere ait olmadığı ve dilinin bugün kullanılan Kürt diliyle tıpatıp aynı olmadığı da doğrudur. Ancak bir çok ulustan oluşmamız bizim elimizde olan bir şey değildir. Ari halkları bir noktada ortaklar. Çünkü Avesta Kürt, Fars, Beluci, Afgan ve diğer ulusların ortak kitabıdır. Sonuç olarak Kürtler Avesta'nın çok önemli bir parçasıdır. Geri kalan ise dil, deyim ve felsefeden oluşuyor. Yapılan araştırmalarda Kürt dili ile Avesta'ta kullanılan dil binlerce kelime, kullanım ve ifade tarzıyla birbirine benziyor. Bazı şeyler ise Kürtçe'de aynı şekilde kalmış. Dr.Mahmut Osman Hewrami Aryan Fars sözlüğünde şunu dile getiriyor: “ harflerin yer değiştirmesi konusunda hesap yapmalıyız. B nin V'ye , Z'nin J'ye, Ğ'nin H'ye dönüşmesi ve tersi gibi. Bu inceleme için ciddi bir vakit ve çaba gerekiyor. Bugün kullanılan Kürt diyalektleri-

ni, metinlerini ve dil yapılarını Aves'ta düzeyinde görüyoruz. Ancak bunun için bazı zorluklara katlanmak gerekiyor.”

Şunu da biliyoruz ki Avesta Orta Doğu'da yazılan en enski yazılı eserlerden biridir. Makedonyalı İskender İran ve Kürdistan'a gelmeden önce, bu eser deri üzerinde altınla yazılmıştı.Yunanlı araştırmacılar iki Avesta'nın iki nüsha olarak yazıldığına ve İskender'in bunlardan birini yaktığını ifade ediyorlar.

Diğeri ise Urmiye'de bulunmuş ve Yunanlı bilimcilerin isteği üzerine Yunanistan'a götürülmüş ve orada Yunaca'ya çevrilmiştir.

Zerdüştiler'e söylüyorum, bu eser 300 yıl sonra Pehlevice'ye tekrar tercüme edilmiş.

Bilinen şu ki Avesta'nın dili Med'lerin dönemindeki Zerdüştlerin diliyle yazılmıştır ve daha sonra Pehlevice yazılmıştır.

Baba Tahiri Hamadani'nin şiiri, araştırmalara göre Kürt, Fars ve Pehlevi diline yakındır. Aslında lori, Kelhuri ve Goran diyalektleri eskiye nazaran bugünkü Farsça'ya yakındır.

Şemsettin POLAT-İstanbul

TÜRK-KÜRT DOSTLUĞU ÜZERİNE (4)

Türklerle Kürtlerin Tarihte İlk Defa Karşılaşmaları

Türk-Kürt Dostluğunun Başlangıcı

Kürtlerin tarih boyunca yaşadıkları topraklara, Türkler ilk defa 1054 tarihinden itibaren gelmeye başladılar. Selçuklu devletinin kurucusu Tuğrul Beyin kardeşi Çağrı Bey, mensubu olduğu Kınık kabilesinden üç bine yakın kişi ile birlikte İran'ın Kürt bölgesine ve Van Gölü havzasına gelerek tarihte ilk defa Kürtlerle temasa geçtiler.

Çağrı Bey, Ermeni ve Gürcülere karşı savaştıysa da onların ülkelerine giremedi ve yerleşemedi. Zira Hıristiyan dinine mensup bu kavimlerin, kendi dinlerinden olmayan Müslüman Türkleri, savaşla veya başka şekilde kendi aralarına almaları, kabul etmeleri mümkün değildi.

Kürtler Müslüman dininden oldukları için, dini anlayış ve inançları gereği, çok uzak diyarlardan gelen bu Müslüman din kardeşi Türklerle kucak açtılar, misafir

olarak ağırladılar, baş tacı ettiler.

Çağrı Bey geri döndükten seneler sonra onun oğlu Alparslan, başında olduğu bir kısım Türkmen kabileleriyle Kürt Bölgesine geldi. Uzak yollardan gelen bu yorgun, evsiz, barksız, Müslüman din kardeşi Türkleri, Kürtler barındırıp iâşe ettiler, ilgi ve dayanışma gösterdiler.

İslamı yaymak, İslam topraklarını genişletmek için Kürtlerle Selçuklu Türkleri güç birliği yaparak komşu bölgeleri ve ülkeleri ele geçirmeyi planladılar. Ortak din düşmanı bildikleri, kafir ve de gavur dedikleri Bizans'a karşı savaş hazırlıkları yapmaya başladılar. Bölgenin yerleşik yerli halkı olan Kürtler, savaş için gerekli insan gücünü, onbinlerce savaşçıyı, savaş araç gereçlerini, erzak, giyim kuşama, lojistik desteği ve istihbarat bilgilerini sağlayarak, gözcülük ve kılavuzluk yaparak, daha doğrusu varını yoğunu ortaya koyarak bir cihat ruhu içinde Selçuklu Türkleri ile birlikte Alparslan'ın komutasında Muş'un Malazgirt Ovasında 26 Ağustos 1071 tarihinde Bizans Ordusunu yenerek ve onları batıya doğru sürerek geniş topraklar elde ettiler. Malazgirt

savaşından sonra Türk-Kürt dostluğu daha da gelişti ve pekişti.

Yine Kürtlerin desteğiyle Selçuklular kuzeyde, batıda ve güneyde yeni topraklar kazandılar. Ülke sınırlarını genişlettiler. Pamir Yaylası ve Maverünnehir'den güney Ege sahillerine, Doğu Karadeniz'den Doğu Akdeniz'e ve Hicaz'a kadar geniş topraklara sahip oldular.

Bugünkü Türkmenistan'da yer alan Selçukluların Başkenti Merv'den (yani tek merkezden) ülkeyi idare etmenin zorluğu ve imkansızlığı ortaya çıkınca Büyük Selçuklu hükümdarı Sultan Sencer Bey (1118-1157) zamanında ülkeyi daha adil ve daha rahat yönetmek için eyaletlere ayırdılar. Bu eyaletlerden biri de Kürdistan Eyaletidir. Kürdistan Eyaletinin başkenti, İran'daki Hemedan kentinin kuzey batısında yer alan Bahar kenti idi. Kürdistan Eyaleti topraklarının da genişliği ve büyüklüğü nedeniyle Kürdistan Eyaletini tek merkezden yönetmenin zorlukları da anlaşılınca bu sefer Kürdistan Eyaletini de kendi içinden iki bölgeye ayırdılar. Doğu Kürdistan'ın başkenti yine Bahar kenti olarak kalırken, batı Kürdistan'ın başkenti ise Cizre oldu.

Tuğrul Bey'in kurduğu Selçuklu Devleti, adını Tuğrul Bey'in dedesi Selçuk Bey'den almıştır. Selçuk Bey, Maverünnehir bölgesinde Kınık aşiretinin başında, göçebe yaşamları gereği kalabalık hayvan sürüleri ve atları için bol otlaklı geniş yaylalar ararken karşılaştıkları diğer kabile ve kavimlerle savaşarak zamanla geniş topraklar elde etti. Selçuk Bey'in yönetimindeki Türkler, İslamiyeti kabul ettikten sonra gayrimüslim Türklere de savaş açarak bölgenin egemenliğini ele geçirdiler. Bir devlet için gerekli alt yapıyı oluşturdular. Selçuk Bey devlet kuramadan, 100 yaşında ölünce onun yerine torunu Tuğrul Bey geçti ve Selçuklu devletini kurdu. (1038)

Selçuklular müslüman olmadan önceki Türk hükümdarlarına, reislerine, Yabgu denirdi. Müslümanlığı kabul ettikten bir süre sonra Yabgu yerine Sultan sıfatını kullanmaya başladılar.

1038 yılında kurulan Selçuklu Devleti,

Sultan Ahmet Sencer Bey'in 1157 tarihinde ölümüyle birlikte eyalet sisteminden vazgeçilmesi ve tekrar merkezi sisteme dönülmek istenmesi üzerine eyaletler arasında çıkan ihtilaf ve komşu devletlerin de saldırıları sonucu Büyük Selçuklu Devleti dağılmış ve son bulmuştur. Ancak, orta Anadolu'daki Anadolu (Konya) Selçukluları denilen eyalet ise yüz yılı aşkın bir süre daha ayakta kalabilmiştir.

Bu kısa tarihi bilgiler bize Türk-Kürt dostluğunun ne zaman, nerede ve nasıl başladığını gösteriyor.

Kürtler İslam dininden oldukları için, dışarıdan gelen bir başka Müslüman toplum olan Türkleri din kardeşi diye kabul edip içlerine almışlar, barındırıp yardım etmişlerdir. Eğer Selçuklular Müslüman olmasalardı yani bu iki kavim aynı dinden olmasalardı Selçuklular Orta Asya'dan Ön Asya'ya, Kürt bölgesine elini kolunu sallayarak öyle kolay giremezlerdi. Ermeni ve Gürcü örneğinde olduğu gibi sert direnişlerle karşılaşır, geri çekilip giderlerdi. O zaman Malazgirt Zaferinden bahsedilemezdi. Selçuklular Anadolu'ya geçemez, buralarda devletler kurup yaşayamazlardı.

Kürtler 642 yılından itibaren Müslümanlığı kabul etmeye başlamış bir toplum olarak, 10. yüzyıl başlarında Müslümanlığı kabul eden Selçuklularla taze din kardeşi bilerek heyecanla ve sevgi gösterileriyle ülkelerine kabul etmişler. Her türlü maddi ve manevi desteği vererek savaş kazanmalarını, ülkelerini genişletmelerini sağlamışlar ve onlarla bir ümmet mantığı ve anlayışı içinde beraber, birlikte, bir arada eşit şartlarda ve kardeşçe yaşamayı gönüllü olarak seçmişlerdir. Anadolu'nun kapılarını Türklere tarihte ilk defa açan Kürtler, böylece Selçuklularla Birlikte yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Türklerle Kürtlerin ikinci buluşması ise Osmanlı Devletinde Yavuz Sultan Selim döneminde gerçekleşmiştir. 1514 tarihinde İran'lı Safevî Hükümdarı Şah İsmail'e karşı kazanılan Çaldıran Savaşı öncesi Yavuz Sultan Selim, Hakim İdrisi Bitlisi vasıtası ile bütün Kürt aşiretleri ile temasa geçmiş, Kürtlerin yoğun desteğini ve yardımını alarak bu savaşta kazanmış ve Tebriz'e kadar

Anadolu'nun kapılarını Türklere tarihte ilk defa açan Kürtler, böylece Selçuklularla Birlikte yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Osmanlı Devletinin sınırlarını genişletmiştir. Kürtlerin bu desteğine karşılık Yavuz Sultan Selim de Kürtlerin özerkliğini tanımış ve kabul etmiştir. Müteakiben 1516 tarihinde Mercidabık ve 1517 tarihinde de Ridaniye savaşlarını da Kürtlerin desteğiyle kazanmış, Suriye, Lübnan, Filistin, Kudüs ve Mısır'ı fethetmiş ve bu arada İslam halifeliği de Osmanlı Padişahlarına geçmiştir.

Günümüzde zaman zaman inkar edilen, kimi zaman yasaklanan, bazen, bilinmeyen bir dil, anlaşılmayan dil gibi benzetmelerle aşağılanmaya çalışılan Kürt dili, Kürt, Kürdistan gibi isim ve kelimelerin Selçuklular ve Osmanlılar döneminde eyaletler içinde ve dışında serbest ve özgürce kullanıldığı, Kürtlerin kendi kendini yönettiği, bu kısa tarihi bilgilerden anlaşılmaktadır.

Kürt realitesi, Kürt kültürü, Kürt tarihi ve coğrafyası, Kürt kimliği hiçbir inkara ve yasağa sığamayacak kadar büyüktür. Asimilasyon ve katliamlarla yok edilemeyecek kadar dünyaya kök salmıştır. Zira tarihin her döneminde Ön Asya'da, Mezopotamya'da, Ortadoğu'nun orta yerinde Kürtler yaşamışlar, devletler kurmuşlar ve çok parlak uygarlıklar yaratmışlardır. Bunlardan bazılarını ismen vermekle yetiniyoruz: Guti (Goti, Cudi, Gutium), Elam (İlam), Lulu (Lolo, Lulubi), Mitanî (Subari Subartu), Hitit (Hatti), Kassit (Kasi, Kusi), Karduniyas, Enzan (Anzan), Manai, Urartu (Bian, Biahini, Khaldi), Med(Media), Karduk (Nari) devletlerini Milad'tan Önce kurmuşlardır. Ari (Aryai) dil kullanan Kürtlerin ataları olarak kabul edilen Hurilerin değişik kollarına mensup boyların kurduğu bu devletlerden başka yine Ari dili kullanan ve dünyada alfabeyi ilk icad eden, büyük bir uygarlık kurmuş olan Sümerler (Kengi) ile daha önceleri Helen (Yunan) olarak bilinen, son çeyrek asırdaki araştırmalar sonucu Yunanlı olmadığı ve Ari dili kullanan bir kavim olduğu anlaşılan, destanlara konu olan Truva (Troya) kavimlerinin de Kürtlerle ilişkili olabileceklerine dair ciddi bulguların elde edildiği ve bu konudaki bilimsel çalışmaların sürdürülmekte olduğu bilinmektedir.

İslamiyetten sonra da Kürtler Ziyar, Buvey, Merwanî, Hemdanî, Şedadi, Hezbani,

Hasanveyhi ve Eyyubi devletlerini kurmuşlardır. Selçuklular döneminde Kürdistan Eyaletini, Osmanlılar yönetiminde de özerk Kürt beyliklerini oluşturmuşlardır. Kısa süreli de olsa Hakkari, Botan, Baban, Erdelan, Caf Emirlikleri ve Bitlisli Şerefhanlar bağımsız devlet olarak da yaşamışlardır. Sovyetler Birliği döneminde Kafkasya'da Laçın Bölgesinde 1922- 1929 yılları arasında özerk bir Kürt Devleti kurulmuştur. 1946-1947'de de İran'da Mahabad Kürt Cumhuriyeti kurulmuştur. Halen günümüzde Kuzey Irak'ta kurulu, tarihten gelen Kürt milli sembol ve renkleri taşıyan kendine has bağımsız bayrağı bulunan, Kürt Federe Devleti (Kürdistan Bölgesel Yönetimi) mevcuttur.

Kürtlerle Türklerin beraberliği Selçuklularla başlamış ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde de devam etmiştir. 1. Dünya Savaşı yıllarında yine bu iki halk birlikte Balkanlar'da, Galiçya'da, Kafkaslar'da, Yemen'de, Filistin'de, Bingazi'de, Trablusgarb'da ve Çanakkale'de birlikte işgalci güçlere (yedi düvele) karşı mücadele etmişlerdir.

Milli mücadele yıllarında yine bu iki halk (Kürtlerle Türkler) ortak düşmana karşı ortak mücadele verdiler. Kanlarını, canlarını vererek birlikte kurtardıkları müşterek Anavatanları üzerinde yine birlikte kurdukları Türkiye Cumhuriyeti Devletinin eşit aslı unsuru ve özgür yurttaşları olarak birlikte yaşama hakları vardır. Bu temelde Türkiye toplumunun tamamını kucaklayan hiçbir şiddet, silah ve savaş içermeyen demokratik, adil, barışçıl ve anayasal bir çözüm üzerinde mütabakata varılması gerekir. Bunun için halkın talep ve ihtiyaçları tespit edilerek Devletin somut bir proje ve programla siyasi hedefleri belirlenen, içi doldurulmuş Kürt açılımına ve demokratik açılıma ara verilmeden, gevşetilmeden devam edilmeli, belirlenen sürede adım adım uygulamalara geçilmelidir. Konu bütün detayları ve boyutlarıyla tartışılmalıdır. Bu süreçte hırçın, kırıcı, kışkırtıcı dil ve üslup kullanılmamalı, ikna yöntemi ve empati öne çıkarılmalıdır. Irkçı şoven söylemlerden uzak durulmalı, farklılıkları zenginlik kabul eden eşitlikçi, birleştirici, karşılıklı dostane bir anlayış içinde diyalog ve yakınlaşma ile sorunların

1 Ekim 2010 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni yasama yılının başlaması nedeniyle canlı televizyon yayınlarında yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Abdullah Gül "Biz Kürt sorunu çözmek zorundayız. Sorunların çözümünü ertelersek, gelecek nesillere çok daha çetrefilli sorun yumağı bırakırız."

çözümüne çalışılmalıdır. Vesayetçi baskıcı, kapalı toplumsal yapıdan açık, şeffaf ve örgütlü demokratik yapıya doğru geçiş sağlanmalıdır.

Son Zamanlarda Türkiye ile Kürdistan Bölgesi İlişkileri

Geçmişte, Kürt-İrak savaşı yıllarında Türkiye, Kürtlere hiç yardım ve destek vermediği gibi zarar verici hasmane tutum ve davranışlar da gösterdi. Ancak, son yıllarda bu hasmane politikaların sadece Kürtlere değil, Türklere ve Türkiye'ye de zarar verdiği anlaşılınca eski politikaların terk edilmesi yeni gerçekçi politikaların devreye sokulması gerektiği noktasında iyi ve sıcak ilişkilerin geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. (Kerkük ve diğer ihtilafli bölgelerin referandumu konusunda Türkiye'nin menfi tutumu ne yazık ki devam etmektedir. Sonuçları itibariyle Türkiye'ye ve Türkmenlere de zarar verecek olan bu tutumun biran önce değişmesi dileğimizdir.)

Son zamanlardaki bu iyi ilişkilerin sonucu olarak Türkiye İçişleri Bakanı ve Dışişleri Bakanı ikişer kez Kürdistan Bölgesini ziyaret ettiler. Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı, beraberinde yüzlerce işadamlıyla birlikte iki kez Kürdistan'ı ziyaret etti. Yatırım olanakları araştırıldı, yatırımlar başladı.

Türkiye'den bir çok firma ve büyük şirket Kürdistan'da mağazalar, alışveriş merkezleri açtılar. Türk bankaları şube açıyorlar. Türk Ticaret Merkezi kuruluyor. İstanbul-Erbil arasında uçak seferleri yapılıyor. Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TUSİAD) kalabalık bir işadamı gurubuyla birlikte yakın bir zamanda Kürdistan'ı ziyaret edecek. Dış ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı'nın başkanlık edeceği bu heyet orada ekonomik, ticari ve sanayi konularını görüşecek, yatırım olanaklarını araştırarak ve bu arada iki ülke arasındaki yakınlaşmanın gereklerini ve siyasi konuları da görüşeceklerdir. Türkiye'nin Bölgeyle ithalat ihracat olanakları da masaya yatırılacak. TUSİAD İstişare Kurulu Başkanı ve Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç da bu heyetle birlikte Erbil'e giderek Divan Otelinin açılışını yapacaktır.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

(TPAO) nun oralarda petrol ve doğalgaz yataklarıyla ilgili çok önemli yeni ihaleler alması da, belirtmeye değer bir gelişmedir.

Kürdistan'da ilkokul ve ortaöğretimden üniversiteye kadar (Işık, BTLS, Bilkent Üniversitesi) gibi pek çok Türk okulları var. Bu okullarda binlerce öğrenci eğitim görüyor.

Türkiye'nin Kürdistan'da inşaat sektörü yatırımları, petrol ve doğalgaz üretim ve nakil işlem ve çalışmaları daha da hız kazanmış durumda. Bunların yanında Türkiye'den Kürdistan'a yönelik kültürel ve sanatsal etkinlikler kapsamında konserler de verilmeye başlandı. Başka etkinliklerin de başlayacağı günlerin yakın olduğunu söyleyebiliriz.

Erbil'de Türkiye Başkonsolosluğunun açılmasıyla birlikte ekonomik ve ticari hayat daha da düzenli hale geldi. Hareketlendi ve canlandı.

Bütün bu gelişmelerle birlikte Türkiye kendi içinden de olumlu gelişmelere sahne oluyor. 12 Eylül 2010 tarihli Anayasa referandumunda oyların % 58.inin yeni anayasa evet çıkması, ülkede bir rahatlama yaratmış, sosyal kutuplaşma ve gerginlikleri azaltmıştır.

1 Ekim 2010 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni yasama yılının başlaması nedeniyle Mecliste bulunan milletvekillerinin, bakanların, Genel Kurmay yetkililerinin (askeri erkan), yüksek yargı organlarının başkan ve üyelerinin, üst düzey bürokratların huzurunda naklen yapılan canlı televizyon yayınlarında yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Abdullah Gül "Biz Kürt sorununu çözmek zorundayız. Sorunların çözümünü ertelersek, gelecek nesillere çok daha çetrefilli sorun yumağı bırakırız." diyerek Kürt sorununun mutlaka çözülmesi gerektiğini önemle vurgulamıştır.

Türkiye'de bilim adamlarının, akademisyenlerin, yazarların, gazetecilerin ve yöneticilerin de önemli bir kısmı Kürt sorununun çözümü konusunda ciddi düşünce ve olumlu çözümler öneriyorlar. Türkiye'nin böyle olgun bir duruma gelmesi önemli bir kazanımdır.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin 30. yıldönümü olan 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumda halkın % 58.inin evet oyuyla kısmen değişmiş yeni Anayasa kabul edilmiştir. 1982 askeri cunta anayasasının tümünden değiştirilerek Avrupa Birliği standartlarında demokratik bir anayasanın hazırlanıp yürürlüğe konulması, bu çerçevede bütün kurum ve kurallarıyla hukukun üstünlüğüne dayalı sosyal bir hukuk devletinin kurulması, Kürt sorununun demokratik ve yasal bir şekilde çözülmesi, Avrupa Birliğine tam üyelik, yargı reformu, hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, insan hakları konularında halk bu referandumla iktidara mesaj, yetki ve onay vermiştir.

Referandumdan hemen sonraki 13 Eylül gününden başlayarak binlerce vatandaş 12 Eylül askeri darbesinin ele başısı Kenan Evren ve suç ortaklarının yargılanıp cezalandırılmaları için Türkiye'nin her tarafında mahkemelere şikayet dilekçeleri vermişlerdir.

Faili meçhul cinayetlerin faillerinin bulunması, ortaya çıkarılıp yargılanmaları için yapılan çalışmalara bu referandum hız ve ivme kazandırmıştır.

Referandumdan önce Genel Kurmaydaki görev değişikliklerinin, komuta kademesinin referandumdan sonraki saygılı tutumlarına yansımaları, uyumlu görüntü vermeleri seleflerine nazaran çok daha olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Referandumdan önce PKK'nin ilan ettiği kısa ateşkesi, referandumdan sonra uzun süreye yayması, hükümet yetkililerinin Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ile diyalog ve görüşmelere başlaması ve bu arada İmralı ve Kandil ile diyalog ve görüşmelerin devlet görevlilerince yürütülmesi de barış adına olumlu bir gelişmedir.

BDP, Türkiye'de demokratik özerklik projesini gündeme taşımıştır. Katılımcı Demokrasi Partisi (KADEP) ile Hak ve Özgürlükler Partisi (HAK-PAR) ise Türkiye'de federasyonun uygulanmasını, federal bir sistemi savunuyorlar. Bunun yanında adı geçen bu partiler ve bütün Kürtler ile Türk halkının önemli bir kesimi anadilde (Kürtçe) hemen eğitim yapılmasını istiyorlar. Bütün muhalefet partileri çok yüksek (% 10) olan seçim barajının düşürülmesini istiyor-

lar. 2011 yılı Haziran ayında yapılacak genel seçimden sonrada genel bir affın çıkma beklentisi şimdiden toplumu sarmıştır.

TRT- 6'm günde 24 saat Kürtçe yayın yapması ve Mardin Artuklu Üniversitesinde Kürtçe öğrenimine başlanmış olması da halkta memnuniyet yarattığı gibi dünyada ve Avrupa Birliği nezdinde de Türkiye'ye olumlu puan ve prestij kazandırmıştır.

Kürdistan Bölgesinden Mesajlar

Türkiye'deki bu gelişmelere paralel olarak Kürdistan'da da Türkiye'ye yönelik olumlu yaklaşımların netleştiği görülmektedir.

2010 yılı Ağustos ayı başında Türkiye'ye davet edilen Kürdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani, Ankara ve İstanbul'da siyasilere, TÜSİAD ve İş çevreleriyle görüşmelerde bulundu. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı ve diğer yetkililerle görüşmelerde bulundu. Bu görüşmelerin çok verimli olduğu belirtildi.

2010 yılının Ekim ayı başında Mesud Barzani, Roma'da, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyelik konusunda yaptığı açıklamada, Türkiye'nin Ortadoğu'da büyük ve önemli bir devlet olduğunu, İslam dünyası ile Avrupa Birliği arasında bir köprü fonksiyonunu üstlenecek güçte tek devlet olduğunu belirterek Türkiye'nin Avrupa Birliğine mutlaka alınması gerektiğini vurgulamıştır.

1992 yılının Şubat ayında Ankara'ya ilk defa gelen Mesud Barzani'yi o zaman ziyaret edip görüşme olanağı bulmuştum. O görüşme sırasında yanında Muhsin Dizayî, Sefin Dizayî, KDP Genel Sekreteri Fazıl Mirani ve şimdiki Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebarî de vardı. Barzani Kürtlerle Türklerin ve ayrıca Kürtlerin kendi aralarında sürekli diyalog içinde olmasında fayda gördüğünü, Türkiye'yle dostane ilişkiler geliştirmenin komşuluk gereği olduğunu belirtmişti. Kürtlerle Türklerin Osmanlı'dan beri süregelen beraberlikleri olduğunu, bunu ilerleterek sürdürmek gerektiğini vurgulamıştı.

Kürdistan Bölgesi Başbakanı Berhem Salih 2010 yılının Eylül ayında Erbil'de bir gurup Türk gazeteci ve işadamlarıyla yaptığı söyleşide Türk dünyası ile Kürt dünyasının aslında bir aile olduğunu, menfaatleri-

**Turgut Özal:
“Ancak,
ben Türkiye
Cumhurbaşkanıym
diye
Türkiye'de
her şeyi yapabileceğimi
sanmayın.
Benim önümde çok büyük engeller var.
Siz Irak'lı Kürt yönetici ve liderlerini Türkiye'ye davet etmek bile burada sorun ve sıkıntı yaratıyor. Onun için biraz sabırlı olmanızı ve beni anlamanızı istiyorum. Bu işler yavaş yavaş olacak”**

Celal Talabani, Ahmet Bamerni ve Şemsettin Polat İstanbul Hilton Otel Temmuz 1991

nin de aynı olduğunu belirtmiştir.

Eski Başbakan ve Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Genel Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani'nin de Türkiye dostluğuna çok önem verdiğine bizzat şahit oldum. 1991 yılının Eylül ayında Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın daveti üzerine bir heyetle beraber Ankara'ya ilk defa gelen Neçirvan Barzani'yi o zaman ziyaret etmiş ve görüşme imkanı bulabilmişim. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın kendilerini Kürtçe sözlerle karşıladığını, birliklerini koruyup, Türkiye'nin yanında yer almaları halinde elinden gelen her türlü yardım ve desteği vereceğini vaad ettiğini, Özal'ın mealen: "Ancak, ben Türkiye Cumhurbaşkanı'yım diye Türkiye'de her şeyi yapabileceğimi sanmayın. Benim önümde çok büyük engeller var. Siz Irak'lı Kürt yönetici ve liderlerini Türkiye'ye davet etmek bile burada sorun ve sıkıntı yaratıyor. Onun için biraz sabırlı olmanızı ve beni anlamanızı istiyorum. Bu işler yavaş yavaş olacak" dediğini dile getirmişti.

Müteakiben kendisinin de söz aldığı belirten Neçirvan Barzani, Saddam'ın kimyasal silahlarından ve zulmünden kendilerini korumak için Türkiye sınırına yığılan Kürtlerin, mülteci olarak Türkiye'ye kabul etmesi nedeniyle zatıalilerine şükranlarını sunduğunu belirttiikten sonra, dedesi Mus-

tafa Barzani'nin Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesini başlattığı yıllarda Türkiye'de "eşkiya" diye aşağılandığını ve Kürt Ulusal Hareketi aleyhinde sürekli karalama ve aksi propagandalar yapıldığını, ancak gelinen bu günkü aşamada dedesinin başlattığı hareketin haklı ve meşru bir Kürt Ulusal Hareketi olduğunun, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye tarafından da kabul edilmiş olmasından memnuniyet duyduklarını ve bu hareketin temsilcileri sıfatıyla Türkiye'ye davet edilmekten, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın makamında, Çankaya Köşkünde bulunmaktan şeref duyduklarını ifade ettiğini belirtmişti.

Neçirvan Barzani'yle görüşmemizde yanında Muhsin Dizayi ve yanılmıyorsam iki kişi daha vardı. O iki kişiyi hatırlayamıyorum. Bu görüşmeden sonra Neçirvan Barzani beni Kürdistan'a davet etti ama o zamanki savaş hali ve sınırın iki yakasındaki kaotik ortam nedeniyle gidememişim.

Neçirvan Barzani 2010 yılı içinde de iki kez Türkiye'yi ziyaret ederek önemli görüşmelerde bulunmuştur.

11 Eylül 1961 yılında Mustafa Barzani liderliğinde başlayan Kürt Ulusal Hareketinin önemli şahsiyetlerinden biri olan, Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin lideri ve şu anda Irak Federal Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı da

olan Celal Talabani, Sosyalist Enternasyonal toplantısı için 1991 yılının Temmuz ayında geldiği İstanbul Hilton Otelinde ziyaret etmiş ve görüşmüştüm. O zaman bile Kürt-Türk dostluğunun gerekliliğine ve vazgeçilmezliğine vurgu yapmıştı. Sosyalist Enternasyonalin ve uluslararası ilişkilerin kendileri için çok önemli olduğunu belirtmişti. Ulusal mücadelenin sadece silahlı değil, bunun aynı zamanda sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve diplomatik boyutları olduğunu belirtmişti. İç dinamiklerin yanı sıra dış dinamiklere de ihtiyaç duyduklarını ve bu nedenle Türkiye’de bulduklarını anlatmıştı.

Talabani ile görüşmemiz sırasında şimdi ki Kürdistan Başbakanı Berhem Salih, Dr. Ahmet Sadi Pire, Ahmet Bamerni ve Serçil Kazaz’la da tanışmıştım.

Celal Talabani Irak Cumhurbaşkanı olduktan sonra da Türkiye’yi iki kez ziyaret edip önemli temaslarda bulunmuştur.

11 Kasım 2010 tarihinde Celal Talabani’nin Bağdat’ta bulunan Irak Federal Parlamentosu tarafından yeniden (ikinci kez) Cumhurbaşkanı seçilmesi, iç ve dış dengeler yönünden, Kürt-Türk dostluğu ve ilişkilerinin gelişmesi açısından son derece isabetli olmuştur. 325 üyeli Bağdat Parlamentosunda 43 sandalyeye sahip Kürt İttifakının, Talabani’yi Cumhurbaşkanı’na taşıyabilmesi, Kürtlerin ağırlığını ve prestijini göstermektedir.

1991 yılında Ankara’ya KDP temsilcisi olarak gelen Sefin Dizayi ile de o zaman tanışma ve konuşma imkanı bulmuştum. Sefin Dizayi’nin de iyi bir Türkiye dostu olduğunu daha o zaman anladım. Kendisinin uzun süre Ankara’da kaldığını, bir Türk kızıyla evlendiğini çok iyi Türkçe öğrendiğini ondan sonraki yıllarda Türk basınından öğrendim. Ülkesine dönünce de Mesud Barzani’nin danışmanlığının ve tercümanlığının yanısıra KDP Dış İlişkiler sorumlusu olarak görev yaptığını, şimdi ise Kürdistan Eğitim Bakanı olarak hükümette bulunduğunu yine medya üzerinden öğrenmiş bulunuyorum.

2005 yılının Temmuz ayında Diyarbakır’da Enfal, Halepçe Katliamı ve jenosid (soykırım) üzerine, benimde katıldığım bir konferans veren o zamanki Kürdistan İnsan

Hakları Bakanı Muhammed İhsan’la da konferanstan sonra yaptığımız sohbette Kürt-Türk dostluğunun zaruretinden bahsetmişti.

Türkiye’ye ilk geldiklerinde görüşebildiğim bu insanlarla ondan sonraki süreçte bu güne kadar maalesef hiç görüşme olanağım olmadı. 19-22 Ağustos 2005 tarihinde gittiğim Kürdistan Bölgesinde, bu saydığım şahsiyetlerin, yeni Irak Anayasası çalışmaları için Bağdat’ta bulunmaları nedeniyle görüşme olanağım olmamıştı.

Türkiye’de son yıllarda gelişen olumlu hava ile Kürdistan Bölgesinden gelen sıcak mesajlar ve temaslar Kürt-Türk dostluğunu daha da ileri bir düzeye götürüyor.

29 Ekim 2010 günü Cumhuriyet Bayramı kutlamaları dolayısıyla Erbil’deki Türk Başkonsolosluğunun verdiği resepsiyona, aralarında Kürdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani ve Eğitim Bakanı Sefin Dizayi’nin de bulunduğu çok sayıda davetli katıldı. Erbil Başkonsolosu Aydın Selcen’in resepsiyonda yaptığı konuşmada “Bu gün aile içerisinde bulunuyoruz. Ortak bir sınır, ortak bir geçmiş, ortak tarih ve kültürü paylaşıyoruz. Çıkarlarımız da ortak. Geleceğimizi de birlikte inşa edeceğiz. Bunun için 24 saat yedi gün hizmetinizdeyiz.” diyerek açıklama yapması çok sıcak bir hava yaratmıştır.

Türkiye ve Kürdistan Federe Bölgesi, küresel mali krizden başarıyla çıkıp yükselişe geçmişlerdir. Türkiye toprakları üzerinden geçip Avrupa Birliği ülkelerine doğalgaz nakledecek Nabucco doğalgaz boru hattının ihtiyacının yarısını karşılayabileceklerini belirtip bu doğrultuda talep ve müracaatta bulunan Kürdistan Doğal Kaynaklar Bakanının bu başvurusu Kürdistan’ın küresel enerjide önemli bir yere geldiğini göstermektedir. Bu durum, hem Türkiye ve hem de Kürdistan açısından karlı ve sevindirici bir gelişmenin müjdecisidir.

Bütün bu gelişmeler ve onu takip edecek yeni açılım ve ilişkiler Türk-Kürt dostluğunu geliştirip yaygınlaştıracak, birlikte sosyo-ekonomik kalkınmayı sağlayarak güven, istikrar, barış, huzur ve refah düzeyini yükseltecek, dost ve kardeş iki ülke halkının mutluluğuna hizmet edecektir.

CEVAT ÖNEŞ'İN TÜRKİYE EKSENİ KİTABININ ANALİZİ

BELMA AKÇURA

Türkiye’de son beş yıldır Türk ve Kürt aydınları bir araya gelecek Kürt sorununa ilişkin ‘barış’ dilinde konuşmanın yollarını arıyor. Bu toplantılara bizzat katılarak, Kürt sorununun çözümüne ilişkin çeşitli makalelerle katkı sağlayanlardan biri de Milli İstihbarat Teşkilatı’ndan Cevat Öneş...

Öneş sıradan bir istihbaratçı değil; 1989’da MİT Diyarbakır Bölge başkanlığı yapmış, Körfez Savaşı döneminde Kürt göçlerini görmüş, PKK tırmanışının yaşandığı yıllarda Van’dan Hakkâri’ye neredeyse bütün bölgede çalışmış, daha da önemlisi Kürt sorununu en iyi bilen istihbaratçılardan biri...

Dolayısıyla ülkede yıllarca “Kürt sorunu yok, terör sorunu var” konusunda ısrar eden Türk devletinin sorunlu politikalarında daima önemli bir rol oynayan istihbarat teşkilatının bir mensubunun izlenimleri ve görüşleri gözden kaçırılmayacak kadar önemli...

Öneş’in yazdığı Türkiye Ekseni konulu kitabı ise Kürt sorununa ilişkin devletin önemli kurumlarında zihniyet değişimini ortaya koyması açısından ‘ezber’ bozacak türde...

Milliyet Gazetesi Yazarı Belma Akçura emekli MİT Müsteşar Yardımcısı Cevat Öneş’in kitabını Diyalog Dergisi için kaleme aldı.

Türkiye’de Kürt sorununa ilişkin çözüm önerilerini konu alan “Türkiye Ekseni” adlı kitabında dış koşullar Kürt meselesini ve PKK sorununu çözmeye Türkiye’nin hâlâ lehine geliyor. Öyle ki; Kürt sorununun çözümü ve PKK’nın dağıtma indirilmesi konusunda küresel koşullar daha da güçleniyor.

Küresel ekonomik kriz, dünyanın yeniden yapılanmasını gerekli kıldığı söyleyen Öneş bu bağlamda Türkiye’ye ihtiyaç duyulduğu görüşünde. Yeni küresel yapılanmada Türkiye, barışçı politikalarıyla bölgede istikrar sağlayacak ve böylece ABD ile Avrupa Birliği’nin bölgedeki boşluğunu doldurarak küresel politikalara hizmet edecek.

Dışarıda ve içeride, Türkiye’nin ekseninin kaydığı tartışılrsa da Öneş Türkiye’nin değil Dünyanın ekseninin kaydığını hatırlatıyor. Çünkü ona göre Küresel eksenindeki bu kayış, Türkiye’yi, kendi doğru eksenini bulmaya, dünyada ve bölgede, bu yeni eksenin gerektirdiği yeni rolleri üstlenmeye itiyor. Öneş Türkiye’nin yeni eksenini, ABD’nin küresel çıkarlarıyla çelişmediğini ama Türkiye’nin bu yeni konunun bugün İsrail’i ve bazı lobileri rahatsız ediyor.

Öneş kitabında Amerika’nın, Türkiye’nin iç sorunlarını çözmesini istediğini belirterek “Türkiye’nin bölgede barışçı politikaları sürdürürebilmek için evrensel değerlere dayanan bir sistem kurması ve Kürt sorununu çözmesi şart” diyor.

Türkiye’nin içeride bir türlü demokratik hukuk devletini kuramıyor oluşu ise ayrı bir konu. Çünkü Öneş’e göre bugün Türkiye’nin çözmesi gereken sorun aslında evrensel ölçülerde demokratikleşmedir. Kürt sorununu çözmeden de Türkiye’nin demokratikleşmesi ve bölgesinde küresel bir güç olması mümkün değildir.

1989’da MİT Diyarbakır Bölge Başkanlığı yapan, Körfez Savaşı döneminde Kürt göçlerini gören, PKK tırmanışının yaşandığı yıllarda Van’dan Hakkâri’ye neredeyse bütün bölgede çalışan Öneş kitabında Kürtlerin çözüme ilişkin önerilerini, yol haritasını, hükümet açılımını, meşru siyasete dönüş mesajları veren Öcalan ve PKK’nın bu süreci iyi değerlendirmesi gerektiğine işaret ediyor.

Kitapta ayrıca Öcalan’ın bir mektubuna da yer veriyor. Öcalan mektubunda bölünme korkusunu yenmek için üç hususun esas

alınması gerektiğini belirterek Cumhuriyeti üniter devlet ve laikliği kabul ettiklerini, halklara, haklara ve kültürlere saygı temelinde demokratik devleti yeniden tanımlamak gerektiğini düşündüklerini belirtiyor.

Öcalan Ortadoğu’da olası gelişmelere ilişkin önemli bulduğu dört tezden bahsediyor ve şöyle söylüyor:

“...Ortadoğu ve hatta bütün insanlık için; özelden de Kürtler ve Türkler için dile getiriyorum. Irak ve olası gelişmelere ilişkin yukarıda sözünü ettiğim dört tez ya da görüşümü sizlerle paylaşmayı önemli görüyorum. Zira önerdiğimiz çözüm anlaşılmazsa, bizleri ne gibi olasılıkların beklediğini bilmek, her yurtseverin hem hakkı hem de görevidir.

Peki, nedir bu dört tez? Birinci tez; Irak’a ilişkindir. Irak için görünen o ki, en uygun model, üçlü federasyon ya da konfederasyon olacaktır. İkinci tez; eğer üçlü federasyon ya da konfederasyon engellenirse, oluşacak olan Şia-Kürt ittifakıdır. Üçüncü tez; Suriye, Irak, İran ve Kürtlerin yaşadığı diğer topraklarda demokratik konfederalizmin uygulanmasıdır.

...Türkiye’dekiler konfederalizm deyince yanlış anlıyorlar, hemen bir devlet yapılanmasından söz ettiğimizi düşünüyorlar. Ama ben defalarca söyledim, kesinlikle bir devlet yapılanması söz konusu değildir. Üniter devlete ve bayrağa herhangi bir zararı söz konusu değildir. Bu bir çeşit demokratik özerkliktir”

Saddam Tarafından Katledilenler Dılşad Merivani

Sirwan Rehim

Bir yanı sevdandı Meriwani'nin, bir yanı savaşı. Savaşırken, sevdadan hiçbir zaman uzaklaşmadı. O da sonunda birçok sanatçı gibi amaçları uğruna şehit düştü.

Ona Latin alfabesinin şehidi de deniyor. Dılşad'ın yüreği sevdandı. Dile gelen ve yürekte saklanan sevgiliden kasıt, özlemler, amaçlar, düşlerdi. Sevdalı

şiiirlerinde, Kürtlerin ülkesizliğini, yurtsuzluğunu anlatıyordu. "Niçin mercan gözlerinden başka bir şeyim yok./Neden geldiğimi sorma? Yuvasız bir kuş gibi

boşa uçup yoruldum./Alnının sevdasında bir yuva yapıp uyumaktır dileğim./Ellerim kurumuş şu an. Fakat, saçlarının kokusuyla yeniden yeşerecek.../

Sevdanı büyüttüğüm günden beri/dertlerimi de yeşerttiğimin farkındayım/Ağlamalıyım bugün/Çünkü sen gözyaşlarımda yeşeren bir gülsün./

Eğer ağlamasaydım, gözyaşlarım olmasaydı, nasıl yeşerecektin bu yeryüzünde...

Bu dizelerin insanlık düşmanı Baas rejimi tarafından katledilen şairi, çok yönlü bir aydın ve sanatçıydı. Çocuk masalları, senaryo ve hikaye yazarı, şair

ve araştırmacıdır. Kürtçe dilbilimi alanında da uğraş vermiş olan Meriwani, 1972 yılında Bağdat Edebiyat Fakültesi Kürt Dili Bölümü'nden mezun olmuştur.

Yazmaya tiyatro ve şiir ile başlayan Meriwani, daha sonra eleştiri yazıları ve bilimsel araştırmalar üzerinde yoğunlaştı. 1973 yılında yazdığı "Lanewazan"

(Yuvasızlar) oyunundaki Kutbettin tipi hiç unutulmadı. Yine "Bukexan" (Oyuncak Bebek) "Erebane" (El Arabası) ve "Fayeqi Sayeq" (Şoför Faik) film senaryoları da

tanınmış eserleri arasında yer aldı.

Dılşad Meriwani; Feqiye Teyran ve diğer birçok Kürt edebiyatçısı üzerine oldukça ilgi çekici araştırmalar yapmıştır. Şu anda onlarca araştırması, eskinin

Baas baskısı ve bugünün ekonomik sıkıntıları yüzünden yayınlanmamış olarak beklemektedir.

Dılşad, Süleymaniye'de bir lisede Kürtçe öğretmenliği yaptığı bir dönemde öğrencilerinden, Kürt dili üzerine bir araştırma yapmalarını ister. Bunu duyan Baas rejimi

12 Şubat 1989'da Süleymaniye kentinde yakaladığı Meriwani'yi 13 Mart'ta daha 42 yaşındayken katleder.

Güney Kürdistan'da 1991 başkaldırısından sonra, Süleymaniye Baas emniyetinin Kürt peşmergelelerin eline geçen belgeleri arasında Dılşad Meriwani'nin de dosyası vardır.

Dosyada, "Bu suçlunun, öğrencilerine Kürt milliyetçiliğini ve bölücülüğü aşıladığı" ibaresi ile birlikte, bölücülük suçunun, öğrencilere Latin alfabesi öğretmek suretiyle

yapıldığı, "Suçlunun daha önce peşmergelelik yapmasının tespit edildiği ve bütün bunlardan dolayı ölümle cezalandırıldığı" yazılır. Latin alfabesi sebeplerden biri olsa da

kuşkusuz katledilmesine yol açan asıl neden, Meriwani'nin yazarlığı, yurtsever kişiliği ve halkına bağlılığıydı. Öğrencilerine Kürt halkının çektiği acılarına sahip çıkmalarını,

kültürlerini geliştirmelerini ve doğrudan mücadeleye katılmalarını öğütüyordu. Gençleri çok seviyor, onlara ayrı bir değer veriyordu.

Dılşad Meriwani dışında Baas rejimi tarafından katledilen Kürt sanatçılarından bazıları da şunlardır: Salih Yusivi (1979 gazeteci yazar), Cemil Rencber (1981 şair)

Yusuf Derelery (1982 yazar), Kadir Kaban (1983), Abdulhalik Maruf (1984 Bilim adamı) ve Şakir Fettah (1988 tarihçi, gazeteci ve yazar). 1991 başkaldırında şehit düşen

dört tiyatrocuyu da anmadan geçmemek gerekiyor: Cevher Bapir, Nevzat Mustafa, Erivan Omer Dewlet ve Samet Hacı Hamit.

Çeviri: Murat Batği

Kadına karşı şiddet karşısında Bölge Hükümeti'nin programı

Dr.Berhem Salih: “Kadına karşı ayrımcılık sorunu çözülmeyince, diğer sorunların çözümü için atılan adımlarda eksikler olur”

Dünya Kadına Karşı Şiddetle Mücadele günü program çerçevesinde yapılan etkinliklere katılan Kürdistan Bölgesi hükümeti başbakanı Dr. Berhem Salih Ahmed, yaptığı konuşmada, programın sosyal, siyasi ve medeni bir görevin gereği olduğunu belirtti. Salih, her ne konumda olursa olsun, hangi mevkide olursa olsun herkesin bu sorun karşısında hassas olması ve kadına karşı şiddetin karşısında olması gerektiğini ifade etti.

Bir başkan olarak değil, bir vatandaş olarak şunu söylemek istiyorum : “Kadına karşı ayrımcılık sorunu çözülmeyince, diğer sorunların çözümü için atılan siyasi ve ekonomik adımlarda eksikler olur”.

Salih, bir başbakan olarak da, hem kendisinin hem de bütün çalışanların kadına karşı şiddetin karşısında durması gerektiğini ve kadınların her kesim ve sınıftan erkekle eşit haklara sahip olması için çalışılması gerektiğini ifade etti.

Kadına önem vermek

Kadına karşı şiddete ve ayrımcılığa karşı kadın yüksek komisyon ve bu anlamda bir yasa çıkartılmasının iki önemli adım olduğunu ifade eden Salih, hükümetin ve parlamentonun bu anlamda çalışmalarına devam ettiğinin üzerinde durdu.

Salih, kadın komisyonun hükümetin kurumlarından biri olacağını ve bunda amacın bölgedeki kurumların kadın sorunları karşısında siyasi, sosyal ve ekonomik

anlamda tek söyleme sahip olmalarını ve sağlıklı kararlar çıkarmayı sağlamak olduğunu belirtti.

Komisyonun bazı sorunlardan dolayı çalışmalarında gecikmesinin üzücü olduğunu ifade eden Salih, komisyonun en kısa zamanda çalışmalarına başlayacağını ve komisyonun başına Pakhshan Zangana'yi getirdiklerini ve Zangana'nin kısa bir süre içinde bütün kurum ve kuruluşlarla aday üyeler için koordineli olarak çalışmalar yürüteceğini ifade ederek, kadınların sorunlarının ve şiddetin ortadan kaldırılması için çok iyi çalışmalar yapmayı umut ettiklerini ifade etti.

Kürdistan Bölgesi'nde kadınların son yıllarda çok önemli mevkilere gelebildiğini ifade eden Salih, kadınlar için parlamentoda kota sistemi olduğunu, kadınların yargıda olsun diğer alanlarda olsun yüksek mevkilere gelebildiğini belirtti ve parlamentodan her proje için kadınlara özel bir önem vermesini, projelerde eşit bir şekilde bulunmalarını istediklerini dile getirdi.

Namus Gereksiz Öldürmeler

Namus gerekçesiyle kadınların öldürülmesinin yasa, insani değer ve İslam dinine karşı olduğunu ifade eden Salih, bu konuda yasaların gözden geçirilmesinin ve önlemler alınmasının çok önemli adımlar olduğunu belirterek buna rağmen öldürmelerin devam ettiğini belirtti. Salih, bu gerekçeyle öldürmeler yaşanmasının üzücü olduğunu belirterek, en son vakianın İsveç'te yaşandığını sözlerine ekledi.

Şiddete dair istatistik veriler

Kadına karşı şiddetle mücadele genel müdürlüğünün verilerine göre, Kürdistan Bölgesi'nde 2010 yılının ilk 6 ayında 59 öldürme olayının yaşandığını, 239 kendini yakma, 671 işkence, 63 cinsel şiddet, 1028 şikayet olduğunu ifade eden Salih, bu verilerin endişe verici olduğunu ve bu tür olayların yaşanmaması için gerekli adımların atılacağını ifade etti.

Kadınların sünnet edilmesi konusuna

da değinen Salih, yasaların buna karşı olduğunu, bu fenomenin bölgede azalmakta olduğunu, sağlık bakanlığının verilerine göre Dohuk'ta buna rastlanmadığını sadece Erbil ve Süleymaniye'nin bazı yerlerinde buna rastlandığını ifade etti. Salih, bu tür olayların son bulması için hem hükümetin hem de parlamentonun gerekli önlemleri ve tedbirleri aldığını belirtti.

Aile içi şiddet olaylarıyla mücadele yasasının onayı

Aile içi şiddet olaylarının önüne geçilmesi gerektiğini söyleyen Salih, bu yönde hazırlanan yasanın parlamentodan geçmesi için çalışmalarına başladığını ve bu yönde gerekli hazırlıkların yapıldığını belirtti.

Bir başkan olarak değil, bir vatandaş olarak şunu söylemek istiyorum : “Kadına karşı ayrımcılık sorunu çözülmedikçe, diğer sorunların çözümü için atılan siyasi ve ekonomik adımlarda eksikler olur”.

Foto: Sefin Hamid

”Ortadoğu babaerkildir. Babaerkil toplumlarda kadının varlığı yoktur”

”Erkek kendi çıkarlarının sınırının dışına çıkmadığı kadarıyla kadına otorite veriyor”

Ortadoğu toplumu diğer toplumlardan çok sayıda farklı özelliğe sahiptir. Toplumsal yapısı, toplumsal davranışları ve bunun diğer eyleme dönüşü karmaşık bir özelliğe sahip. Bu konuda Stokholm Üniversitesi Cinsiyet ve Cinsellik bölümü mezunu gazeteci yazar Evin Aziz’le yaptığımız söyleşiyi değerli okucularımızla paylaşıyoruz:

*Kadın sorunu toplumun temel sorunudur. Tarihe bakarsak kadınların 20. YY'ın ortalarına kadar da oy kullanma hakkına sahip olmadığı görülür. Ancak daha sonraki gelişmeler sayesinde kadınların siyasi ve idari hayatta çok önemli bir rolü oldu ve bu bugüne kadar da devam etmekte hatta bazı kadınlar devlet başkanlığına kadar da gelebiliyor. Ancak bazı toplumlarda kadın hala baskı altında bunu nasıl yorumluyorsunuz?

-dünyadaki bütün toplumlar ana erkil aşamdan geçmiştir. Dünyada kadınların elde ettikleri başarılar da erkeğin bir rolü olmamıştır. Herşeyi kadın kendisi yapmıştır. Eski Yunandan gelen bir anlayış vardır. Erkeklerin üst kadınların alt olduğu düalizmi. Erkekler burada akıl ve kültür kadınlar ise doğa olarak nitelenmekte.

*bazı karın kuruluşları kadının sadece merkezde olduğu zaman özgür olduğunu söylüyorlar. Ancak Ortadoğu'da kadının siyasetteki varlığının sadece güzellik ve gösteriş için olduğu görülüyor. Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

-Bence kadın kara mekanizmalarında bilinçli olmalı ve bilinçli bir şekilde kara vermeli. Ancak bizim toplumumuzda bunu göremiyoruz. Bunun en önemli kanıtlarından biri geçene sene parlamentomuzda çok evlilik yasası oylanırken bazı kadınların bu yasa evet demeleriydi. Halbuki çok evlilik hem kadın hem de erkek için insani düzeyi azaltıcı bir unsurdur.

*Ortadoğu'da kadının özgürlüğü seçime bağlanmış ve bu erkek tarafında kadına verilen bir izinle mümkün olabiliyor. Burada kadının birey olarak görülmediği ve toplumsal sınıflamaya tabi tutulduğu görülüyor. Acaba kadın, kendi özgürlüklerini elde etmek için erkeğe ve demokrat erkeklerin gücüne ihtiyaç duyuyor mu?

-Elbetteki kadın toplumda tek başına bir varlık değildir ve tek başına haklarına ulaşmaz da. Ancak şu açıktır ki erkek kendi çıkarları ölçüsünde kadına otorite verir. Erkek otoritesinin sarsılacağı yerde

sınırlamalar getirir. Bunun en önemli örneği Fransız ihtilalidir. Bence Kürt kadını bu anlamda 18.yy dönemimin taleplerinin düzeyine daha ulaşmış değil. Fransa'da kadınlar, ihtilal zamanında meydana indiler ancak erkeğin saldırısına uğradılar ve onlardan biri Mari De Goza asılarak öldürüldü. Ebetteki bunu diğer kadınlara korku vermek için yaptılar. Kadın kuruluşları kurulmakla beraber bunlarda aslında feminizme dair bir şey yoktu. Bizdeki kuruluşlarda buna benziyor. 18 yıldır kadın kuruluşları var. Ancak temel sorunla devam ediyor. Erkeklerin de şunu anlaması gerekiyor ki kadın da kendileri gibi toplumun bağımsız yaşayabilen bir bireydir. Yani erkeklerin kadının birey olduğunu anlaması gerekiyor.

*Üçüncü dünya ülkelerinde kadının kendine olan güveni azdır. Her ne kadar aile içinde irade sahibi olsa da, toplum içinde bastırılıyor. Sizce Ortadoğu'da kadın ile erkek eşitliği ilerlemenin esası mıdır?

Ortadoğu ve özellikle de bizim toplumumuz babaerkilli bir toplumdur. Böyle toplumlarda kadının varlığı yoktur ve kadının varlığı erkeğe olan cinsel bağımlılıkla tanım-

Elbetteki kadının toplumda tek başına bir varlık değildir ve tek başına haklarına ulaşmaz da. Ancak şu açıktır ki erkek kendi çıkarları ölçüsünde kadına otorite verir. Erkek otoritesinin sarsılacağı yerde sınırlamalar getirir.

lanmaktadır. Toplumda belki evlenmek istemeyen çok sayıda insan vardır. Ancak toplumsal baskı onları evliliğe itmekte. İlişkileri özgür olmalı ve bireyle toplumda ki birey haklarına ulaşsınlar.

***Bazıları kadın ve erkeğin ekonomik olarak özgür olmamaları durumunda diğer alanlarda da özgür olamayacaklarını söylüyorlar. Ortadoğu’da kadınların ekonomik hayata katkıları var. Kadınların özgürleşmeleriyle kendi ülkelerindeki ekonomik kaynakların gelişmesi arasında nasıl bir ilişki var?**

-Hiç şüphesiz ki ekonomi kadınlar için önemli bir özgürlük unsurudur. Eğer Kürt kadını ekonomik özgürlüğe sahip olsaydı yada hükümet onlara sosyal güvence verseydi mevcut ailelerin % 90’ı birbirinden ayrılacaktı. Ben bunu bir araştırmaya dayanarak söylüyorum.

***Ortadoğu’da feminizmin sadece orta sınıf, daha üst sınıf yada okuyanlar içinde olduğu görülüyor. Bundan dolayıdır ki kadının sesinin olabilmesi için okuma öncelikli unsurlardan biri haline geldi. Kadının bu durumu kadınların oynayacağı rol üzerinde ne kadar etkili?**

- Feminist post kolonyal ve queerfeminizm olarak adlandırdıkları telakisine sahipler. Postkolonyal feminitlerden biri Chandra Talpade Mohanty’dir . Mohanty femizmi Ortadoğu kadını göz önünde bulundurmamakla sert bir şekilde eleştiriyor. Ancak ben femizmi dayandığı üç ana unsuru olan bir ideoloji olarak tanımlıyorum. Bunlardan biri kadınların erkelerden az otorite sahibi olmaları. İkincisi eşitliğe dayanmayan siyasi yapının değiştirilmesi ve üçüncüsü ise cinsiyettir.

***Kürdistan Bölgesi’nde kadın organizasyonları gittikçe artmakta. Ancak bunun yanında kendini yakma, intihar, namus olayları ve şiddet artıyor. Bu konuyu ve kadınların organizasyonlara karşı güveninin azalmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?**

-Buna cevap vermek için kadının erkeğin işgaline uğradığı ve felokratizm olarak adlandırılan aşamasına değinmek istiyorum. Bu aşama ataerkil dönemden önceydi. Erkeğin çocuk yapımında öneminin kavranmasıyla bütün meselelerde otoritesi ortaya çıkmakta. Bugün bizim toplumumuzda bunun yansımaları görmek mümkündür.

Bölge ile merkez arasındaki ekonomik sorunlar nereye kadar devam edecek?

Muvafak Miravdalı

Ekonomi konusu şimdiki en önemli konulardan biridir. Bunun hayatın bütün alanları üzerinde etkisi vardır. Devletler gelir konusunda farklılıklar taşır. Hepsinin farklı oranlarda ve düzeylerde gelirleri vardır. Ekonomistlere göre Irak doğal kaynak gelirleri açısından önde gelen ülkelerden biri sayılırken, petrol bu ülkenin ekonomisinin can damarı sayılıyor. 2003 yılından bu yana petrol Irak'ın dışarıya sattığı belkide tek gelir kaynağıdır. Gelir ve bütçe petrolden gelecek gelire dayanılarak hazırlanıyor.

Sorunların ortaya çıkışı

Irak'ın petrol gelirleri Irak hakkının malıdır. Burada da Kürdistan Bölgesi'nin kendi hissesi vardır. Kürdistan Bölgesi'nin payı yıllık bütçeye göre % 17'dir. Maaşlar, kurum ve kuruluşların masrafları bu sayede karşılanmakta. Bu, petrolün bütün ülkelerde yaşam standartlarını yükselttiği gibi burada da bunu sağlamada önemli bir etkisi olacaktır.

Irak'ta önceki parlamento döneminde merkez ile bölge arasında bazı sorunlar zuhur etti. 140. Maddeyle birlikte peşmerge bazı ekonomik sorunlar iki taraf arasında çözülemeyen sorunlar oldu. Petrol ve gaz meselesi üzerinde en fazla tartışmaların yapıldığı konulardı. Bölge ile merkez arasında bu konu üzerinde çok konuşmasına rağmen sorun çözülemedi. Bunun temel sebebi Bağdat'ın sergilediği katı tutumdu. Bağdat, Bölge'nin petrol şirketleriyle imzaladığı anlaşmaları sürekli olarak yasa dışı saydı ve Bölge'de

devamlı olarak bunu reddetti. Bir diğer sorun ise Bölge'nin aldığı % 17 lik bütçe oldu. Merkezi hükümet her sene yeni bütçenin hazırlanması sırasında bu oranı düşürmek için çaba gösteriyor. Bu da iki taraf arasında tartışmalar yaşanmasına sebep oluyor.

Bölge'nin faaliyetlerinin dayanağı: Bütçe

Petrol, gaz ve bütçe konuları Bölge ile merkezi hükümet arasında içinden çıkılmayacak bir sorun haline geldi. Merkezi hükümetin sert teamül anlayışı bu sorunların çözümünü engelleyen temel etkendi. % 17'lik bütçe Kürdistan Bölgesi için çok önemlidir. Zira bölgenin idari ve ekonomik faaliyetleri bu bütçeye dayanıyor.

Bütçe oranı yerleşmiş olmalı.

Kürdistan Bölgesi'nin merkezi hükümetteki temsilcilerinin bu sorunu çözme konusunda sorumlulukları vardır. Onların hakim olabilecek planlı ve sistematik bir siyasete ihtiyaçları var. Petrol ve gaz konusunda yatırım yapmak, petrol ve gaz çıkartmak bölgenin anayasal bir hakkıdır. Nüfus sayımı yapılan kadar bütçe konusunda çok dikkatli olmak gerekiyor. Zira bu ve buna benzer konular hassas konulardır. Bundan dolayı Kürt temsilciliği bu konunun tek taraflı hale getirilmesi için bütün çaba ve gayretlerini sergilemelidir. Kürt temsilcisinin bu sorunları bölge halkının çıkarları çerçevesinde nasıl çözeceklerini görelim.

Burada da Kürdistan Bölgesi'nin kendi hissesi vardır. Kürdistan Bölgesi'nin payı yıllık bütçeye göre % 17'dir. Maaşlar, kurum ve kuruluşların masrafları bu sayede karşılanmakta. Bu, petrolün bütün ülkelerde yaşam standartlarını yükselttiği gibi burada da bunu sağlamada önemli bir etki olacaktır.

Muvafaq Miravdali

Irak Kürdistanı'nda yatırım fırsatı

Yatırım hareketliliği ve faaliyetleri her yerde önemli bir ekonomik iz bırakıyor. Her ülkede ve bölgede, eğer yatırım aktif ve pratiğe dönükse bunun diğer sektörler üzerinde büyük bir etkisi olacaktır.

Uygun bir zemin yaratmak

Irak rejiminin 2003'te yıkılmasından sonra, Kürdistan Bölgesi çok önemli bir ekonomik ilerleme ve gelişme elde etti. Bunun da yatırım üzerinde etkili olan bazı iç ve dış unsurları vardır. Çünkü yatırımın hem yerli hemde yabancılar için sermayelerini kullanabilecekleri uygun bir zemine ihtiyacı var. Yatırıma dair yasal prosedüre geçmek istemiyorum. Ama yatırım için belkide en önemli özellik bölgenin istirarlı olmasıdır.

Kürdistan Bölgesi siyasi ve ekonomik açılardan büyük bir açılım yaptı. Dünyadaki önemli ülkelerin dikkatini bölgeye çekmeyi başardı. Güney ve orta kesimle kar-

şılaştırıldığında Kürdistan Bölgesi büyük bir farka sahiptir. Bu çok açık bir şekilde görülüyor. Asayişin sağlanmış olması, istikrarın olması ve ekonomik canlılık olması bölgenin yatırım alanında gelişmesini sağlamıştır.

Ekonomik alt yapının yeniden kurulması

Her ekonomik sektörde yatırımın kendine has bir önemi var. Ancak bunların içinden bazı alanlara öncelik verilirse daha iyi olacak. Bölge hükümetinin bu alanları belirlemesi ve bir plan dahilinde iş yapması endüstri sektöründe ileri olan yabancı şirketleri daha fazla çekecektir.

Irak rejiminin 2003'te yıkılmasından sonra, Kürdistan Bölgesi çok önemli bir ekonomik ilerleme ve gelişme elde etti. Bunun da yatırım üzerinde etkili olan bazı iç ve dış unsurları vardır. Çünkü yatırımın hem yerli hemde yabancılar için sermayelerini kullanabilecekleri uygun bir zemine ihtiyacı var.

Şivan Üstüne Birkaç Söz

N.Ferhat SAĞNIÇ

Son günlerde suni gündem ile Kürd aydınlarının bir birilerine Kürd sanatçı Şivan Perver üzerinden eleştiriler yönetmelerini takip ediyorum. Bazen kantarın topuzunu kaçırıyorlar.

Burada kimseye ahlak dersi vermeyi tabii ki düşünmüyorum. Bu benim işim değil. Beni bu yazıyı yazmaya zorlayan şey daha öncede yazmak istediğim ama hep ertelediğim Şivan'la ilgili gündemin oluşma-

sı oldu.

Şivan herkesin bildiği/ söylediği gibi büyük bir sanatçıdır. Burada bunların tekrarına gerek yok sanırım. Dünyanın kabul gördüğü en büyük ses olan Şivan Kürd bağımsızlık ruhunun oluşmasında büyük etkileri olan bir sanatçı. Şivanın müziği kah bizi savaşa, kah bizi aşka davet etti. Bu davetlerinde hep bir başkaldırı vardı, isyankarlık vardı. Devrimci ruhla söylediği

Şarkılarımızda hep bizi göz yaşlarına boğdu. Zaman zaman yol gösterici, politik duruşuna da denk düşen müziğinde bize mesajlar vermeyi de ihmal etmedi.

Ka Kurdistanam ka ile anarşist duygularımızı en uç noktalara çıkararak. Halapce ile göz yaşlarımızı akıtan, ama ille de bağımsız Kürdistan diyen Şivan hep yüreğimizde taht kurmasını bildi.

Sanatçısına bu kadar misyon yükleyen Kürd halkı elbette ki zaman zaman Şivanın politik duruşuna tepkileri de oldu. Apo ya özel konser vermesi çok doğru bir davranış değildi. Ama ben bir Kürd olarak bunu görmemezlikten geldim. Şivanın zaman zaman kasetlerinde konuşmasını hiç sevmedim. Şivanın Türkçe tek bir kelime söylemesini hiçbir zaman içime sindiremedim. Beni bağımsızlığa çağıran Şivan; bağımsızlığı olmalıydı/ olmalıdır.

İnternet sitelerinde açıklamalarını dinliyorum/ okuyorum . O güzel sesi ile bir şeyler söylüyor ama ben duymuyorum bile.

Uzatılan "dost" elini sıkıttığını söylüyor. Uzatılan elin dost eli olmadığını biliyor, ama o ele dost demesi bendeki Şivan mit 'ni yerle bir ediyor. Kürd sanatçıların işi diğer dünyadaki sanatçılardan kat be kat zordur. Elbette ki Şivan bunun farkında.

Düşmanla görüşmek sömürge bir ülkenin sanatçısının işi değil. Ne görüşecek?Ne anlatacak düşmana? Düşmanla görüşmek; örgüt işidir, parti işidir, Kürd halkını kurumsal olarak temsil eden kurumların işidir. Uzatılan elin dost eli olduğunu söylemesi ayrıca büyük bir gaf olarak Kürd tarihine yazmış oldu. Ülke içinde binlerce Kürd kanı ile elini yıkayan şahsın eline dost eli demek tabii ki Kürd kamuoyunda vicdanları sızlatmıştır. Üstelik o el kurumsal/ devletsel bir eldir ve bir planın parçasıdır. Ve o el Kanlıdır. Bunu Şivan'ın anlamaması, bilmemesi mümkün değil.

Şivanın dışında dinlediğim Kürd sanatçısı yok gibidir. Burada Şivan'dan beklentilerim ide sıralamak istiyorum.

Kürd kamuoyuna ciddi bir açıklama yamak zorundadır. Müziği ile dağlara gönderdiği ve dağlardan dönemeyen Kürd gerilasına, Müziği ile cezaevlerine gönderdiği işkencelere uğrattığı Kürd halkına, kasetlerinin bedelini canıyla ödeyen Kürd devrimcilerine bir açıklama yapmak zorunda. BEN HALA BAĞIMSIZ KÜRDİSTANI SAVUNAN BİR KÜRD SANATÇISIYIM. Bağımsız Birleşik Kürdistan benim şiarımdır demeli. Yani güven tazelemelidir. Benim böylesi bir güven tazelemeye ihtiyacım yoktur da diyebilir. Kendisi bilir.

İsviçre'de yıllar önce ben Şivanın konserini izlemiştim. O günü hiç unutmamışım. Tadı damağımda kaldı. Beni İsviçre'de Kürdistan'ın özgür dağlarına çağıran Şivan'ın; politikada hata yapma hakkı yoktur.

Gelelim Şivan üzerinden süren tartışmalara. Hasan Bildirici bir yazısından dolayı Kadir Satık arkadaşına resmen saldırmış. Hani derler ya belden aşağı saldırı sanırım böylesi olmalı. Kadir' i ajanlıkla suçlamış. Elinde bilgi belge varmış. İyide Kadir TC yasalarına göre vatana ihanetle suçlanmış. Yunan ajanı olarak ta ceza almış. Yani burada kadir'i yermesine gerek yoktu ki. Aksine kadire bir paye biçmeliydi.Kadir Kürd halkına karşı bir düşmanlık yapmamış.Aksine ailece Kürd halkının haklı davası uğruna ölümüne bedeller ödemiş bir ailenin çilekeş Kürd yurtseveri. 12 eylül öncesi ailece bedel ödeyen ender ailelerden biri olan Satık ailesi hala bedeller ödemeye devam ediyor. Burada Kadir ve Murat'ın avukatlığını yapmak gibi bir derdim yok. Zaten böyle bir avukatlığa da ihtiyaçları yok. Ben bu aileyi yakinen tanıdığım, bu iki kardeşin direnişlerine bizatihi şahit olduğum için vicdanen bunlara saldırılmasını hele hele ajanlıkla suçlanmasının kabul edemediğimdendir. Bazen içimden şunu demek geliyor; herkes haddini bilmeli!!!

Şunu açıkça söylemek gerekirse Bay Bildirici; Kürd halkı çok değerli insanlar yetiştirdi. Çokta değersiz çöpe atılan insanlar yetiştirdi. Emin ol sözü geçen iki insan Kürd tarihinde yabana atılacak insanlar olmayacak.

Avan Cemal: “Güzellik sa- natçı için ba- şarının şartı değildir”

“Harire” adı altında çıkardığı özel çalışmasıyla dikkatleri üzerine çeken Avan Cemal, Güzel Sanatlar Enstitüsü’nden mezun. Başarılı bir çizgisi olan Cemal, sanat ve sanat hayatıyla ilgili Gülân’a konuştu.

Cemal, sanatı konusunda halkı bıktır- mak istemediğini, bundan dolayı uzun süreli ekranlarda bulunmayı ve uzun çalışmalar yapmaktan kaçındığını söylüyor.

-Eğer biri gerçekten sanatçıysa, ne olursa olsun sanatının halk nezdinde sevileceği inancına katılıyor musunuz?

Avan: Sanatçı ya da şarkıcı her sene yeni bir şey üretmek zorunda değildir. Şimdi sanat işi daha da zorlaştı. Çünkü bunun için gerçekten de iyi bir zaman ayırmak gerekiyor. Bunun için bir süreç var ve bunun gerekleri ne ise yerine getirilmelidir. Ancak hepsinden de önemlisi mali durumdur. Eğer sanatçı mali açıdan iyi ise işlerini daha iyi ve kolay yapabilir. Ancak eğer durum bunun tersi ise işler zorlaşır.

Güzellik başarılı olmanın şartı değildir

Sizce, yüz ve şekil başarıda ne kadar etkili?

Avan: Gerçekte, hem erkek hem de kadın sanatçıların sanatta başarısında vücut ve sima önemli değildir. Çok güzel sanat-

çılar var ama sanatta iyi değiller. Ancak dünya çapında sanatta ün yapmış kadınlar var ama güzel değiller ve de büyük bir kit- le onları dinliyor.

Ancak bazı Kürt ve Arap kadının vücutlarını kullanarak sanatçı olmaya çalıştıkları gerçeği de var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Avan: Bu aslında her yerde var olan bir şey. Bazıları taklit ederek ya da ailesinin sahip olduğu sanatsal kimliği kullanarak ilerlemeye çalışıyor.

Sanatı ticarete alet edenler konusunda ne düşünüyorsunuz?

Avan: Bazılarının böyle yaptığı hakikati mevcuttur. Ancak, sanatçıyı anlamak gerekiyor. Bazılarının sanatından başka geliri yok. Buna dağır vermek gerekiyor. Ancak şunu unutmamak gerekiyor ki, sanatından para anlamında gelir elde ediyorsan dahi, bunu dile getirmemek gerekiyor.

Ticari yön acaba daha iyi bir ürün çabması için bir gerekli mi?

Avan: Aslında, bunun artıları var. Zira, eğer makat sanatın geliştirilmesi ise bi konserden iyi bir para elde edilebiliniyorsa, başka bir konsere daha iyi imkanlarla çıkılabilir. Ancak eğer maksat sadece para ise bu farklı.

Kürtler arasında, bayan ve erkek sanatı şeklinde iki sanatın olduğu yönündeki düşünce doğru mudur?

Avan: Böyle bir şey yok. Sanat sanattır. Ancak iki cins bunu yapabilir. Kadının üstün olduğu ve erkeğin üstün olduğu sanat alanları vardır.

Sizce kadın sanatçılar, hazırladıkları parçaların kadınlara özgü olması gerektiği kanaatine varmışlar mıdır?

Avan: Ben her zaman şunu savunmuşumdur: "Kadın erkek ağırlıklı olabilecek bir şey hazırlamamalıdır." Örneğin ben şimdi folklorik bir çalışma içindeyim ve daha çok kadına özgü argümanların kullanıldığı bir çalışma oluşturmaya çalışıyorum.

Kadınlara has müzik gruplarının kadın sanatçıların ilerlemesinde ne gibi faydası olmuştur.

Avan: Eğer grup küçük te olsa enazından Kürt sanatının gelişmesinde bir rolü olmuştur. Kadın sanatçıların artarsa bunun Kürt sanatının ilerlemesinde yapıcı bir etkisi olur.

Sanatçılara özgü bir organizasyonun olmamasının kadın sanatçıların üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur.

Avan: Elbetteki bunun olmaması eksikliklidir. Sanatçının orta düzeydeki hayatı, para kazanma ile sanatını icra etme şeklinde kendini gösteriyor. Sanatçıların çoğu devlet memuru ve ciddi olabilecek sermayeleri yok. Örneğin ben beş yıldır bir CD hazırlığı içindeyim ve eğer desteğim olsaydı bunu çok kısa bir süre içinde tamamlayacaktım. Çoğu sanatçıya hiçbir yardımda bulunulmuyor.

Bu sorun nasıl çözülür?

Avan: Özel ve resmi sektör bu konuda duyarlı olmalıdır. Örneğin Kültür Bakanlığı bunun için bazı müesseseler oluşturabilir.

Sanatçıların Organizasyonu

Kürdistan Sanatçıların Organizasyonu'nun nasıl bir rolü olmuştur?

Avan: Malesef sınırlı bir yetkiye sahip olduğu için şahsen bir fayda görmüş değilim. Onlar da sınırlı yetki durumlarını üstlerine iletmiş olabilirler. Ancak olması gereken etkili çalışmadır.

CHINAR

“Evlenme kararı almadım”

Hazırlayan: Zana Dılşad Dzeyi

“Dört yıldır Kürdistan’ı görmedim. Ancak bu yakınlarda Kürdistan’ı ziyaret etmek için hazırlıklara başladım. Annemi özlüyorum ve Kürdistan’a ulaşır ulaşmaz önce annemin kabrini ziyaret etmek istiyorum” diyor Çınar.

Yurt dışında yaşayan Kürt sanatçı Çınar, özel hayatından fazla bahsetmek istemediğini söylüyor.

1998’de yurt dışına çıkan Çınar İsveç’te yaşıyor. Çınar, sanata başlarken çevresine önem verdiğini, sanatçı çevrelerle tanışmak için çalıştığını ve sanatçı kimliğini kazanmasında bu çevresinin önemli bir rolünün olduğundan bahsediyor. Çınar, kendisinin de bir düzeye kadar çevresi üzerinde etkisinin olduğunu dile getiriyor.

“Ay Dile min Çend Tenge” Çınar’ı belkide popüler yapan en önemli şarkılarından birinin adı. Çınar bu şarkıda özlemlerinden ve sıkıntılarından bahsediyor, şarkıyı söylediği dönemin şimdiki dönem arasında farklılıkları olduğunu, o zaman çektiği sıkıntıların şimdi hafiflediğini söylüyor.

Albumünde sergilediği stilinden memnun olduğunu belirten Çınar, bu stilini değiştirmek istemediğini ancak bunun yanında hiçbir sanatçının eksiksiz olmadığını bundan dolayı da eleştiri alamının normal olduğunu belirtiyor.

Çocukluk dönemlerinden de bahseden Çınar, küçükken her çocuk gibi oyun oynamayı sevdiğini, arkadaşlarıyla oyun oynadığını ancak çocukluğuyla ilgili olarak herşeyden bahsedemeyeceğinin altını çiziyor.

Fazla ekmeğe yemediği için devamlı aç olduğunu belirten Çınar, yemeklerden bulgur sevmediğini; pilav ve fasulye sevdiğini belirtiyor.

İlkokulu Süleymaniye’de tamamladığını belirten Çınar, ilkokuldayken Arapça dersinden ve Arapça hocasından nefret ettiğini belirtiyor. Çınar, okuldayken arkadaşları yüzünden dayak yediğini de söylüyor.

Ayakkabı alışverişini sevdiğini belirten Çınar, 10 çift ayakkabısı olduğunu, yüksek topuklu ayakkabıdan hoşlandığını belirttik, bir gün bundan dolayı düşmekten de korktuğunu söylüyor.

Uzun saçlarını sevdiğini belirten Çınar, ancak bir değişiklik yapıp saçlarını kısaltacağını belirtiyor. Nikah için para ve altını sevmediğini söyleyen Çınar, okul okuduğu için ve sanatla uğraştığı için şimdilik bunları bir kenara bıraktığını belirtiyor.

**“Ay Dile min
Çend Ten-
ge” Çınar’ı
belkide po-
püler yapan
en önemli
şarkılarından
birinin adı**

CHOPY: "Uzun Hava Söylemeye Devam Edeceğim"

Hazırlayan: Zana Dılşad Dzeyi

1984 Kerkük doğumlu olan ve ailesiyle birlikte Hollanda'da yaşayan Kürt sanatçı Chopy Fattah, şimdiye kadar 3 albüm ve 15 klip çıkarmış. Fattah ile, müzik ve özel hayatıyla ilgili bir röportaj yaptık.

***Geleneksel ve modernite arasında bir müzik stili var. Bunu değiştirmeyi düşünüyor musunuz yoksa bu tarzı sürdürme niyetiniz var mı?**

Chopy Fattah: Bazıları benim sabit bir stilde sanatımı sürdürmem gerektiğini söylüyor. Ancak bana göre böyle değil. Başarılı olabilirim farklı stillerde sanatımı icra edebilirim. Bundan dolayıdır ki hem İngilizce, hemde Kürtçe'nin uzun hava ve folklorik gibi değişik şarkı ve müzik tarzlarını kullanabiliyorum.

***Helkewt Zahir'in katkılarıyla yaptığınız son klbinizi nasıl görüyorsunuz?**

Chopy Fattah: Zahir'le birlikte bu albüme iki yıl önce karar vermiştim. Bütün tarzlarda çalışmak istiyorum.

***Ancak son albümünüzün önceki albümlerinizi gibi rağbet görmediği söyleniyor!**

Chopy Fattah: Bazıları tarafından yoğun ilgi gördü. Hiçbir sanatçı herkesin gönlüne göre bir şey yapamaz. Elbetteki bazıları beğenmeyebilir. Ancak şunu diyebilirim ki eğer beğenilmeseydi Vin Tv tarafın ikinci kez basılmayacaktı.

***Chop'nin eski albümünde metinlerin önceki metinlerden farklı olduğu söyleniyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?**

Chopy Fattah: Albümümde kullandığım metinlerden memnunum. Metinler Ekrem Emin, Dr. Aras Abdulkemir, Mehabat Karadağı, Edip Çelki, Hama Sait İbrahim ve Renc Sengavi'ye ait. Bunların metinleri

Zekeriy, Hasan Şerif, Şwan Perwer, Adnan Kerim ve daha çok kişi tarafından kullanılıyor. Bunları Kürt edebiyatındaki namları bellidir.

***Bundan sonraki sanat projeniz nedir?**

Chopy Fattah: İngilizce bir klip çalışmam var. Çalışmalar Lübnan'da yapıldı ve bitmek üzere. Bunun yanında makam çalışmam var ve o da bitmek üzere. Bu "Şara" adını taşıyor. Şara'nın değişik anlamları olduğu gibi annemin de adı şarar. Ve bunun için çalışmalarımı Dohuk, Erbil, Süleymaniye ve Kerkük'te yaptım. "Le Paşmergım" makamı için de yeni ve Türk çalışanlarla birlikte bir klip çalışması yaptım.

***Kadına dair sanat Kürt toplumunda yer ediniyor mu yada ne kadar var?**

Chopy Fattah: Bir kadının sanata girişi beni herzman sevindirmiştir. Kadınların sanat hayatındaki etkileri gün geçtikçe artıyor.

***Eskiden Kürdi elbiseler giyerdiniz ve uzun hava söylediniz. Şimdi ise sizde değişiklik var. Bu konudakim düşünceniz nedir?**

Chopy Fattah: Uzun hava söylemeye devam ediyorum ve son çalışmamda da iki uzun hava var. Kürdi elbise giymekten de onur duyuyorum.

***İki yıl önce medyada sizin ve Herdi Salah'ın bir proje için arsa aldığınız haberi geçti. Bu projeniz nereye ulaştı?**

Chopy Fattah: Şuana kadar da hiçbir proje için arsa almadım.

Bazıları benim sabit bir stilde sanatımı sürdürmem gerektiğini söylüyor. Ancak bana göre böyle değil. Başarılı olabilirim farklı stillerde sanatımı icra edebilirim. Bundan dolayıdır ki hem İngilizce, hemde Kürtçe'nin uzun hava ve folklorik gibi değişik şarkı ve müzik tarzlarını kullanabiliyorum.

***Evliliğiniz nasıl giyor. Mutlu musunuz?**

Chopy Fattah: Biz birbirimizi seviyoruz ve mutlu bir aileyiz.

***Şimdiye kadar niye eşinizle birlikte hiç görülmediniz?**

Chopy Fattah: Konserlerime birlikte gideriz ve yurtdışına çoğu zaman birlikte gideriz.

***Bir dönem sanatçı Şanya sizing kendisini atlı**

klipte taklit ettiğinizi söylüyordu!

Chopy Fattah: Klip tamamlandıktan sonra Şanya'nın ismini duydum. Kendisine başarılar dilemekle beraber, Şunu da ifade etmek istiyorum ki ne ben ne de kendisi atla klip çeken ilk kişileriz. Atla insan ilişkisi çok eskiye dayanan bir ilişkidir. Atların kullanıldığı yüzlerce klip çekilmiş. Kazım Essahir, Rojin gibi.

Şairler Cehenneme Giderler

Şairler cehenneme gider,nasıl ki katiller ve hırsızlar cennetteyse.
Cehennem bizlerin yeridir.
Malesef acıdan anlamayanlar, gerçekten de cennete giderler.
Cehennemden kaçanlar ve cennette mutluluğun varlığına inananlar,
Ama mutluluk bu kitabın içindedir ve birlikte külünü okurlar.

Mutluluk yanan harflerdedir onlardan da bize kelime olmaz.
Hayır,şairler cehenneme gitmezler,belki de Allah onları gönderiyordur.

Neden bizleri cehenneme götürmüyorlar? Ne insan ne de melekler ateşi okuyamazlar!
Sadece bizleriz ateşi okuyabilecek ve yazabilecek.

Şairler cehenneme giderler, cehennem bütün Kasidelerin başlangıç yeridir.
Ritim nedir ki yüreğimizde yanan bir ateşten başka?
Denge nedir ki düşmemek için ateşe tutunmaktan başka?

Sadece ateşte gerçek yüzümüzü görebiliriz,
Sadece cehennemde bizim için ayna olur.

Cehenneme gitmekten başka çaremiz yok!
Sadece ateşte ruhumuzun kapıları açılabilir,
Sadece ateşte melodiye sahip oluruz.

Gerçek kelimeler cehennemde olur.
Haydi arkadaşım! Oraya gidelim.
Cennetin sessiz olduğunu uzaktan görüyorum.
Boştur ve içinde de Kafiye yoktur!

Çeviri: Nejla Rehim
Sirwan Rehim

Bextiyar Ali

Cami Allah'ın Evidir

Yüzlerce kez geldim ve ön kapıyı çaldım
Ama yoktu.
Neredesin benim tanrım, neredesin?
Kendi evini bu şekilde bırakıp giden hiç kimse yok!

Eğer gelirsem seni nerede görebilirim?
Acelem var tanrım.

Neden evine geri dönmüyorsun?
Hangi fırtınayı dindirmeye gittin?
Hangi cehennem ateşini tutuşturmaya gittin?
Ölen hangi insanlara güç vermeye gittin?
Hangi şehidin mezarında ağlıyorsun?

Neredesin tanrım?
Hangi anaokulda?
Hangi karanlığı aydınlatmaya gittin?
Oyuncak bebeği, çocukluğunun kucağına geri getirecek mi-

sin?

Kelebeğin çantasını çikolata ile dolduracak mısın?

Yüzlerce kez geldim ve sen orda değildin.
Neden böyle sık sık evini terk ediyorsun?
Kulların sana ihanet ediyor ey tanrım!

Caminin hoperlörlerini kullanıp,
Biz masum insanlara haykırırlar.

Tanrım ciğerlerini yak!
Tanrım çocuklarını yetim bırak!
Tanrım kadınlarını dul bırak!

Artık evini bırakıp gitme!
Onlar güzelliğe karşı çıkmak için
Senin evinden yürümeye başladılar.
Onlar sanatın elini ve kalemını
Kanda boğmaya çalışıyorlar.

Onlar aşkın kanatlarını kırıyorlar.

RÜYAMDA

Rüyamda,
Türkülerimi
Renkli buğdaylar gibi,
Renkli bir baharat şişesine ektiler.

Rüyamda,
Yatmadan önce
Annem bana 'Ayatülkursi'yi okurdu.
Bana sevgisini SMS ile Hewler'e gönderirdi.

Rüyamda,
Boynum Modigliani'nin tabloları gibi
Gerdanlık gibi öpücüğü
Etrafında örüyordu.

Rüyamda,
Kulaklarım
Fısıltının küpelerini ve
Nefesin türkülerini dikerlerdi.

Rüyamda,
Gözyaşı döküyordum
Ağaçların altına.
Balın damlaları yeşerirdi.

Rüyamda,
Parfümüm beni öperdi.

Rüyamda,
Annem
İnce parmaklarıyla

Terze Caf

Benim için elbise dikerdi.
Ben de Marilyn Monroe**gibi
Onun önünde dururdum.

Kokum öpücük gibi,
Kulaklarım fısıltının küpelerini sallandırır.
Gözyaşlarım bal,
Boynum Modigliani'nin tabloları gibi
İnce ve uzun
Ben ise öpücük yaratıyordum.

Rüyamda,
Ben kendimdim.

* Amedeo Modigliani (1884-1920) yılları arasında yaşamış İtalyan bir Ressam.

** Marilyn Monroe (1926-1962) yılları arasında yaşamış Amerikalı sanatçı ve aktör.

Çeviri: Nejla Rehim
Sirwan Rehim

Onlar çiçeği tehdit ediyorlar açmasın diye.
Onlar göğüsleri parçalıyorlar.

Senin adına ve senin mührünle.
Pımarın katline onay veriyorlar.
Onlar çocuklara el bombası hediye ediyorlar.
Kadınların göğüslerini zehirle dolduruyorlar.

Çabuk ol!
Senin kötü kokulu adamların,
Senin de kokmanı istiyorlar.
Onlar, seni taşlamaları için
Çocuklarımıza emir veriyorlar.

Onlar bize:
Tanrı korkunçtur ve başka bir şey değildir.
Tanrı katildir, başka bir şey değildir.
Tanrı vebadır, başka bir şey değildir.
Tanrı cehennemdir, başka bir şey değildir.

Geri gel!
Seccade kanda boğuluyor.

Mihrap ölüme düştü.

Kuran'ın her sayfasının arasında
Kanlı bir kılıç var.
Kuran'ın her kelimesinin arasında
Bir mayın var.
Kur'an'ın her harfi arasında
Bir kafatası var.
Geç oldu tanrım.
Geri gel!
Geç oldu ...

Çeviri:
Nejla Rehim
Sirwan Rehim

Kubad Calizade

Türkiye’de Kürt Sorunu

Behroz Galali*

Türkiye’de gerçekleşen önemli olaylardan biri Türkiye Parlamentosu’nun 2003 martında ABD güçlerinin Türkiye’ye girişini onaylamamasıydı. Bu Türkiye’yi Washington karşısında zor durumda bırakırken ordunun da bu durumdan rahatsız olması gözden kaybolmadı. ABD Dışişleri bakanı Paul Wolfowitz, 6/5/2003’te gazetecilerin (Cengiz Çandar ve Mehmet Ali Birand) sorduğu bir soruya cevaben ordunun hükümetin kararı karşısında sessiz kalması karşısında şaşırıklarını, zira elli yıldır orduya baktıklarını belirtiyordu. Türk ordusunun bu tepkisizliği karşısında şaşırmış ve bunu anlamamış bir ABD vardı ortada. Türk ordusu Erdoğan hükümetinin aldığı parlamento kararı karşısında niye sessiz kaldı?

Wolfowitz, gazetecilerle yaptığı aynı görüşmede, artık Türk ordusu karşısında geçmişte yaptıkları muameleyi sergilemeyeceklerini belirtiyor. Bir süre sonra, Bremer döneminde 4 Temmuz 2003’te Süleymaniye’de Türk askerlerinin başına çuval geçirilmesi olayı yaşandı. Bu olay ABD’nin Türk ordusuna ne kadar kızdığının açık bir işaretiydi ve Türk ordusu rahatsızlığını dile getirmekten başka bu olay karşısında hiçbir şey yapamadı. Bunun yanında açık olan başka bir şey daha var ki o da Türk ordusunun ABD olmaksızın hiçbir adım atamayacağıdır. Yani ABD yeşil ışık yakmadan Türk ordusu hiçbir şey yapamıyor. Bu durum Erdoğan hükümetini ordu karşısında güçlendirdi ve ordu 2005’te Erdoğan hükümetinin güçlü medyasının,

diğer parti ve kuruluşların hedefi haline geldi ve bunlara karşılık veremez oldu. Ordunun tepkisi çok zayıftı. Bu durum hükümeti Kürt meselesinin çözümü konusunda daha hassas davranmaya, mesele üzerinde durmaya ve Kürt sorunun varlığı meselesi üzerinde serbest bir şekilde konuşmaya itti. Ve hatta Erdoğan Diyarbakır’da yaptığı tarihi konuşmada: “ Kürt sorunu vardır ve bu sorun benim sorunumdur. Bu sorunu çözmeliyiz” diyordu. Öyle görünüyorki Ecevit döneminde de bu yönlü bir gelişme vardı: Kürtçe’nin medyada kullanılması ve Kürtçe şarkı dinleme gibi. Erdoğan hükümetinin gerçekleştirdiği diğer bir yenilik ise 2003’te Kürtlerin yaşadığı yerlerde 1979 yılından beridir uygulanan olağanüstü hali kaldırmasıydı. Bununla beraber Erdoğan durumu olağan bir hale dönüştürdü ve yetkilerin sivil otoritelere verdi. AKP hükümeti önemli bir rol daha oynadı; o da Avrupa Birliği’nin isteğiyle 2001-2005 yılları içinde anayasadaki bazı maddeleri değiştirmesiydi. Bunlar ifade özgürlüğü, kadın sorunlarının çözümü, Kürtlerin kendini savunması, bireysel, kültürel ve hukuki haklar gibi konuları içine alıyordu. Bunlar Erdoğan hükümetinin Kürtler için attığı bazı önemli adımlardı.

AKP iktidara geçtiğinden bu yana Kürt milli düşüncesi ilerleme kaydetti. Bu hükümet kendisinden önceki hükümete nazaran Kürtler için çok önemli fırsatlar yarattı.

**KYB’nin Ankara Bürosu Temsilcisi*

Bir süre sonra, Bremer döneminde 4 Temmuz 2003’te Süleymaniye’de Türk askerlerinin başına çuval geçirilmesi olayı yaşandı.